

ΣΧΕΔΙΟ ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΠΟΪΑΣ

Γ' ΕΠΑ.Λ.

Ειδικότητα: Αργυροχρυσοχοΐα

ΤΟΜΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

**ΣΧΕΔΙΟ
ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΠΟΙΪΑΣ**

Με απόφαση της ελληνικής κυβέρνησεως τα διδακτικά βιβλία τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Γιώτα Βόγκλη
Ντανιέλ Πουαριέ

ΣΧΕΔΙΟ ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΠΟΙΪΑΣ

ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

2ος Κύκλος

ΑΡΙΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑ

ΤΟΜΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Γιώτα Βόγκλη

Ζωγράφος, Πτυχιούχος ΑΣΚΤ

Ντιανιέλ Πουαριέ

Ζωγράφος, εκπαιδευτικός, Πτυχιούχος ΑΣΚΤ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ

Ιωάννης Καρβέλης

Ηλεκτρολόγος Μηχανολόγος, Πάρεδρος Π.Ι.

ΚΡΙΤΕΣ

Δρ Γιώργης Σιγάλας

Σύμβουλος Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, Π.Ι.

Μιχαήλ Κανδαράκης

Τεχνολόγος Αργυροχρυσόχοος, εκπαιδευτικός

Δήμητρα Κορμέντζα

Αργυροχρυσόχοος, εκπαιδευτικός

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δήμητρα Γεωργίου

Φιλολόγος, συντ/χος εκπαιδευτικός

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Χριστούλα Κατσικαρέλη

Διοικητικός Υπάλληλος Π.Ι.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Βίκα Δ. Γκιζελή

Σύμβουλος του Π.Ι.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Τμήμα γραφιστών του ΟΕΔΒ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το σχέδιο κοσμηματοποιίας είναι ένα νατουραλιστικό σχέδιο που πρέπει να έχει τις αρετές, την πιστότητα, την αληθοφάνεια και όλα γενικώς τα χαρακτηριστικά ενός τέτοιου σχεδίου, για να μπορεί να επιτελέσει σωστά το σκοπό για τον οποίο προορίζεται.

Σκοπός του είναι να παρουσιάσει με σαφή και κατανοητό τρόπο στον κατασκευαστή ή στον πελάτη την ιδέα ενός κοσμήματος.

Το σχέδιο κοσμηματοποιίας, παρ' όλη τη χρηστικότητα του σκοπού του, δεν παύει να είναι ένα καλλιτεχνικό δημιούργημα που προκαλεί αισθητική απόλαυση και πρέπει να προΐδεάζει για την αισθητική πρόκληση του τελικού δημιουργήμενου κοσμήματος.

Η σοβαρή καλλιτεχνική του διάσταση προϋποθέτει, κατά τη διάρκεια της σπουδής του, τη διαπροσωπική και εξατομικευμένη σχέση δάσκαλου και μαθητή. Έτσι, μόνο, θα εξελιχθεί η προσωπική δημιουργική πορεία κάθε μαθητή.

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε για να συμπληρώσει και να στηρίξει αυτή την απαραίτητη, άμεση και ζωντανή σχέση δάσκαλου και μαθητή, και σε καμία περίπτωση για να την υποκαταστήσει. Δεν προτείνει μία "μέθοδο", αλλά αναλύει συστηματικά και παρουσιάζει, με τη χρήση παραδειγμάτων, όλα τα απαραίτητα στοιχεία και γνώσεις που συγκροτούν ένα ποιοτικό σχέδιο.

Κάθε σχέδιο δημιουργείται από την έμπνευση, την ιδέα και μορφοποιείται ουσιαστικά με το μάτι και το χέρι. Η επιτυχία του εξαρτάται πάντα από τη μακροχρόνια εξάσκηση ματιού και χεριού.

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε για να συμπληρώσει ένα διαπιστωμένο κενό στις σπουδές της αργυροχρυσοχοΐας. Προσπαθήσαμε να μεταφέρουμε από τη μακροχρόνια εμπειρία μας στις αντίστοιχες σχολές, τον αμεσότερο τρόπο διδασκαλίας στο σχέδιο κοσμήματος, σε συνδυασμό με δεκάδες σχέδια πολλά από τα οποία φτιάχτηκαν ειδικά για το συγκεκριμένο βιβλίο, για να μπορεί να ανταποκριθεί πλήρως στην αποστολή του.

Οι συγγραφείς
Άνοιξη 2002

Ενέργεια 2.3.2: "Ανάπτυξη των Τ.Ε.Ε. και Σ.Ε.Κ."

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Σταμάτης Αλαχιώτης

Καθηγητής Γενετικής Πανεπιστημίου Πατρών

Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Εργο: "Βιβλία Τ.Ε.Ε."

-Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου:

Γεώργιος Βούτσιος

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

-Υπεύθυνος των Εφαρμοσμένων Τεχνών:

Βίκα Δ. Γκιζελή

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κόσμημα ως αντικείμενο τέχνης και στολισμού Συνοπτική αναφορά στην εξέλιξή του. Η αναγκαιότητα και οι κανόνες του σχεδιασμού του	11
---	----

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Ένας οδηγός χρήσης του βιβλίου για το μαθητή	14
--	----

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

A) ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

Προτεινόμενα όργανα και υλικά σχεδίασης των κοσμημάτων.....	17
---	----

B) ΑΠΟΔΟΣΗ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΩΝ

Προτεινόμενες λύσεις για την απόδοση των διαφόρων μετάλλων και άλλων υλικών και τεχνοτροπιών, που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή των κοσμημάτων.	
1. Μέταλλα και άλλα υλικά	18
2. Τεχνικές χρυσοχοΐας	20
3. Πέτρες	22

Γ) ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Τρόποι σύνθεσης μορφολογικών στοιχείων, για το σχεδιασμό κοσμημάτων..	24
---	----

Δ) ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΧΕΔΙΩΝ

Ο ρόλος της παρουσίασης. Προτάσεις για υλικά και τρόποι παρουσίασης για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Δημιουργία προσωπικού φακέλου, πορτ-φόλιο (port-folio)	28
---	----

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. ΤΥΠΟΙ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ	29
---------------------------	----

Αναφορά και μελέτη κάθε τύπου κοσμήματος ξεχωριστά, ανάλογα με τις ιδιαι-
τερότητες που αφορούν την εφαρμογή τους, τον τρόπο στήριξής τους κλπ.

1.1 Η καρφίτσα και η περόνη	32
- Ασκήσεις	36
1.2 Το μενταγιόν	37
- Ασκήσεις	42

1.3 Τα σκουλαρίκια	43
- Ασκήσεις	50
1.4 Τα βραχιόλια	51
- Ασκήσεις	57
1.5 Το δαχτυλίδι	58
-Ασκήσεις	61
1.6 Το περιδέραιο.....	62
- Ασκήσεις	73
1.7 Το περιλαίμιο (τσόκερ-chocker).....	74
- Ασκήσεις	76
2. ΣΥΝΟΛΑ (ΣΕΤ) ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ	77
Προϋποθέσεις για τη δημιουργία συνόλου κοσμημάτων με ενιαίο ύφος. (μοτίβο, παραλλαγές, σύνθεση στοιχείων, τελική μορφή).	
- Ασκήσεις	85
3. ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ	87
Μορφές και ιδέες εμπνευσμένες από αριστουργήματα παλαιότερων εποχών. Προτεινόμενοι τρόποι επεξεργασίας τους με σκοπό αυθεντικές δημιουργίες.	
3.1 Η χαρακτηριστική μορφή	91
3.2 Τα είδη	94
3.3 Οι τεχνικές και τα υλικά	96
3.4 Τα θέματα	98
- Ασκήσεις	104
4. ΚΟΣΜΗΜΑ ΣΥΜΒΟΛΟ	105
Τι είναι σύμβολο.	
Αναδρομή στη χρήση συμβόλων στην ιστορία των πολιτισμών.	
4.1 Τα σύμβολα στην Τέχνη	106
4.2 Στοιχεία για τη δημιουργία συμβόλων	112
- Ασκήσεις	119
5. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ- ΚΟΣΜΗΜΑ	121
Δημιουργία χρηστικών κοσμημάτων και οι περιορισμοί για κάθε είδος.	
5.1 Τα κουμπιά ενδύματος	123
5.2 Τα ρολόγια	124
5.3 Τα κτενάκια	127
5.4 Οι πόρπες ζώνης	129
- Ασκήσεις	130

6. ΑΝΔΡΙΚΑ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ	131
"Κλασικά" ανδρικά κοσμήματα	
6.1 Το δαχτυλίδι τύπου σεβαλιέρ (chevalière)	134
6.2 Το περικάρπιο	134
6.3 Τα μανικετόκουμπα	134
6.4 Η καρφίτσα για τη γραβάτα και το πέτο	136
6.5 Η πόρπη ζώνης	138
6.6 Τα ρολόγια	138
- Ασκήσεις	139
7. ΜΟΝΤΕΡΝΟ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΗΜΑ	141
Σχεδιασμός κοσμημάτων πρωτότυπων -μοναδικών- χωρίς περιορισμούς στα υλικά και τις τεχνικές, με το προσωπικό μας ύφος. Σχέδια νέων σχεδιαστών κοσμημάτων και μαθητών .	
- Ασκήσεις	150
ΣΧΕΔΙΑ	151
ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	152
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	153

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κόσμημα (το), ουσ.: 1) πολύτιμο αντικείμενο από ακριβά μέταλλα και πετράδια που φοριέται ως στολίδι.
2) μτφ.: αυτό για το οποίο μπορεί κάποιος να καυχείται, αυτό που ανεβάζει την αξία κάποιου μέσα στην κοινωνία.

Ετυμολογία: κοσμή + -μα

Συνώνυμα: 1) στολίδι, τιμαλφές

2) δόξα, τιμή, καύχημα, καμάρι, έπαινος.

Κοσμηματογραφία (η), ουσ.: οι γνώσεις, ή τεχνική που πρέπει να έχει κάποιος για να ζωγραφίσει κοσμήματα.

Ετυμολογία: κόσμημα + -γραφία < γράφω

Κοσμηματογράφος (ο), ουσ.: αυτός που ασχολείται με τη ζωγραφική κοσμημάτων.

Ετυμολογία: κόσμημα + -γράφος < γράφω

Αυτές οι ετυμολογίες δίνονται στα λήμματα που αφορούν: το κόσμημα, τη σχεδίασή του και τους σχεδιαστές.¹

Σε όλους όσους έχουν μελετήσει έστω και λίγο την ιστορία του κοσμήματος δημιουργούνται τα παρακάτω εύλογα ερωτήματα.

Ήταν και είναι, πάντα, το κόσμημα ένα πολύτιμο στολίδι, από ακριβά και σπάνια υλικά; Μήπως προέβαλλε προκλητικά την κοινωνική ισχύ και τον πλούτο αυτού που το φορούσε; Η ιστορία του κοσμήματος είναι σίγουρα πολύμορφη και χάνεται στα βάθη των αιώνων.

¹ *Υπερλεξικό της Νεοελληνικής γλώσσας, τόμος Γ'* (1995), εκδ. Παγουλάτου.

Η επιθυμία του ανθρώπου για το στολισμό του, χωρίς να είναι επιστημονικά εξακριβωμένο, μπορεί να προηγήθηκε της ανάγκης για το ντύσιμό του. Τι ήταν αυτό που τον ώθησε να στολίσει το σώμα του και τα μαλλιά του με όστρακα που μάζευε από τις ακτές, με κουκούτσια από τους καρπούς των δένδρων, με ιδιόμορφες πέτρες από τις περιπλανήσεις του; Η έμφυτη ανάγκη του για καλλωπισμό και προσέλκυση του άλλου φύλου ή η δύναμη που πίστευε πως αντλούσε κρεμώντας στο σώμα του κόκαλα, φτερά ή δόντια ζώων από τα οποία εξαρτιόταν η ζωή του; Ήταν το συναίσθημα της αυτοσυντήρησης που γέννησε τις δεισιδαιμονίες και την ανάγκη “φυλακτών”;

Για πολλούς αιώνες, το κόσμημα θεωρήθηκε ότι είχε τη δύναμη να προσελκύει ευνοϊκές δυνάμεις και να διώχνει το κακό. Και όταν αργότερα τα φυσικά υλικά αντικαταστάθηκαν από τα άφθαρτα μέταλλα και κυρίως το ασήμι και το χρυσό, το κόσμημα δεν έχασε καθόλου το μαγικό χαρακτήρα του.

Αντίθετα, η αιώνια λάμψη του χρυσού προσέδωσε στο κόσμημα κάτι το υπερφυσικό, έγινε σύμβολο αθανασίας, κύρους και δύναμης.

Όπως και να είναι, η μαγική σημασία του κοσμήματος περιορίστηκε με το πέρασμα των αιώνων χωρίς να χάσει την ελκυστικότητά του.

Το κόσμημα σε όλες τις περιόδους της ιστορίας είναι απόλυτα δεμένο όχι μόνο με σημαντικά γεγονότα, (π.χ. τελετές), αλλά και με την έκφραση και λειτουργικότητα της καθημερινής ζωής. Αποτελεί σύμβολο επικοινωνίας, δύναμης, αγάπης και κοινωνικής συμπεριφοράς. Σφραγίζει ιδιαίτερες στιγμές και γεγονότα της ζωής μας, όπως ο σταυρός της Βαπτίσεως, το δαχτυλίδι των αρραβώνων, η βέρα του μυστηρίου του Γάμου.

Τα τελευταία χρόνια, που η πολυμορφία είναι η τάση που επικρατεί στην εποχή μας, σχεδιάζονται κοσμήματα που μπορούν να ικανοποιήσουν την ιδιαίτερη ανάγκη του καθενός για την απόκτηση τους. Πολύτιμα ή όχι εκφράζουν την προσωπικότητα αυτού που τα φορά. Φοριούνται καθημερινά “αναδίδοντας” τη διάθεση και την προσωπικότητα της γυναίκας και του άνδρα, που τα έχουν επιλέξει.

Η θεματολογία της διακόσμησης των κοσμημάτων αλλάζει και διαμορφώνεται ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και τη γενικότερη τάση που επικρατεί στην αρχιτεκτονική, στις εικαστικές τέχνες, στη διακόσμηση κλπ .

Έτσι, κάποια θέματα βλέπουμε να επαναλαμβάνονται στη διάρκεια των αιώνων, να διαφοροποιούνται , να σχηματοποιούνται και να αποδίδονται με διάφορες τεχνικές.

Η φύση, η φαντασία, η γεωμετρία κ.ά. εξακολουθούν μέχρι σήμερα να δίνουν ανεξάντλητες ιδέες και έμπνευση στους δημιουργούς.

Από τις πρώτες συνθέσεις, με συνδυασμούς υλικών από τη φύση, που στόλισαν τον προϊστορικό άνθρωπο μέχρι σήμερα, ο σχεδιασμός του κοσμήματος, σε όλους τους πολιτισμούς, μας εντυπωσιάζει. Διαπιστώνουμε πως δεν είναι μόνο τα πολύτιμα υλικά που, στις περισσότερες περιπτώσεις, μας προκαλούν το θαυμασμό. Με μια βαθύτερη ματιά, θα εκτιμήσουμε την ομορφιά που κρύβει και η πιο μικρή λεπτομέρεια, που συνθέτει την κάθε δημιουργία. Ομορφιά που πηγάζει από την επιμονή, υπομονή και αγάπη αυτού που κόπασε να τα πλάσει τελειότερα από την εικόνα που είχε στο μυαλό του. Ας προσεγγίσουμε το σχέδιό μας, όπως οι δημιουργοί αυτοί και ας δημιουργήσουμε το προσωπικό μας ύφος στο κόσμημα του “σήμερα”. Εξάλλου, οι βασικές κατευθύνσεις, σε ό,τι αφορά το σχεδιασμό κάθε τύπου κοσμήματος, δίνονται σε αυτό το βιβλίο για να μας διευκολύνουν στην καλύτερη δυνατή απόδοση των ιδεών μας.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗ

Στο βιβλίο αυτό, η μια ενότητα με την επόμενη έχουν μια συνέχεια τέτοια ώστε να γίνεται ευκολότερη η κατανόησή τους. Οι δυσκολίες που τυχόν συναντάμε στη σχεδίαση των κοσμημάτων αντιμετωπίζονται σταδιακά.

Υπάρχουν τρία εισαγωγικά κεφάλαια, όπου υπενθυμίζονται τα μέσα σχεδίασης και οι τεχνικές απόδοσης των υλικών χρυσοχοΐας. Θα δούμε επίσης πώς παρουσιάζουμε τις εργασίες μας με τρόπο ελκυστικό και πώς ετοιμάζουμε τον προσωπικό μας φάκελο. Επομένως, τα κεφάλαια "Μέσα σχεδίασης", "Απόδοση υλικών και τεχνοτροπιών" και "Παρουσίαση σχεδίων", είναι εισαγωγικά και μπορούν να χρησιμοποιούνται ως αναφορά για τις επόμενες ενότητες.

Τονίζουμε εδώ ότι στόχος του μαθήματος, στο 2^ο Κύκλο σπουδών, είναι η δημιουργία σχεδίων κοσμημάτων. Ο γραμμικός τρόπος σχεδίασης πρέπει να έχει κατακτηθεί στον 1^ο Κύκλο σπουδών. Δεν δίνονται λύσεις και κανόνες απαράβατοι, καθώς κάτι τέτοιο θα ήταν αντίθετο με την έννοια της δημιουργίας. Γίνονται προτάσεις και δίνονται συμβουλές για καλύτερη απόδοση.

Η πρώτη ενότητα που παρουσιάζουμε είναι οι " Τύποι κοσμημάτων". Είναι λογικό να εξετάσουμε τις ιδιαιτερότητες της σχεδίασης κάθε τύπου κοσμήματος και στη συνέχεια να προχωρήσουμε στη σύνθεση συνόλων (σετ) κοσμημάτων. Επομένως, η ενότητα αυτή χρησιμοποιείται ως αναφορά για τις ενότητες 2 μέχρι 7.

Σχεδόν όλες οι ενότητες αφορούν τη σχεδίαση συνόλων (σετ) κοσμημάτων. Κάποιες ιδιαιτερότητες εμφανίζονται σε καθεμιά ξεχωριστά. Ειδικότερα, θα μελετήσουμε πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε σαν κεντρική ιδέα ιστορικά στοιχεία ή πώς μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα σύμβολο-κόσμημα με αφετηρία μια αφηρημένη ή συγκεκριμένη ιδέα.

Οι ενότητες με τίτλο "Ανδρικά κοσμήματα" και "Αντικείμενο κόσμημα", περιέχουν ιδιαίτερους τύπους κοσμημάτων. Προτείνονται λύσεις για τη σχεδίασή τους και υπογραμμίζονται οι ιδιαιτερότητές τους.

Φυσική κατάληξη όλων των προηγούμενων είναι η σχεδίαση σύγχρονου κοσμήματος χωρίς περιορισμούς ούτε στα υλικά ούτε στη θεματολογία, όπου φαντασία και πρωτοβουλία αφήνονται ελεύθερες.

Στο τέλος κάθε ενότητας προτείνονται ασκήσεις για εμπέδωση της ύλης, που είναι ενδεικτικές και όχι δεσμευτικές.

Δίνεται πληθώρα παραδειγμάτων, είτε με μορφή φωτογραφιών από την ιστορία του κοσμήματος στην εισαγωγή κάθε ενότητας, είτε με σχέδια μαθητών ή άλλων σχεδιαστών.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

- Α) ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ
- Β) ΑΠΟΔΟΣΗ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΩΝ
- Γ) ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗΣ
- Δ) ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΧΕΔΙΩΝ-ΜΑΚΕΤΑ

Α. ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

- πινακίδα σχεδίασης, με ενσωματωμένα όργανα σχεδίου ή απλή με ξύλινο ται ή παράλληλο
 - όργανα σχεδίου (τρίγωνα $45^{\circ}/45^{\circ}$ και $60^{\circ}/30^{\circ}$, διαβήτη, καμπυλόγραφο
 - χαρτιά τύπου Ένγκρ (Ingres), Κανσόν (Canson) σε απαλούς ουδέτερους χρωματισμούς (γκρίζα, μπεζ, κτλ.)
 - "μολύβι" με μύτη γόμας και με πινέλο στο πίσω τμήμα του
 - γόμα για κάρβουνο
 - μολύβια σχεδίου 2H, HB, 2B, 3B
 - μολύβια ακουαρέλας
 - τέμπερες ή γκουάς (gouache), σε επιλεγμένες αποχρώσεις
- Προτείνονται:
- μπλε του κοβαλτίου (cobalt blue),
 - μπλε ουλτραμαρίν (ultramarin blue),
 - κόκκινο καρμίν (carmin), κόκκινο καδμίου (cadmium red),
 - κίτρινο (primary yellow), κίτρινο καδμίου (cadmium yellow),
 - κίτρινη ώχρα (yellow ochre)
 - σιένα, ανοιχτή και σκούρα απόχρωση
 - άσπρο κτλ.
- πινέλα για τέμπερες (No από 00 έως 4)
 - παλέτα για τέμπερα

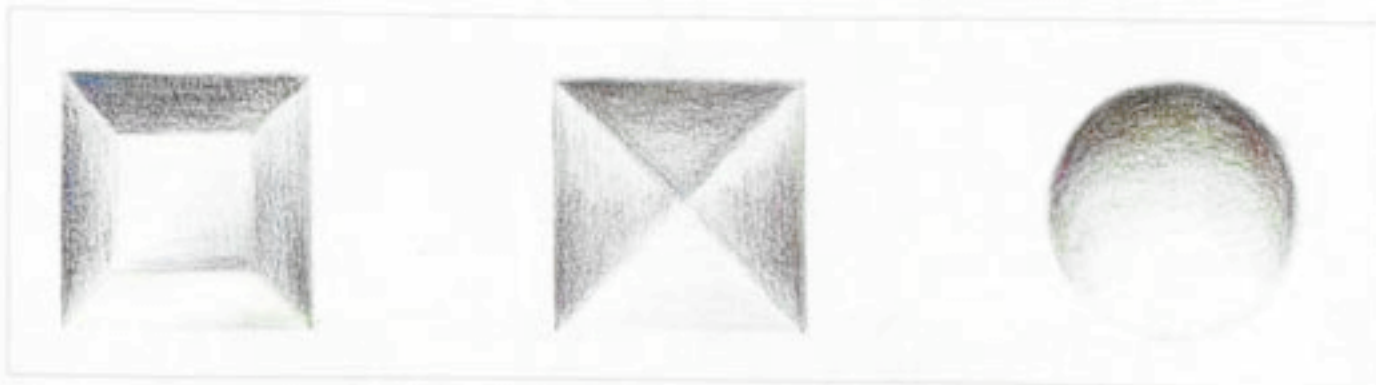
Εικ.1

1. ΜΕΤΑΛΛΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΥΛΙΚΑ

Πρέπει να επισημάνουμε ότι τα μέταλλα αποδίδονται καλύτερα σε χρωματιστό χαρτί με ελάχιστη υφή, τύπου Κανσόν μι-τέντ (Canson mi-teintes).

Η χρωματική γκάμα που θα χρησιμοποιηθεί για την απόδοση των μετάλλων πρέπει να έχει σαν αποτέλεσμα την κυριαρχία της σωστής απόχρωσης του κίτρινου για το χρυσό και του γκριζού για τα λευκά μέταλλα.

- **Λευκά μέταλλα** (ασήμι, λευκόχρυσος, πλατίνα). Θα αποδώσουμε το ψυχρό χρώμα αυτών των μετάλλων με γκριζα χρωματισμένα με ψυχρούς τόνους και ψυχρές αποχρώσεις (μπλε, πράσινο, μοβ, σκούρα σιένα κ.ά.). Η εμπειρία διδάσκει ότι ένα θερμό χρώμα όπως κίτρινο ή πορτοκαλί, σε ελάχιστη ποσότητα στα πολύ φωτεινά σημεία του μετάλλου, κάνει το σχέδιο πιο πειστικό και αληθοφανές. Τονίζουμε τις λάμπειες των μετάλλων με λευκό. Εικ. 2α-β

2α

*Εικ. 2 α Απόδοση
λευκών μετάλλων με
χρωματιστά μολύβια.
Εργασία μαθήτριας*

*Εικ. 2 β Απόδοση λευκών
μετάλλων με τίμπρα.*

2β

3β

3α

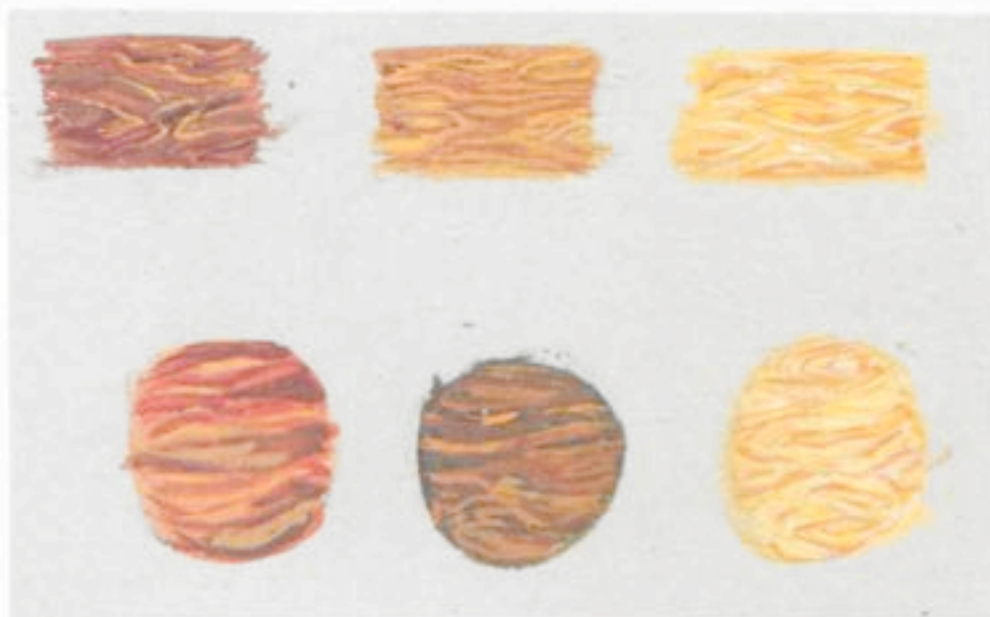
Εικ. 3 α Απόδοση χρυσού με χρωματιστά μολύβια.

Εικ. 3 β Απόδοση χρυσού με τέμπρες.

Εικ. 4 Απόδοση ξύλου με τέμπρες.

• **Χρυσός** (κράματα). Αποδίδονται με αποχρώσεις και τόνους του κίτρινου, της ώχρας και των συμπληρωματικών τους για τις σκιές στην απόδοση του όγκου. Ανάλογα με το κρέμα του χρυσού, αποδίδονται ψυχρότερες ή θερμότερες αποχρώσεις. Εικ. 3 α-β

• **Ξύλο**. Ανάλογα με το είδος και την απόχρωση του ξύλου, εφαρμόζεται η θεωρία του χρώματος που ανήκει στην ύλη του 1^{ου} Κύκλου σπουδών. (Το ίδιο ισχύει και για την απόδοση άλλων υλικών που δεν αναφέρονται εδώ). Εικ. 4

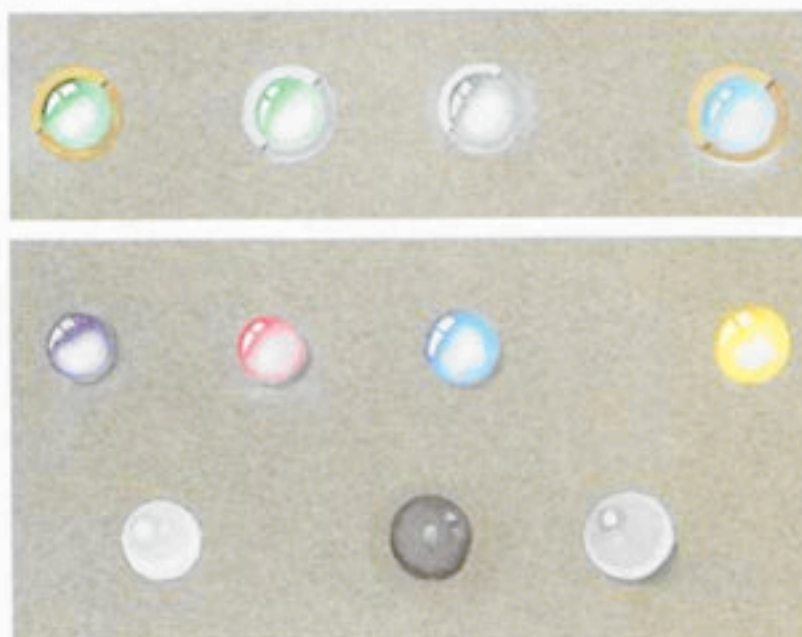

4

• **Διάφανα υλικά.** Χρησιμοποιούμε ανοιχτούς τόνους χρωμάτων τονίζοντας τις τυχόν ακμές και τις λάμπειες με λευκό χρώμα. Προσέχουμε ώστε να αποδίδεται η διαφάνειά τους και οι αντανakλάσεις του φωτός πάνω σ' αυτά. Εικ. 5 α-β

5β

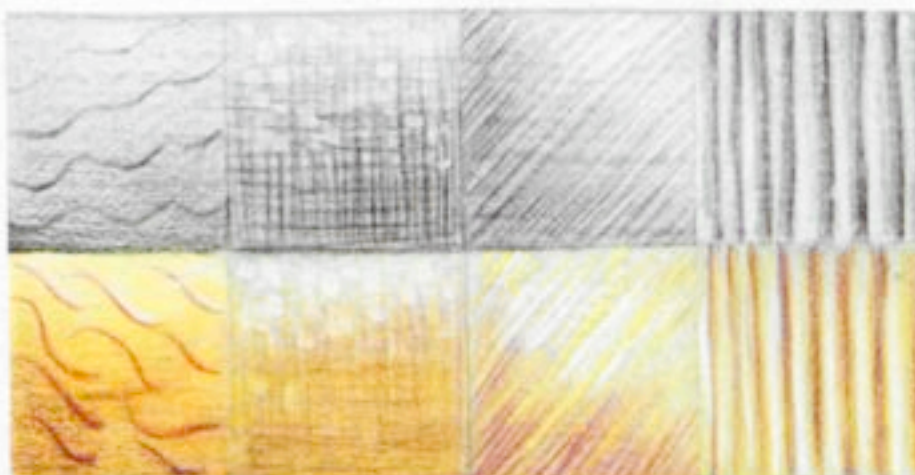

Εικ. 5 α-β Απόδοση διαφανών πετρών με τέμπρα

5α

2. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ

• Εγχάρακτος διάκοσμος(χάραξη)¹ Εικ. 6

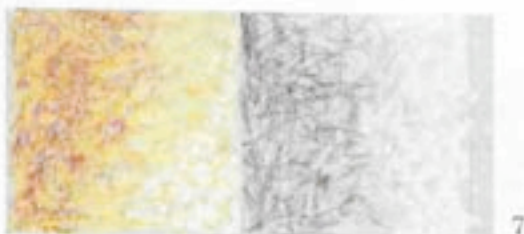

6

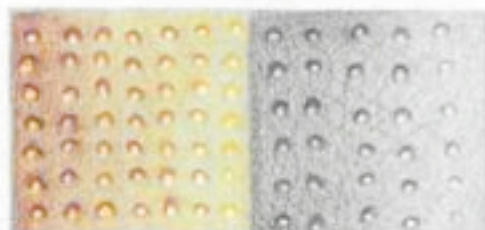
Εικ. 6 Απόδοση χαράξεων σε χρυσό και ασήμι, με χρωματιστά μολύβια

¹ Χάραξη: δημιουργία αυλακώσεων στην επιφάνεια του μετάλλου με καλέμι.

- Σφυρήλατη τεχνική (ρεπουσέ-geroussé)² Εικ. 7
- Συρματερή τεχνική (φιλιγκρί-filigree)³ Εικ. 8
- Κοκκιδώση (γκρανουλέισιον-granulation)⁴ Εικ. 9
- Διάτρητος διάκοσμος (όπους ιντερασίλ - opus interrasile)⁵ Εικ. 10

7

9

8

10

- Οξειδώσεις Εικ. 11

Εικ.11 Λεπτομέρεια κοσμήματος με οξειδωμένο μέταλλο

11

² **Σφυρήλατη τεχνική:** ανάγλυφη ή εσώγλυφη διακόσμηση ελάσματος με τη βοήθεια καλεμιού, επάνω σε μαλακό υπόστρωμα ή σε μήτρα.

³ **Συρματερή τεχνική:** είναι η τεχνική που χρησιμοποιεί σύρματα για τη διακόσμηση μιας επιφάνειας από έλασμα ή για τη δημιουργία μιας δαντελωτής επιφάνειας όπου τα σύρματα σχηματίζουν μοτίβο.

⁴ **Κοκκιδώση:** πολύ μικρά σφαιρίδια χρυσού ή ασήμιου που, τοποθετημένα και κολλημένα σε διάταξη επάνω σε μια άλλη μεταλλική επιφάνεια, δημιουργούν μοτίβο.

⁵ **Διάτρητος διάκοσμος:** αφού σχεδιαστεί το μοτίβο στην επιφάνεια ενός μετάλλου, δημιουργούνται ανοίγματα με τη σόγα, στα επιθυμητά σημεία του σχεδίου.

- Σμάλτο: Περίκλειστη τεχνική* (κλουαζονέ-cloisonné)
- Άλλες τεχνικές σμάλτου Εικ.12 α- β

12α

Εικ.12 α Τμήμα περιδέριου με ζωγραφιστά σμάλτα. Β. Ισπανία, 910 μ.Χ

Εικ.12 β Τμήμα καλύματος λειψανοθήκης, με σμάλτα σε περίκλειστη τεχνική (κλουαζονέ). Ινδία, 19ος αι

12β

3. ΠΕΤΡΕΣ ΚΑΙ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ

- α) Σχήματα και κοπές πετρών:
Εικ.13 α-β, Εικ.14 α-β, Εικ.15

13β

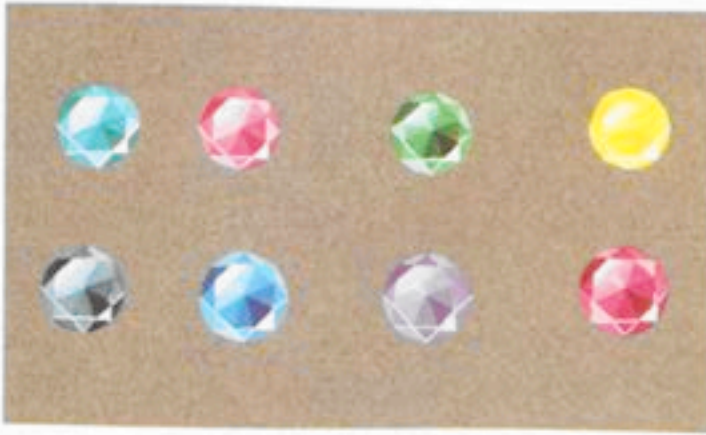
Εικ.13 Πίνακας με σχήματα και κοπές πετρών.

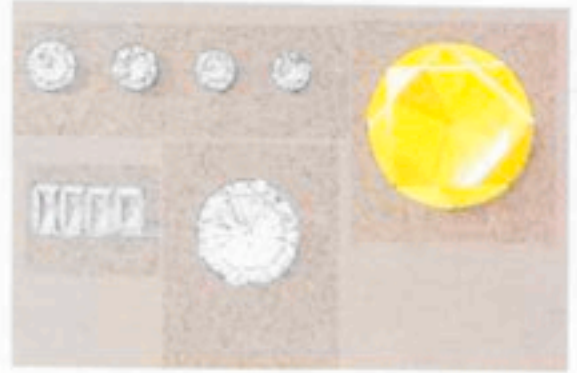
13α

Βασικά σχήματα εξαχρησμένων κρύσταλλων και ηρακλιωμένων λίθων			
Με γωνίες	Οβάλ	Μεταξοειδές	
κάρτασιον	σφαιρίδιον	οβάλ	οβάλ με κεντρικό σημείο
εκαγωνική κάρτασιον	εξάγωνο	οβάλ	οβάλ με κεντρικό σημείο
σφαιρίδιον	κάρτασιον	κάρτασιον	οβάλ
κάρτασιον	κάρτασιον	κάρτασιον	οβάλ με κεντρικό σημείο
κάρτασιον	κάρτασιον	κάρτασιον με βήματα	κάρτασιον
κάρτασιον	κάρτασιον	κάρτασιον	κάρτασιον με κεντρικό σημείο
κάρτασιον	κάρτασιον	κάρτασιον	κάρτασιον με κεντρικό σημείο
κάρτασιον	κάρτασιον	κάρτασιον	κάρτασιον με κεντρικό σημείο

* Περίκλειστο σμάλτο: τοποθετούνται σύρματα χρυσού ή ασήμιου επάνω στην επιφάνεια ενός μετάλλου, έτσι ώστε να δημιουργούνται κλειστά σχήματα (cloisons-κλουαζόν: τοιχώματα στα ελληνικά). Ύστερα αυτά γεμίζονται με ειδικές σκόνης, οι οποίες αποκτούν ένα ζωφόρο χρώμα όταν θερμανθούν σε ειδικούς φούρνους. Το σύρμα εμποδίζει τα χρώματα να διαχθούν το ένα μέσα στο άλλο και δημιουργεί χρυσό (ή ασήμενιο) περίγραμμα μεταξύ των χρωμάτων.

14α

Εικ.14 α Απόδοση με τέμπρα

Εικ. 14 β Απόδοση με χρωματιστά μολύβια.

14β

15

Εικ.15 Σχέδια πετρών σε κοπή καρμπούν.. Φανφάν Λι (Fanfan Li)

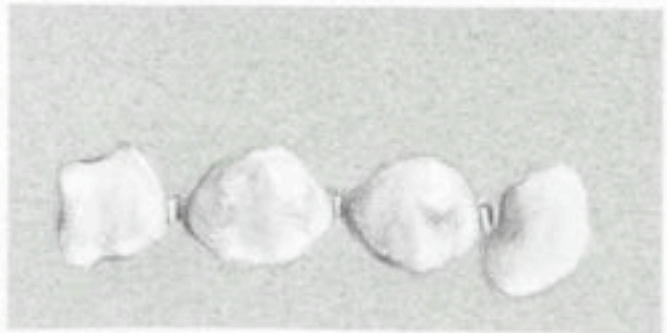
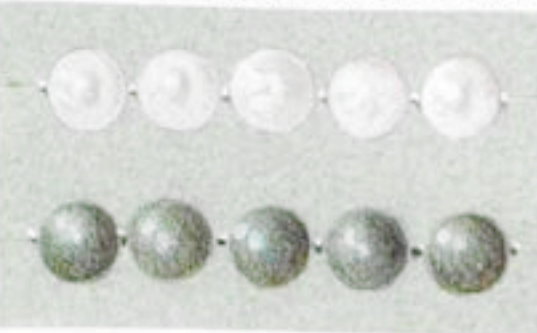
β) Μαργαριτάρια

- Στρογγυλά
- Μπαρόκ

Εικ. 16 α Απόδοση λευκών και μαύρων μαργαριταριών, με χρωματιστά μολύβια και τέμπρα.

Εικ. 16 β Απόδοση μπαρόκ μαργαριτάρια με χρωματιστά μολύβια και τέμπρα

16α

16β

Εφαρμογές απόδοσης υλικών και τεχνικών χρυσοχοΐας θα πραγματοποιήσουμε στις επόμενες ενότητες που ακολουθούν.

Η αρχική ιδέα και το μήνυμα που αυτή εκφράζει οδηγεί το δημιουργό να επιλέξει συνθετικές λύσεις που θα την εκφράσουν καλύτερα.

Στην εικαστική γλώσσα δεν υπάρχουν κανόνες अपαράβατοι. Το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον διαμορφώνει τις συνθήκες όπου ένα έργο τέχνης θεωρείται αποδεκτό και ένα άλλο όχι. Η αντίληψη για το "ωραίο" αλλάζει, από εποχή σε εποχή.

Δεν μπορούμε όμως να αγνοήσουμε τους φυσικούς νόμους, τους κανόνες που διέπουν τη φύση και τη ζωή του ανθρώπου. Αρμονία και αντίθεση είναι έννοιες στενά συνδεδεμένες με τον άνθρωπο, τη φύση γύρω μας, τον κόσμο που μας περιβάλλει και τους νόμους που τον διέπουν.

Η ισορροπία, η συμμετρία, η απλότητα, η ακρίβεια, η σταθερότητα είναι συνθετικές επιλογές των οποίων το αποτέλεσμα εκφράζει ηρεμία, χαλάρωση, αρμονία.

Αντίθετα, η ανισορροπία, η ασυμμετρία, η πολυπλοκότητα, η παραμόρφωση, η κίνηση εκφράζουν ένταση, ανησυχία, οξύτητα όταν χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία μιας σύνθεσης.

Παραθέτουμε σε αυτό το σημείο σχέδια κοσμημάτων, στα οποία τα μορφολογικά στοιχεία που συνθέτονται, με διαφορετικό τρόπο στην κάθε περίπτωση, δίνουν διαφορετικό αποτέλεσμα.

1. ΣΥΝΘΕΣΗ ΜΕ ΒΑΣΙΚΑ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΔΙΔΕΤΑΙ ΣΕ ΠΕΝΤΕ (5) ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ:

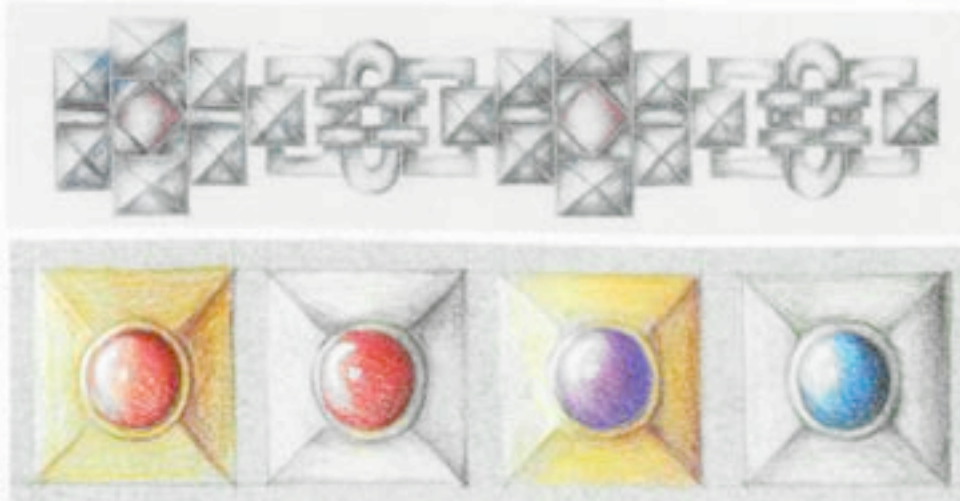
- α) με αντίθεση της υφής του μετάλλου (λείο-μη λείο) Εικ.17α-β

17α-β

- β) με συνδυασμό μετάλλου και πετρών (χρωματική αρμονία και αντίθεση) Εικ.18

18

Εικ. 17 α-β
Εργασίες μαθητών

Εικ.18 Αρμονικά και
αντίθετα χρώματα.

* Οι ανάγλυφες επιφάνειες, θα αναφέρονται "μη λείες", για να αποφεύγουμε τη συσχέτιση με την "ανάγλυφη" (έγγλυφη-εξώγλυφη) τεχνική στη χρυσοχοία

19α

19β

20

γ) με συνδυασμό δύο τεχνικών κοσμηματοποιίας (πολυπλοκότητα) Εικ.19 α-β

δ) με σγαρίσματα (κενό-γεμάτο/αρνητικό-θετικό) Εικ.20

ε) με συνδυασμό δύο μετάλλων (χρωματική αντίθεση) Εικ. 21

Εικ. 19 α Συνδυασμός σφρηλατικής και γυφάρακτης τεχνικής.

Εικ. 19 β Συνδυασμός κοκκίδωσης και σφρηλατικής τεχνικής.

Εικ. 20 Απόδοση μετάλλων με σγαρισμένα τμήματα.

Εικ. 21 Μοτίβο για βραχιόλι σε χρυσό και ασημί. Εργασία μαθητή.

21

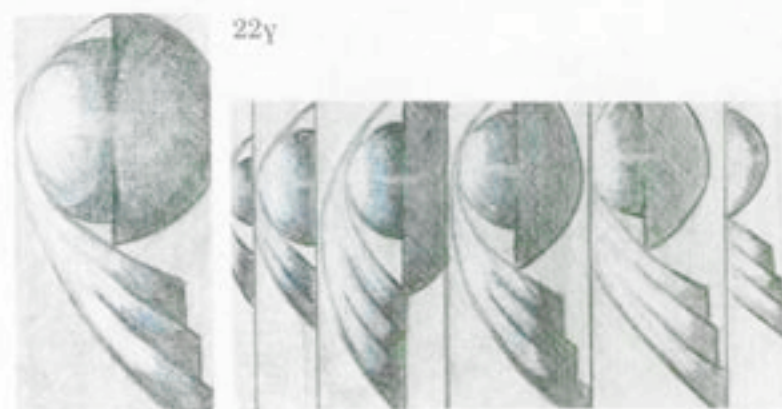
2. ΜΟΤΙΒΟ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ (ΡΥΘΜΟΣ) ΑΝΑΠΤΥΓΜΑ ΒΡΑΧΙΟΛΙΟΥ. ΕΙΚ.22 α-β-γ

22α

22β

22γ

Εικ. 22 α Εργασία μαθητή.

Εικ. 22 β-γ Εργασίες μαθητριών

3. ΑΝΑΓΩΓΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΣΕ ΚΟΣΜΗΜΑ (ΚΟΧΥΛΙ-ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ-ΕΝΤΟΜΑ- ΔΟΥΛΟΥΔΙ- ΜΙΣΧΟΣ- ΦΥΛΛΟ ΚΑΠ)- (ΣΧΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ - ΣΤΥΛΙΖΑΡΙΣΜΑ) ΕΙΚ.23 α-β-γ ΕΙΚ..24.

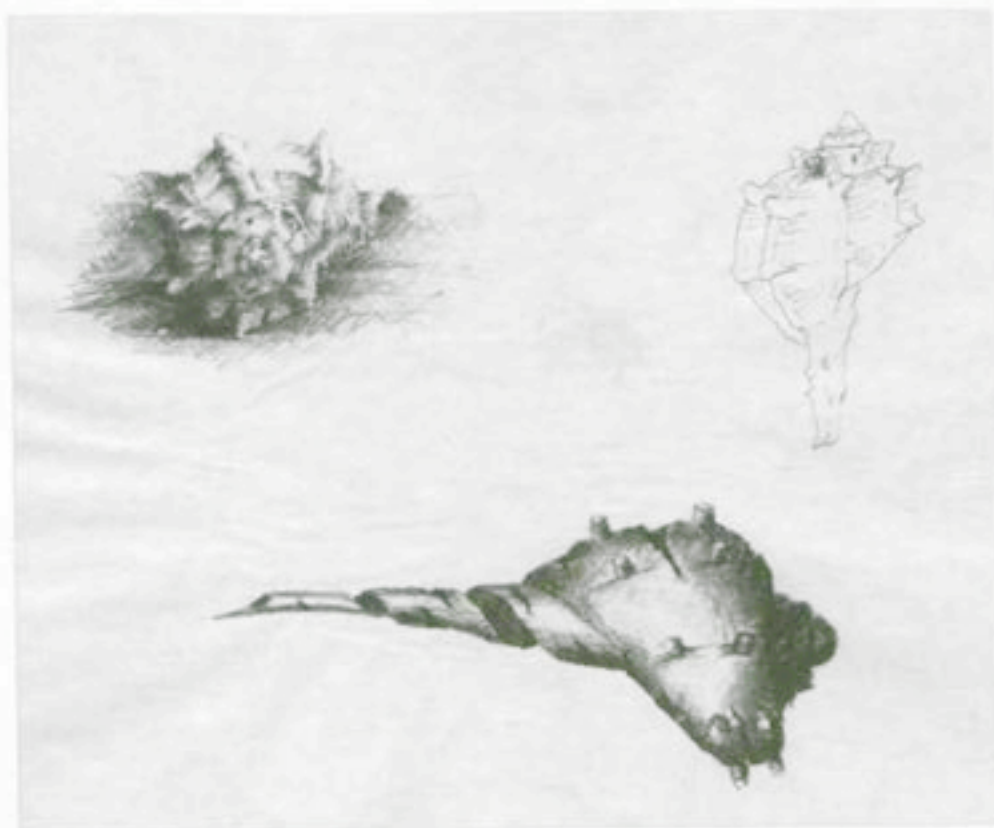
Εικ. 23α-β-γ Εργασίες μαθητριών

23γ

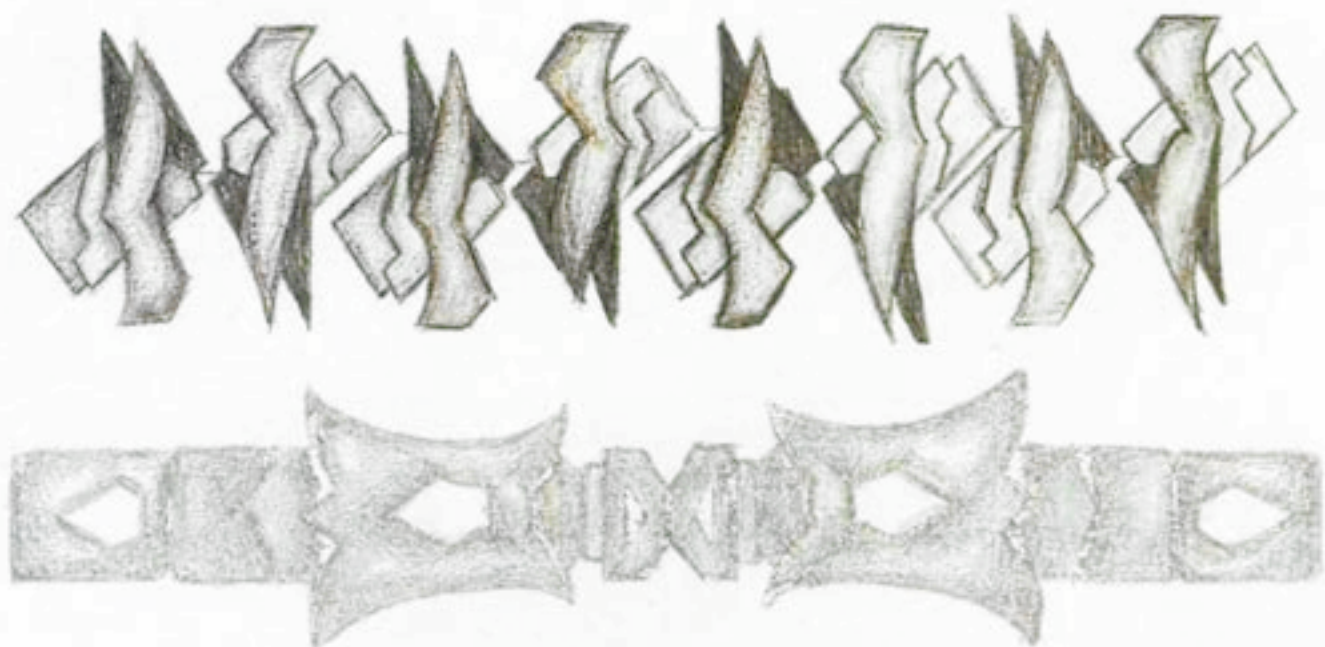
23β

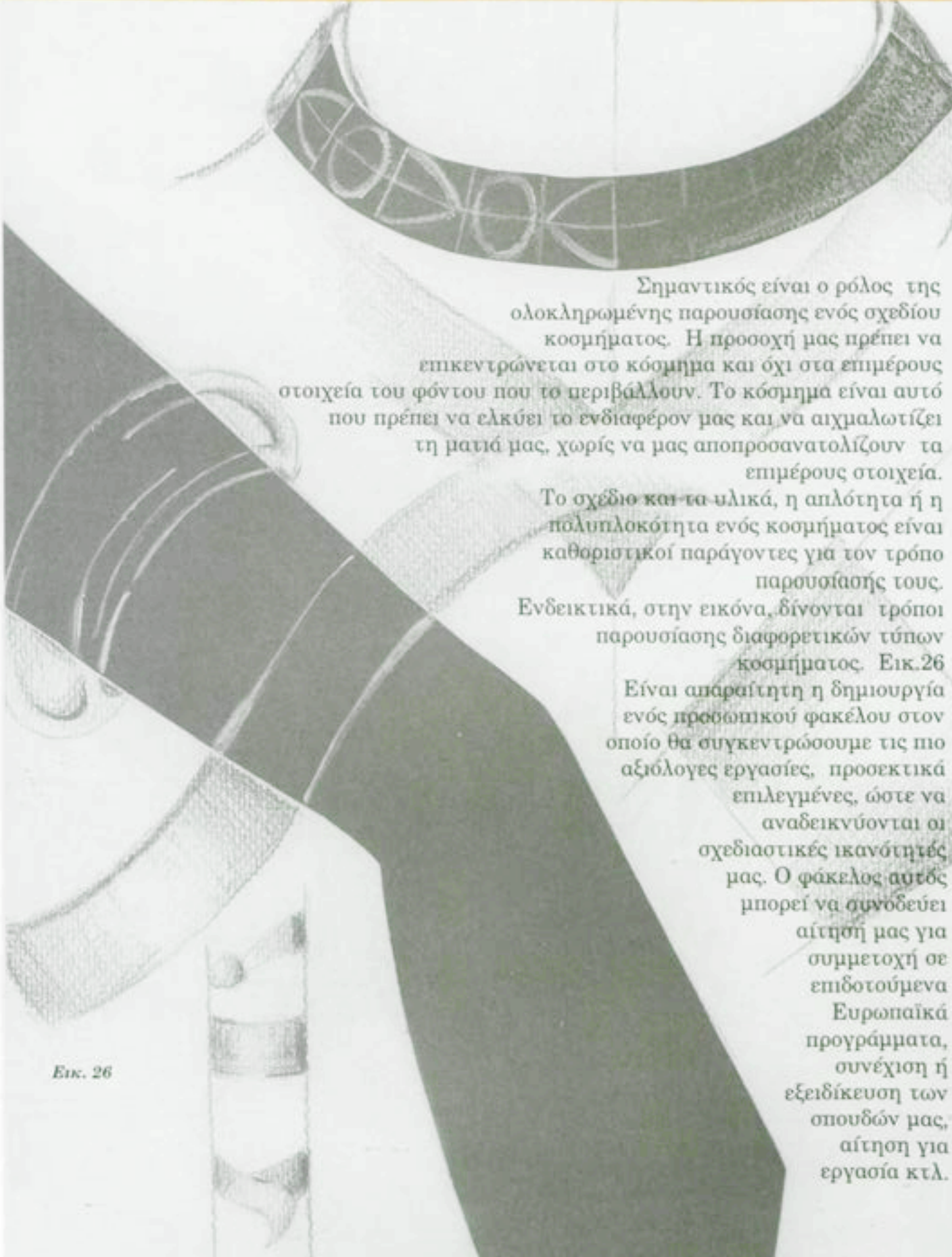
Εικ. 24.
Εργασία
μαθητή.

4. ΔΥΟ ΤΥΠΟΙ ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΣΥΜΜΕΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΣΥΜΜΕΤΡΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΙΚ. 25α-β

Εικ. 25α Ασύμμετρο σχέδιο
βραχιολιού. Εργασία μαθήτριας

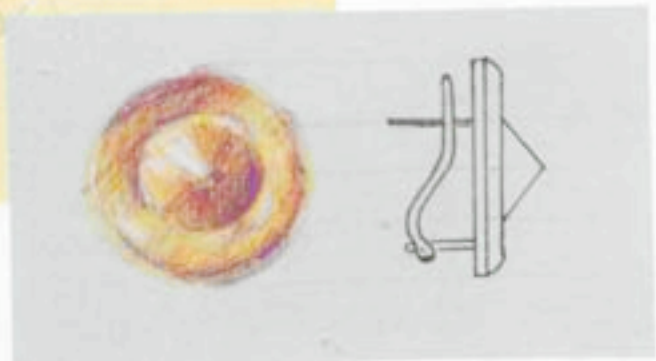
Εικ. 25β Συμμετρικό σχέδιο
βραχιολιού. Εργασία μαθήτριας

Σημαντικός είναι ο ρόλος της ολοκληρωμένης παρουσίασης ενός σχεδίου κοσμήματος. Η προσοχή μας πρέπει να επικεντρώνεται στο κόσμημα και όχι στα επιμέρους στοιχεία του φόντου που το περιβάλλουν. Το κόσμημα είναι αυτό που πρέπει να ελκύει το ενδιαφέρον μας και να αιχμαλωτίζει τη ματιά μας, χωρίς να μας αποπροσανατολίζουν τα επιμέρους στοιχεία.

Το σχέδιο και τα υλικά, η απλότητα ή η πολυπλοκότητα ενός κοσμήματος είναι καθοριστικοί παράγοντες για τον τρόπο παρουσίασής τους. Ενδεικτικά, στην εικόνα, δίνονται τρόποι παρουσίασης διαφορετικών τύπων κοσμήματος. Εικ.26

Είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός προσωπικού φακέλου στον οποίο θα συγκεντρώσουμε τις πιο αξιόλογες εργασίες, προσεκτικά επιλεγμένες, ώστε να αναδεικνύονται οι σχεδιαστικές ικανότητές μας. Ο φάκελος αυτός μπορεί να συνοδεύει αίτησή μας για συμμετοχή σε επιδοτούμενα Ευρωπαϊκά προγράμματα, συνέχιση ή εξειδίκευση των σπουδών μας, αίτηση για εργασία κτλ.

1. ΤΥΠΟΙ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ

1. ΤΥΠΟΙ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ

Σε αυτό το στάδιο πρέπει να έχουμε κατακτήσει ένα επίπεδο τέτοιο στο σχέδιο ώστε να μπορούμε: **α)** να κατανοήσουμε και να αποδώσουμε τις αναλογίες ενός θέματος, **β)** να αντιληφθούμε το παιχνίδι του φωτός επάνω στα αντικείμενα και στο χώρο και **γ)** να είμαστε σε θέση να αποδώσουμε ικανοποιητικά τον όγκο στις δύο διαστάσεις του χαρτιού μας. Στον 1^ο Κύκλο σπουδών μάθαμε να χειριζόμαστε τα σχεδιαστικά όργανα και γνωρίσαμε τις βασικές γεωμετρικές κατασκευές. Έτσι θα είμαστε ικανοί να λύουμε προβλήματα που θα συναντήσουμε στη σχεδίαση των κοσμημάτων, που οι ίδιοι θα δημιουργήσουμε στο 2^ο Κύκλο σπουδών.

Η σχεδίαση, ένα βήμα πριν την υλοποίηση στο εργαστήριο, βοηθάει στο να “βλέπουμε” το κόσμημα, δίνει τη δυνατότητα να το μελετήσουμε από όλες του τις όψεις και να κάνουμε ενδεχομένως αναγκαίες τροποποιήσεις και βελτιώσεις. Η ιδέα παίρνει μορφή και μας δίνει τη δυνατότητα να την αξιολογήσουμε.

Με γνώμονα **α)** το αισθητικό αποτέλεσμα και **β)** τη σωστή εφαρμογή στο σώμα ή στο ρούχο, αναζητούμε τρόπους υλοποίησης της ιδέας μας. Πρέπει να διευκρινίσουμε το εξής: θα προτείνουμε εδώ τρόπους σχεδίασης, των πιο συνηθισμένων τύπων κοσμήματος στις πιο συνηθισμένες διαστάσεις. Δεν αποκλείονται όμως άλλοι τρόποι σχεδίασης, αρκεί να έχει κανείς κατά νου ότι τα μόνα περιοριστικά στοιχεία είναι:

- ο τύπος του κοσμήματος και η εφαρμογή του στο σώμα ή στο ρούχο
- οι τεχνικές χρυσοχοΐας που έχει ο δημιουργός στη διάθεσή του ή είναι σε θέση να υλοποιεί ο ίδιος και οι συνεργάτες του και
- τα υλικά που χρησιμοποιεί.

Τα στοιχεία αυτά δεν πρέπει να αποτελούν φραγμό στη φαντασία του. Η υπερπήδηση “τεχνικών” προβλημάτων με πρωτοβουλίες και καινοτομίες πρέπει να αποτελεί πρόκληση και αφετηρία για δημιουργία.

Στο βιβλίο αυτό επιλέχθηκαν κοσμήματα από την παγκόσμια ιστορία των πολιτισμών για να εστιάσουμε την προσοχή σε συγκεκριμένα στοιχεία, όπου κρίνεται σκόπιμο, για την καλύτερη αφομοίωση των τρόπων σχεδίασης που παρατίθενται.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ

Πριν αναφερθούμε στις οδηγίες που αφορούν τον τρόπο σχεδίασης των κοσμημάτων, πρέπει να τονίσουμε ένα πολύ σημαντικό σημείο: για να επιλέξουμε τρόπο σχεδίασης έχουμε σαν κριτήριο τους αποδέκτες, δηλαδή:

- α) εάν πρόκειται για σχέδιο προς τον κατασκευαστή ή
 - β) εάν πρόκειται για σχέδιο που θα παρουσιάσουμε σε πελάτη.
- Η αντιμετώπιση πρέπει να είναι διαφορετική σε κάθε περίπτωση, καθώς ο πελάτης δε χρειάζεται τις πληροφορίες που αφορούν τις τεχνικές λεπτομέρειες¹. Επομένως παραλείπουμε τα σημεία 3 έως 6 (βλέπε τρόποι σχεδίασης για την καρφίτσα, σελ 34) και παρουσιάζουμε το σχέδιό μας με τρόπο ελκυστικό, συχνά φορεμένο στο σημείο του σώματος για το οποίο προορίζεται (βλ. “Παρουσίαση σχεδίων”, σελ 28) Αυτό αφορά όλα τα κοσμήματα που παρουσιάζονται σε αυτό το βιβλίο.

Αναφερθήκαμε προηγουμένως στα υλικά, η επιλογή των οποίων μπορεί να είναι καθοριστική για την τελική εμφάνιση του σχεδίου μας. Παραλλαγές ενός σχεδίου μπορούν να αποδοθούν με διαφορετικά υλικά π.χ.

α) μόνο με μέταλλο ή με μέταλλο διακοσμημένο με λίγες πέτρες, όπου ο σχεδιασμός παίζει πρωταρχικό ρόλο

β) με πέτρες σε όλη την επιφάνεια του κοσμήματος. Σε αυτήν την περίπτωση, το σχέδιο μάς καθοδηγεί στην επιλογή των πετρών και το μέταλλο απλώς στηρίζει τις πέτρες.

Αρχικά θεωρούμε απαραίτητη την εξοικείωσή μας με τη σχεδίαση πιο απλών τύπων κοσμημάτων. Η **καρφίτσα** (πόρπη), το **μνταγιόν** (περίαπτο) και τα **σκουλαρίκια** (ενώτια) έχουν από τη φύση τους λιγότερες περιοριστικές δεσμεύσεις όσον αφορά την εφαρμογή τους, τις διαστάσεις τους και τον τρόπο σχεδίασής τους. Στη συνέχεια, μπορούμε να προχωρήσουμε σε πιο περίπλοκες κατασκευές, όπως το **βραχιόλι** το **δαχτυλίδι** και το **περιδέραιο** εφαρμόζοντας τεχνικές που έχουμε κατακτήσει στο 1^ο κύκλο σπουδών, όπως η αξονομετρική σχεδίαση και η σχεδίαση όψεων σε φυσικό μέγεθος 1:1, ή σε κλίμακα 2:1, 3:1.

¹ Εδώ εννοούμε τις λεπτομέρειες που αφορούν την υλοποίηση του κοσμήματος, δηλαδή τις διαστάσεις, τη συνδεσμολογία, τον τρόπο στήριξης και τις λεπτομέρειες που αφορούν τα υλικά και τις τεχνουργίες.

1.1 Η ΚΑΡΦΪΤΣΑ ΚΑΙ Η ΠΕΡΌΝΗ

1.1α

1.1β

1.2

Η καρφήτσα είναι κόσμημα που προορίζεται να δεθεί επάνω στο ρούχο, συνήθως για στολισμό. Η ιστορία μάς έδειξε ότι η πόρπη και η περόνη ήταν είδη ταυτόχρονα χρηστικά και διακοσμητικά και αποτελούσαν τρόπο στερέωσης των ρούχων.

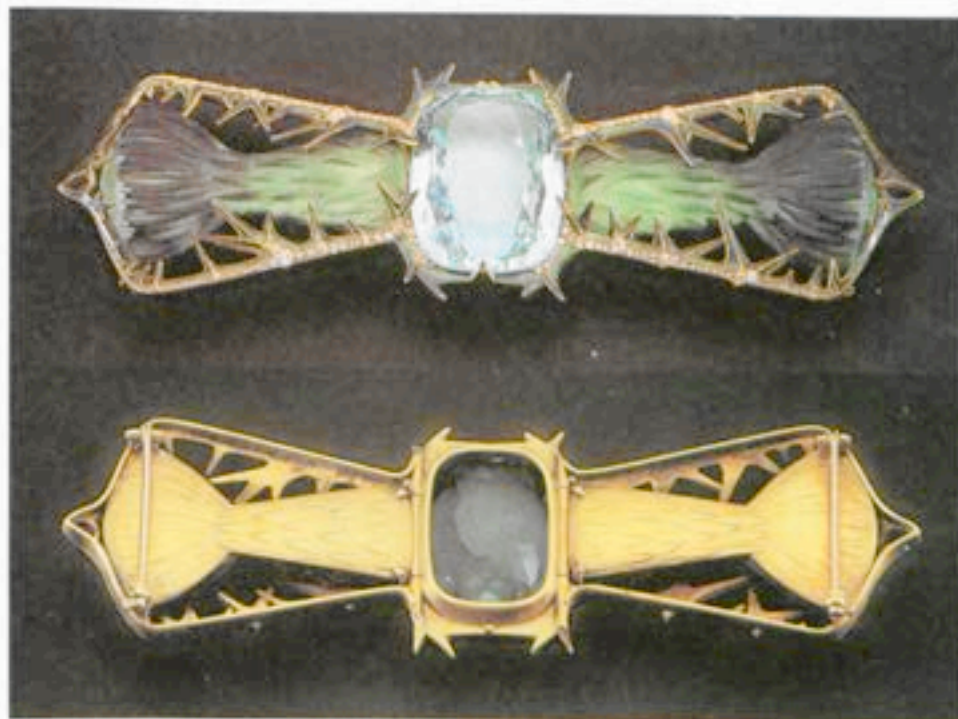
Παραθέτουμε εδώ δείγματα από διαφορετικές ιστορικές περιόδους, επιλεγμένα για την ιδιαιτερότητα του σχεδιασμού τους, όπως
-οι Βυζαντινές πόρπες σε σχήμα Λατινικού σταυρού (cross-bow /κρος-μπόου) εικ. 1.1α-β
-και οι Κελτικές τοξωτές πόρπες, εικ.1.2

Η χρήση τους ήταν καθοριστική για το σχεδιασμό της βασικής τους φόρμας και συνδυάζουν μια περίτεχνη διακόσμηση με θεματολογία εμπνευσμένη από τη μυθολογία, τη θρησκεία, τον έρωτα, τη φύση και τη γεωμετρία.

Η φύση υπήρξε πηγή έμπνευσης για δημιουργία σε όλους τους αιώνες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε το καλλιτεχνικό ύφος της Αρ Νουβώ (Art Nouveau) στα τέλη του 19ου αιώνα, όχι μόνο στη χρυσοχοία αλλά στη διακόσμηση και στην αρχιτεκτονική. Εικ.1.3

Η Αρ Ντεκό (Art Déco) στις αρχές του 20^{ου} αιώνα εμπνέεται από τις αυστηρές γεωμετρικές φόρμες

1.3

Εικ.1.1 α-β Βυζαντινές (τοξωτές) πόρπες σε σχήμα Λατινικού σταυρού. 4ος αι. μ.Χ. Χαλκός.

Εικ.1.2 Ασημένια Κελτική πόρπη με ζωόμορφες παραστάσεις. 1ος αι. π.Χ.

Εικ.1.3 Καρφήτσα Αρ Νουβώ του Ρενέ Λαλίε, 1905 περίπου. Έχει δύο σημεία στήριξης. Χρυσός, σμάλτα, γαλί, διαμάντια και ακουαμαρίνα. Δύο όψεις.

των βιομηχανικών προϊόντων, και από την τεχνολογία που αναπτύσσεται με ραγδαίους ρυθμούς. Εικ.1.4

Ο ζωγράφος Ζώρζ Μπρακ (Georges Braque), εκπρόσωπος του κυβισμού και άλλοι μεγάλοι καλλιτέχνες, όπως ο σουρεαλιστής Σαλβαντόρ Νταλί (Salvador Dalí) που αντιπροσωπεύουν σημαντικές τάσεις του 20^{ου} αιώνα έχουν ασχοληθεί με τη σχεδίαση κοσμημάτων. Εικ. 1.5

Σήμερα η καρφίτσα και η περόνη σπάνια στερεώνουν ρούχα, είναι καθαρά διακοσμητικές και έτσι είναι ίσως το πιο ελκυστικό είδος, γιατί αφήνουν στο δημιουργό απόλυτη ελευθερία ως προς το σχεδιασμό τους, καθώς φαίνονται σχεδόν πάντα σε όλο τους το μέγεθος.

Τα προτερήματά τους είναι τα εξής

α) δεν εφαρμόζουν απευθείας στο σώμα, όπως άλλα κοσμήματα, αλλά στο ρούχο. Επομένως δεν εντάσσονται σε ένα στενό πλαίσιο ελαχίστων και μεγίστων διαστάσεων και

β) το σημείο στήριξής τους είναι κρυμμένο στο πίσω μέρος- στην περίπτωση της καρφίτσας- ενώ η περόνη φέρει το διακοσμητικό στέλεχος της, που μπορεί να είναι και ολόγλυφο, στην άκρη μιας μακριάς βελόνας. Εικ.1.6

Εικ. 1.4 Καρφίτσες Αρ Ντεκό του Ζαν Φουκέ (Jean Fouquet) από όνυχα, κοράλι, πλατίνα και διαμάντια.

Εικ. 1.5 "Les Fils d' Eos". Καρφίτσα σχεδιασμένη από το ζωγράφο Ζώρζ Μπρακ (Georges Braque) 1963. Λάπις λάζουλι, ανάγλυφο χρυσό, πλατίνα και διαμάντια. Εμπνευσμένη από την ελληνική μυθολογία, παρουσιάζει με μορφές πουλιών, τους γιους της Ηούς (θεάς της αυγής): το Φαέθωνα (φιλάκα του ναού της Αφροδίτης), το Φώσφορο (Αυγερινό) και τον Εσπερινό.

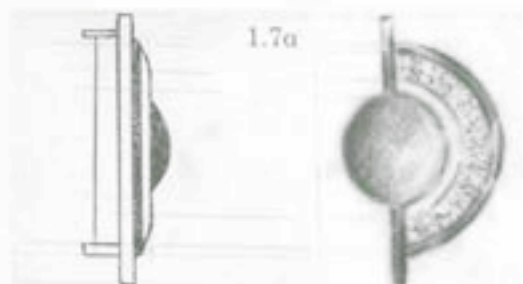
Εικ. 1.6 Μακεδονική περόνη από χρυσό, διακόσμηση με κοκκίδωση. 6ος αι. π.Χ.

1.5

1.6

1.7α

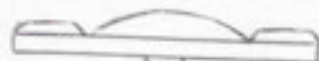
1.7β

1.8

1.9

Πρέπει να θυμόμαστε ότι σκοπός του σχεδίου είναι η κατανόηση μιας ιδέας η οποία πρόκειται να υλοποιηθεί. Επομένως σχεδιάζουμε την όψη που είναι απαραίτητη για την κατανόησή της. Εικ.1.7α.

Είναι πολύ πιθανό να διαφέρει σε κάθε κόσμημα αυτό που ορίζουμε ως απαραίτητο να φανεί επιπλέον. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι για την καρφίτσα απαραίτητη είναι:

- 1) η σχεδίαση της κάτοψης (όπως φαίνεται όταν φοριέται) σε φυσικό μέγεθος ή σε μεγαλύτερη κλίμακα,² Εικ.1.7 β
- 2) η χρωματική απόδοση, με υποτιθέμενο φωτισμό τέτοιο που να αναδείχνει τη φύση του μετάλλου ή των άλλων υλικών (ξύλο, πλεξιγκλάς κ.α), τα ανάγλυφα, τις τεχνικές και τις πέτρες, Εικ.1.8, 1.9, 1.11.
- 3) η σχεδίαση μιας τουλάχιστον άλλης όψης (κάτοψη ή πλάγια όψη), για να φανούν οι λεπτομέρειες στήριξης της, στην πίσω όψη.³
- 4) η αναγραφή κλίμακας, όποια και να είναι αυτή (1:1, 2:1, ή 3:1)
- 5) την αναγραφή διαστάσεων Εικ.1.10,
- 6) η αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών απαραίτητων για τον κατασκευαστή (π.χ. ο προσδιορισμός μετάλλου, πέτρα ή άλλων υλικών όπως το ξύλο, το πλεξιγκλάς, το σμάλτο κ.α.)

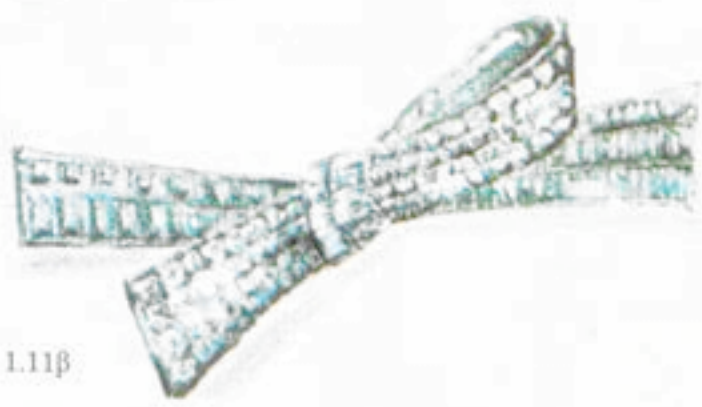
• Τα σημεία 3 έως 6 αναφέρονται μόνο όταν πρόκειται για σχέδιο για τον κατασκευαστή.

² Κρίνεται απαραίτητη η σχεδίαση σε κλίμακα μεγαλύτερη(ισοπέ μικρότερη), όταν το πραγματικό μέγεθος του κοσμήματος είναι τόσο μικρό, που θα ήταν δύσκολο να σχεδιαστεί στο φυσικό του μέγεθος και επομένως δε θα πετυχαίναμε το στόχο μας, που είναι η κατανόηση. Οι πιο συνηθισμένες κλίμακες στη χρυσοχοία είναι 1:1, 2:1 ή 3:1. (Οι κλίμακες αναφέρονται στο αναλυτικό πρόγραμμα για την ύλη του 1^{ου} Κύκλου Σπουδών).

³ Μπορεί να είναι χρήσιμη και η αξονομετρική σχεδίαση της καρφίτσας υπό κλίση 45° για να φανεί το πάχος του μετάλλου ανάλογα με το είδος του σχεδίου.

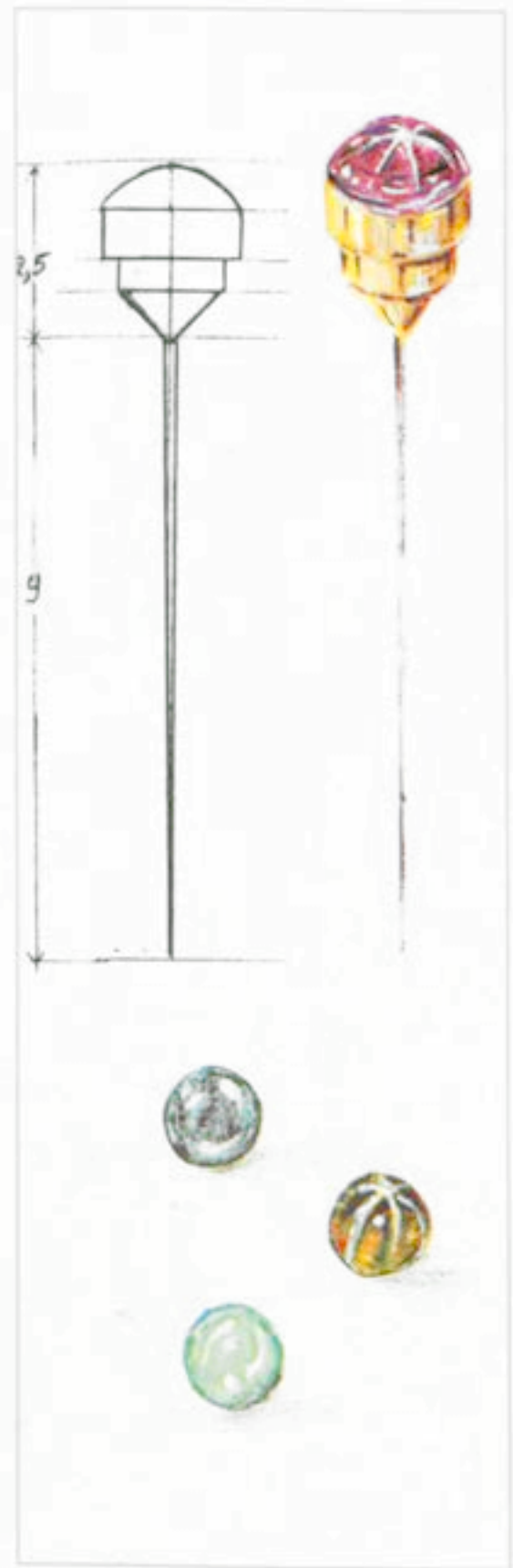
1.11α

1.11β

1.11γ

1.10

Εικ.1.7α Σχέδιο καρφίτσας, σε κάτοψη και πλάγια όψη.

Εικ.1.7β Σχέδια καρφίτσας σε παραλλαγή, εμπνευσμένα από την Άρ Ντεκό.

Εικ.1.8 Σχέδιο καρφίτσας σε κάτοψη και πλάγια όψη. Ασημί, λάιτις λάζουλι και διαμάντια.

Εικ.1.9 Σχέδιο καρφίτσας σε κάτοψη και δύο πλάγιες όψεις. Ασημί, μαλαχίτης και ζαντι.

Εικ.1.10 Σχέδιο περόνης σε χρυσό, με προτεινόμενες πέτρες στη διακόσμηση.

Εικ.1.11 Σχέδιο καρφίτσας "φιόγκος", αποδοσμένη σε: α. λευκό μέταλλο β. με διαμάντια γ. χρυσό και μπριγιάν στο δέσιμο του φιόγκου.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να σχεδιαστεί καρφίτσα με ασύμμετρη διακόσμηση με δύο (2) επίπεδα μετάλλου και αφαιτηρία δύο(2) γεωμετρικά σχήματα. Να προβλέπεται διάτρητη διακόσμηση .
2. Να σχεδιαστεί καρφίτσα με 1 πέτρα καρμποσόν (carbocation) και το καστόνι της. Να υπάρχουν δύο (2) επίπεδα μετάλλου, με σφυρήλατη υφή στο μέταλλο.
3. Να σχεδιαστεί καρφίτσα με συνδυασμό κοκκίδωσης και συρματερής τεχνικής.
4. Να σχεδιαστεί καρφίτσα για μια συγκεκριμένη χρήση (στερέωση ρούχου). Να εντάσσεται σε ένα νοητό πλαίσιο με διαστάσεις 8 x 4 cm. Να συνδυαστούν δύο διαφορετικά υλικά π.χ.μέταλλο και ξύλο.
5. Να σχεδιαστεί καρφίτσα με θέμα “φύλλα ή άνθη” και να αποδοθεί σε δύο παραλλαγές:
α) σε μέταλλο
β) με πέτρες σε όλη την επιφάνειά της.

1.2 ΤΟ ΜΕΝΤΑΓΙΔΙΟΝ (ΠΕΡΙΑΠΤΟ)

Κόσμημα που αναρτάται συνήθως από μια αλυσίδα στο λαιμό. Σε αντίθεση με την καρφίτσα μπορεί να είναι και ολόγλυφο. Το σχήμα του θα καθορίζει φυσικά και τον τρόπο σχεδίασής του. Από την ιστορία της κοσμηματοποιίας, αναφέρουμε τα Αιγυπτιακά φυλαχτά σε σχήμα στρεϊδιού (Εικ.1.12α), το Μινωικό περιάπτο με τις δύο μέλισσες (Εικ.1.12β) και τα αριστουργηματικά Αναγεννησιακά μενταγιόν (Εικ.1.13) που έχουν σχεδιαστεί και κατασκευαστεί από καλλιτέχνες, ζωγράφους και γλύπτες, όπως ο Μπενβενούτο Τσελίνι (Benvenuto Cellini) και ο Χανς Χόλμπεϊν (Hans Holbein).

1.12α

Εικ.1.12 β Συμμετρικό περιάπτο (1800-1600 π.Χ). Ζευγάρι μελισσών με σταγόνα μέλι στο κέντρο. Σφρηγηλατός χρυσός, κοκκίδωση και σφραγιστική.

1.12β

Εικ. 1.12α Αιγυπτιακό χρυσό περιάπτο σε σχήμα στρεϊδιού, με γυγάρικη ιερογλυφική γραφή (12η Δυναστεία).

1.13

1.13

Εικ. 1.13 Αναγεννησιακό μενταγιόν "αρχιτεκτονικού τύπου", πιθανόν του Ε. Χόρνικ (E. Hornick). Διακόσμηση σε δύο όψεις. Χρυσός, σμάλτα, πολύτιμες πέτρες, μαργαριτάρια μπαρόκ.

Πιο κοντά στην εποχή μας, ο Ρενέ Λαλίκ (René Lalique) εικ.1.14 και ο Ζωρζ Φουκέ (Georges Fouquet) έχουν φιλοτεχνήσει περίπτερα και άλλα κοσμήματα, με σμάλτο που εντάσσονται στην τάση της Αρ Νουβώ, όπως και οι Ανρί και Πωλ Βεβέρ (Henri & Paul Vever) Εικ. 1.15 α-β

Εικ.1.14α-β Μενταγιόν-καρφίτσα Αρ Νουβώ, του Ρενέ Λαλίκ (2 όψεις). 1905 περίπου. Χρυσό, σμάλτο, διαμάντια και ακουαμαρίνες.

Εικ.1.15β Σχέδιο για μενταγιόν. Γυναικεία μορφή πλαισιωμένη από πλεγμένους μίσχους και βούφαρα. Ρενέ Λαλίκ (R. Lalique) 1902.

1.15β

1.14α

1.14β

Ο Ζαν Φουκέ (Jean Fouquet) έχει σχεδιάσει μενταγιόν που ξεχωρίζουν για τη λιτή τους φόρμα, σύμφωνα με τις τάσεις της Αρ Ντεκό Εικ.1.16 α-β και την επιλογή των ιδιαίτερα πολύτιμων υλικών τους.

1.16α

1.15α

Εικ.1.15α Αρ Νουβώ: Μενταγιόν-καρφίτσα. Προτομή γυναίκας από διάφανο και ματ σμάλτο πάνω σε χρυσό, κορδέλα με ένθετα οπάλια, διαμάντια, σκαλιστός αμέθυστος στο φόρεμα και στο κρεμαστό δάκρυ, μαργαριτάρια. Ανρί και Πολ Βεβέρ (Henri & Paul Vever).

Εικ. 1.16α Αρ Ντεκό. Μενταγιόν-Καρφίτσα του οίκου Μελεριό (Maison Mellerio). Γεωμετρικό, συμμετρικό σχέδιο με πολύτιμες πέτρες (κιτρίνης-ακουαμαρίνες και διαμάντια σε χρυσό).

Εικ.1.16β Μενταγιόν του Ζαν Φουκέ (Jean Fouquet), 1909. Μια επιπέδη πλάκα από πλατίνα με δυο κάθετες λωρίδες από διαμάντια που πλαισιώνουν το κεντρικό ζαφείρι, κοπής καρμπούς.

1.16β

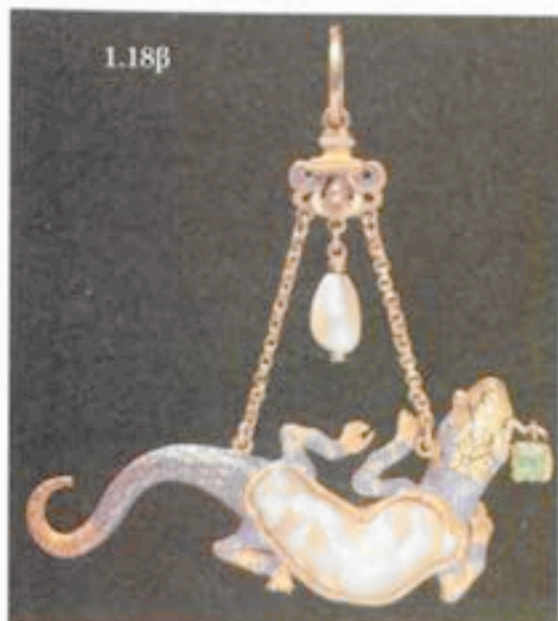

1.18α

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μενταγιόν που έχουν δύο όψεις και συνδέονται μεταξύ τους διαμορφώνοντας μια θήκη όπως οι λειψανοθήκες του Βυζαντίου ή του Μεσαίωνα στο Δυτικό κόσμο. Εικ. 1.17

Το μοναδικό ίσως δεσμευτικό στοιχείο στη σχεδίαση του μενταγιόν είναι τα σημεία ανάρτησής του που προκύπτουν από το κέντρο βάρους. Εκ.1.18α-β.

Ανάλογα με το σχέδιο και το μέγεθός του, θα αναρτηθεί σε ένα ή περισσότερα σημεία με αλυσίδα, σύρμα ή κορδόνι, ώστε να ισορροπήσει και έτσι να αναδειχθεί καλύτερα. Εικ.1.19. Τα σημεία αυτά είναι συνήθως φανερά, αλλά δεν αποκλείεται να είναι κρυμμένα στο πίσω μέρος.

1.18β

Σκόπιμο είναι, επομένως, να αποδοθεί το μενταγιόν, όπως στην περίπτωση της καρφίτσας:

Εικ.1.17 Βυζαντινό μενταγιόν τύπου θήκης(locket) β' μισό 14ου αι. Λειψανοθήκη από χρυσό και ορεία κρύσταλλο.

Εικ.1.18 α. Ασύμμετρο μενταγιόν σε σχήμα δράκον , τέλη 16ου αι. Ισπανία. Το σώμα και τμήμα της ουράς αποτελείται από μπαρόκ μαργαριτάρια, σμάλτα και χρυσό.

Εικ. 1.18 β Ασύμμετρο μενταγιόν σε σχήμα σαλαμάνδρας που αναρτάται από δύο σημεία στήριξης. Χρυσός, σμάλτο, σμαράγδι και μπαρόκ μαργαριτάρια. Τέλη Αναγέννησης.

Εικ.1.19 Ασύμμετρο σχέδιο για μενταγιόν -καρφίτσα , εμπνευσμένο από τους Κέλτες.

1.17

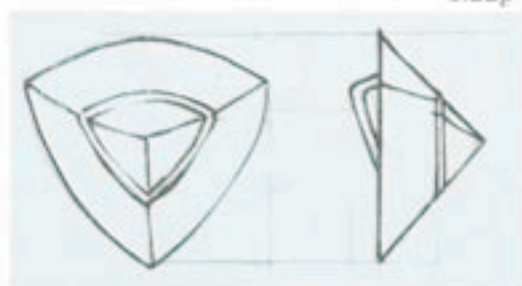

1.19

- 1) σε κάτοψη (όπως φαίνεται όταν φοριέται) σε φυσικό μέγεθος ή σε μεγαλύτερη κλίμακα, περιλαμβάνοντας τα σημεία ανάρτησης (π.χ. κρίκος)
 - 2) με χρώμα, με θέση φωτισμού που έχει οριστεί εμπειρικά έτσι ώστε να αναδεικνύονται η φύση του μετάλλου, τα ανάγλυφα, οι τεχνικές, και οι πέτρες που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή και διακόσμηση του κοσμήματος. Εικ.1.20, 1.21, 1.22 α
 - 3) με μια πλάγια όψη όταν η κάτοψη δεν φανερώνει όλα τα επίπεδα του κοσμήματος και ίσως κάποιο κρυμμένο σημείο στήριξης του.⁴ Εικ. 1.22β
 - 4) με αναγραφη κλίμακας, όποια και να είναι: (1:1, 2:1, 3:1)
 - 5) με αναγραφη διαστάσεων
 - 6) με αναγραφη διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή.
- Τα σημεία 3 έως 6 αναφέρονται μόνο όταν πρόκειται για σχέδιο για τον κατασκευαστή.

1.22α

1.22β

1.21

1.20

Εικ.1.20 Σχέδιο μενταγιόν με μαύρο μαργαριτάρι.

Εικ.1.21 Σχέδιο μενταγιόν σε τρεις παραλλαγές.

Εικ.1.22 α Σχέδιο μενταγιόν.

Εικ.1.22 β Κάτοψη και πλάγια όψη.

⁴ Μπορεί να είναι απαραίτητη η αξονομετρική σχεδίαση του μενταγιόν,(υπό 45ο), ανάλογα με το σχέδιο.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε ένα μενταγιόν με δύο σημεία ανάρτησης και δύο είδη μετάλλου. Το σχέδιο μπορεί να αντλεί την έμπνευσή του από την ελληνική παράδοση ή από παραδόσεις άλλων λαών, γνωστές σήμερα ως “έθνικ” (ethnic).
2. Σχεδιάστε μενταγιόν με πέτρες π.χ. κοράλλι, κορνήλιο κ.ά. σε κοπή καμποσόν (cabochon). Να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές τεχνικές για την απόδοση της υφής των μετάλλων που θα επιλεγούν.
3. Σχεδιάστε μενταγιόν σε γεωμετρικό ύφος, με διακόσμηση τύπου παβέ (pavé), από διαμάντια ή ζιρκόν (zircon) σε χρώματα της επιλογής σας.

1.3 ΤΑ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΙΑ (ΕΝΩΤΙΑ)

1.23α

Ταξιδεύοντας μέσα στις εποχές των πολιτισμών, στο μακρινό ή κοντινό παρελθόν, βρίσκουμε μια τεράστια ποικιλία από ενώτια, με μεγάλες διαφοροποιήσεις μεταξύ τους, όσον αφορά το σημείο και τον τρόπο στήριξης στο αυτί, τα υλικά κατασκευής τους και το μέγεθός τους.

Από τις φωτογραφίες που συνοδεύουν αυτό το κείμενο, μπορούμε να διαπιστώσουμε την εφευρετικότητα των αρχαίων χρυσοχόων και από τα πιο ασυνήθιστα σκουλαρίκια, ας αναφέρουμε:

- από την Ελλάδα τα ταινιωτά σκουλαρίκια της Αρχαϊκής εποχής. Εικ.1.23 α-β
- από το Περού τις χρυσές ωτοασπίδες “ear plugs” (ίαρ πλάγκς), με τη λιτή γεωμετρική διακόσμηση Εικ.1.24 και τα Αιγυπτιακά “ear plugs” από υαλόμαζα.

1.24

1.23β

Εικ.1.23α Χρυσά ταινιωτά σκουλαρίκια Αρχαϊκής περιόδου (6ος αι. π. Χ.) Σφυρίλατη και συρματηρή τεχνική.

Εικ.1.23β Ταινιωτά σκουλαρίκια σε ανάπτυγμα.

Εικ 1.24 Περού (1000-1500 μ.Χ.). Δύο ζεύγη ενωπίων τύπου ear-plugs (ωτοασπίδες). Στο άνω ζεύγος εικονίζεται σχηματισμένο πουλί με σφυρήλατη τεχνική. Το κάτω ζεύγος αποτελείται από δακτύλιο και πλεγμένο σύρμα στο κεντρικό τμήμα.

- τα Ρωμαϊκά κρεμαστά “κροτάλια” (crotalia) που αποτελούνταν από πολλές πέτρες, που κρέμονταν σαν τσαμπί από ένα κρίκο με τέτοιο τρόπο ώστε με το βάδισμα να ακούγεται ένας ελαφρύς ευχάριστος ήχος. Εικ.1.25

1.25

Εικ.1.25 Δύο ζεύγη σκουλαρίκια τύπου “crotalia” από την Οπλοντίδα Ιταλίας. Μαργαριτάρια και χρυσό.

Αυτά τα ιστορικά κοσμήματα επιλέχθηκαν για να επισημάνουμε ότι οφείλουμε να ερευνούμε και να λύνουμε τα προβλήματα με τρόπο δημιουργικό. “Πρόβλημα” για ένα σχεδιαστή είναι πιθανόν να αποτελέσει το σημείο στήριξης στο αυτί. Ο σχεδιασμός του σκουλαρικού αντιμετωπίζεται συνολικά, μαζί με το σημείο στήριξης όταν αυτό είναι φανερό και αποτελεί μέρος της σύνθεσης.

Ένα μεγάλο ποσοστό σκουλαρικών είναι κρεμαστά και προορίζονται για τρυπημένα αυτιά. Ο σχεδιασμός του σκουλαρικού εξαρτάται άμεσα από το σημείο στήριξης στο αυτί. Για να διευκολυνθεί η μελέτη μας και να αποτελέσουν για μας πηγή πληροφοριών και έμπνευσης, ας κατατάξουμε τα σκουλαρίκια σε 3 κατηγορίες.:

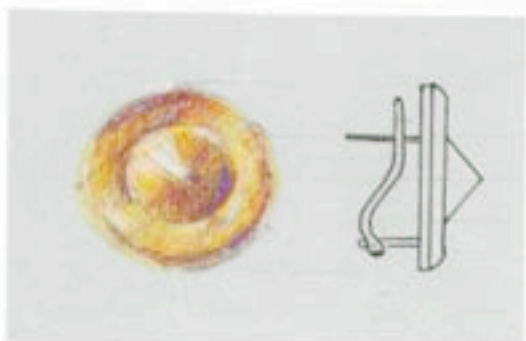

*Εικ. 1.26 Σχέδια
διαφορετικών
τύπων κρίκου σε
χρυσό*

Οι κρίκοι

Γνωστοί και δημοφιλείς, σε όλες τις εποχές. Από τους μεγάλους κρίκους των πειρατών μέχρι τους μικρούς που φοριούνται σε πολλές σειρές σήμερα. Τους συναντάμε σαν απλούς μεταλλικούς δακτυλίους ή πιο περίτεχνους με διακόσμηση, πέτρες και διάφορες τεχνικές Εικ. 1.26

1.27

1.30

Τα “καθιστά”

Είναι εκείνα που εφάπτονται απευθείας στο λοβό και αποτελούνται από ένα μόνο διακοσμητικό στοιχείο. Εικ.1.27. Το σημείο στήριξής τους είναι κρυμμένο στο πίσω μέρος και μπορεί να είναι καρφί, “κλιπ” (clip), κλπ.

Καθοριστικό στοιχείο για το σχεδιασμό του σκουλαρικιού αυτού του τύπου είναι ο τρόπος που θα στηριχθεί στο αυτί. Εικ.1.28,1.29 Στόχος είναι να εναρμονίζεται με τη φόρμα του αυτιού και τα τμήματά του να μην ενοχλούν, καθώς βρίσκεται σε άμεση επαφή με το δέρμα. Εικ.1.30, 1.31

Εικ.1.27 Σχέδιο. “Καθιστά”, χρυσά σκουλαρίκια με μαργαριτάρια

Εικ.1.28 “Καθιστά” σκουλαρίκια. Σχέδια Μ. Γκαλλί.

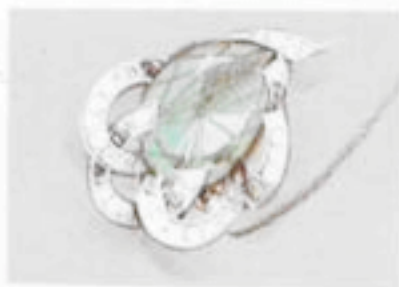
Εικ.1.29 Σκουλαρίκια με ακοναμαρίνα και διαμάντια. Σχέδιο του Μ. Γκαλλί.

Εικ.1.30 Σχέδιο για “καθιστά” σκουλαρίκια σε χρυσό. Κάτοψη και πλάγια όψη.

1.28

1.29

1.31

Εικ. 1.30 Σχέδιο για "καθιστά" σκουλαρίκια σε χρυσό. Κάτοψη και πλάγια όψη.

Εικ. 1.31 "Καθιστά" σκουλαρίκια.

Τα κρεμαστά

Εδώ κατατάσσονται όλα τα σκουλαρίκια που αποτελούνται από δύο τουλάχιστον στελέχη: -ένα για τη στήριξη, από το οποίο κρέμεται ελεύθερα είτε με αλυσίδα είτε με άλλο τρόπο και - ένα διακοσμητικό στέλεχος.

Το διακοσμητικό στέλεχος του κρεμαστού σκουλαρικού δημιουργείται με γνώμονα την ανάδειξη της φυσικής φόρμας αυτής της περιοχής του γυναικείου σώματος, του αυτιού, του αυχένα και του λαιμού. Εικ. 1.32, 1.33.

Το κρεμαστό σκουλαρίκι δεν περιορίζεται στενά σε συγκεκριμένες διαστάσεις και δημιουργείται με κανόνες που σχετίζονται με το κέντρο βάρους, τον τρόπο ανάρτησής του, όπως στην περίπτωση του μενταγιόν και το συνολικό του βάρος. Εικ. 1.34

1.32

1.33

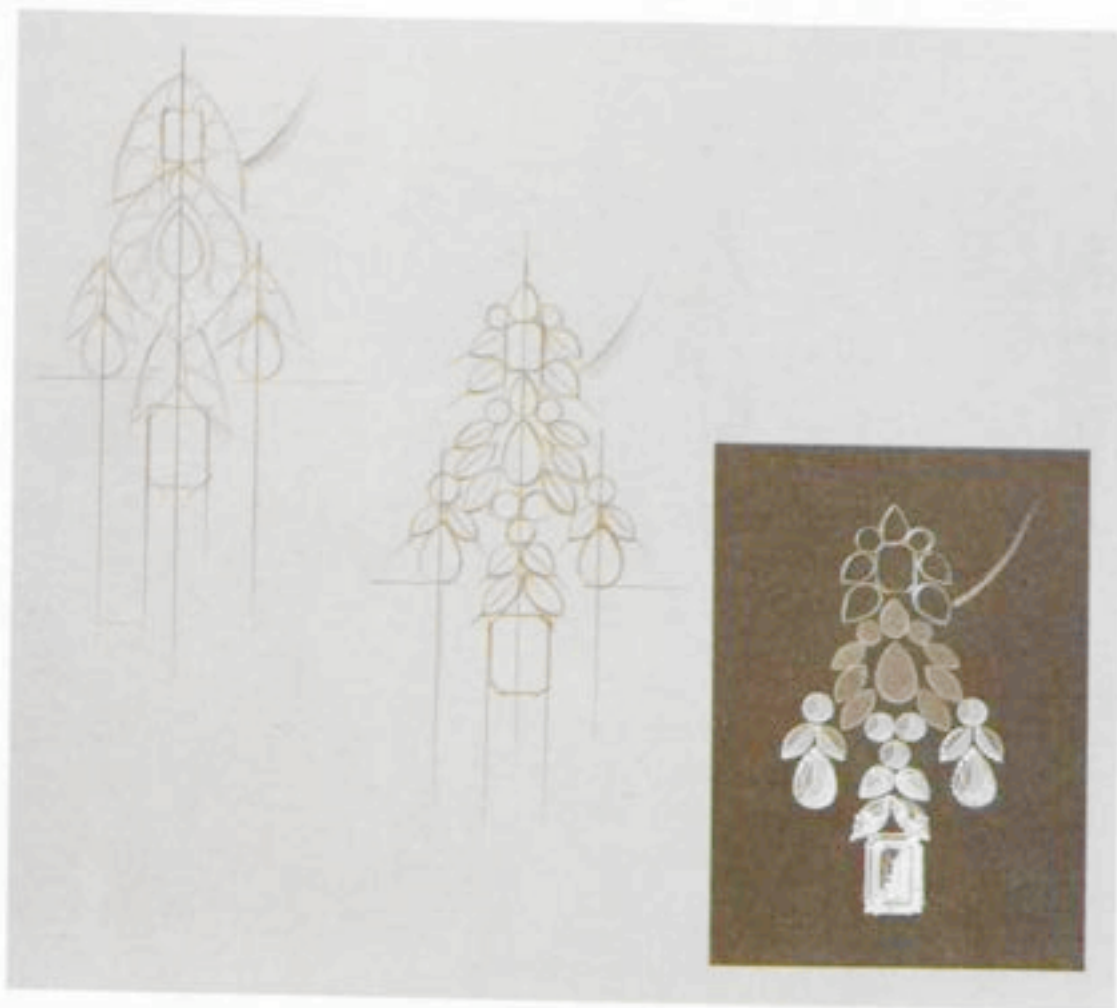

1.34

Εικ. 1.32 Σχέδιο για σκουλαρίκι με μπριγιάν και κρεμαστό "δάκρυ".

Εικ. 1.33 Κρεμαστό γεωμετρικό σκουλαρίκι. Σχέδιο Μ. Γκαλλί.

Εικ. 1.34 Σχέδιο. Χρυσά κρεμαστά σκουλαρίκια.

1.35

Η σύνθεσή του αντιμετωπίζει συνολικά τα δυο στελέχη μαζί. Εικ. 1.35

Σχεδιάζουμε και τα δύο σκουλαρίκια αντικριστά όταν το μοτίβο του είναι ασύμμετρο και μόνο το ένα όταν το μοτίβο είναι συμμετρικό. Εικ. 1.36, 1.37, 1.38

Οι προδιαγραφές για τη σχεδίαση των σκουλαρικών είναι ίδιες με τα δυο προηγούμενα είδη κοσμημάτων. Δηλαδή :

- 1) σχεδίαση της κάτοψης (όπως φίνεται όταν φοριέται) σε φυσικό μέγεθος ή μεγαλύτερη κλίμακα, Εικ. 1.38
- 2) χρωματική απόδοση των υλικών
- 3) πλάγια όψη (Εικ. 1.30, σελ 46)
- 4) αναγραφή κλίμακας
- 5) αναγραφή διαστάσεων
- 6) διευκρινιστικές λεπτομέρειες για την κατασκευή.

• Να σημειώσουμε ότι τα σημεία 3 έως 6 αναφέρονται μόνο όταν πρόκειται για σχέδιο προς τον κατασκευαστή.

1.36

Εικ. 1.35 Σχέδιο σε ελίξη, για κρεμαστά σκουλαρίκια με διαμάντια. Μ. Γκαλλί.

Εικ. 1.36 "Αντικριστά", κρεμαστά σκουλαρίκια. Εργασία μαθήτριας.

Εικ. 1.37 Κρεμαστά σκουλαρίκια εποχής Άρ Ντεκό του οίκου Βαν Κλιφ & Άρπελς (Van Cleef & Arpels), με διαμάντια και σμαράγδια.

Εικ. 1.38 Σχέδιο. Κρεμαστό σκουλαρίκι με όνυχα και διαμάντια, εμπνευσμένο από σκουλαρίκι εποχής Άρ Ντεκό, του οίκου Μπουσερόν (Boucheron).

1.37

1.38

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε έναν κρίκο, διαμέτρου 3 cm , σε τρεις παραλλαγές :
 - α) μόνο με μέταλλο,
 - β) με μέταλλο και πέτρες και
 - γ) με πέτρες σε όλη την επιφάνεια.Να αποδοθούν χρωματικά και οι τρεις περιπτώσεις.
2. Σχεδιάστε ζευγάρι καθιστών ασύμμετρων σκουλαρικών με κλιπ, συνθέτοντας γεωμετρικά σχήματα, της επιλογής σας. Να σχεδιαστεί μία πλάγια όψη, γραμμικά.
3. Σχεδιάστε κρεμαστά σκουλαρίκια για τρυπημένα αυτιά. Χρησιμοποιήστε διαφορετικές τεχνικές χρυσοχοίας για τη διακόσμηση.

Καλύψαμε τα πιο απλά είδη κοσμημάτων, όσον αφορά το σχεδιασμό τους, είδαμε τις ιδιαιτερότητες που προκύπτουν από το μέγεθός τους, τον τρόπο στήριξής τους κ.ά. Είμαστε τώρα σε θέση να περάσουμε στη σχεδίαση πιο πολύπλοκων κατασκευών που απαιτούν:

- καλή γνώση των βασικών γεωμετρικών κατασκευών,
- απόδοση σε ικανοποιητικό επίπεδο της τρίτης διάστασης ελεύθερα ή γραμμικά,
- υποδήλωση των τεχνικών χρυσοχοίας σχεδιαστικά και
- εξοικείωση με την απόδοση του χρώματος των μετάλλων και των πετρών, δηλαδή τη λάμψη, τη σκιά και τις αντανακλάσεις, χρησιμοποιώντας έντεχνα τους συνδυασμούς συμπληρωματικών ή αρμονικών χρωμάτων, όπου χρειάζεται.

Τα τρία είδη που ακολουθούν εφαρμόζονται στο σώμα και υιοθετούν τη φόρμα του και συνεπώς σχεδιάζονται με βασικές κυκλικές και ελλειπτικές φόρμες ή τμήματά τους ή με συνδυασμό και των δύο.

1.4 ΤΑ ΒΡΑΧΙΔΙΑ

Το σχήμα του βραχιολιού εξαρτάται από την εφαρμογή του στον καρπό ή στο μπράτσο. Ας παρατηρήσουμε, για παράδειγμα, τα ολόχρυσα βραχιόλια της κλασικής εποχής που κατέληγαν σε μορφή κεφαλιού ζώου, Εικ. 1.39

Τα Βυζαντινά περικάρπια με σμάλτο (γνωστά επίσης ως “μανσέτες”), που φορούσαν σε ζεύγη και εφάρμοζαν στενά στον καρπό, είχαν κωνικό σχήμα για να ακολουθούν απόλυτα το φυσικό “άνοιγμα” του χεριού. Εικ. 1.40

1.40

Εικ. 1.39 Χρυσό βραχιόλι 3ου αι. π.Χ. με σφρηγίλατη και εγχάρακτη τεχνική. Πιερία.

Εικ. 1.40 Χρυσά περικάρπια τύπου “μανσέτα”, με κοκκίδωση, με ψαθωτή διακόσμηση και σμάλτα. 9ος-10ος αι. Θεσσαλονίκη.

Εικ. 1.41 Βραχιόλια του 1930, με γεωμετρική σύνθεση.

Σε άλλο ύφος, τα βραχιόλια εποχής Αρ Ντεκό αποτελούνταν από στοιχεία αρθρωμένα μεταξύ τους, με πολλές πολύτιμες πέτρες και μοτίβα εμπνευσμένα από τη βιομηχανία. Εικ. 1.41

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης και το ορθογώνιο βραχιόλι του Τζ. Μπαμπέττο (Giampaolo Babetto) σύγχρονου Ιταλού σχεδιαστή κοσμημάτων. Εικ. 1.42

Κάθε τύπος σχεδιάζεται με διαφορετικό τρόπο, με στόχο την ανάδειξη του κοσμηματος και της διακόσμησής του.

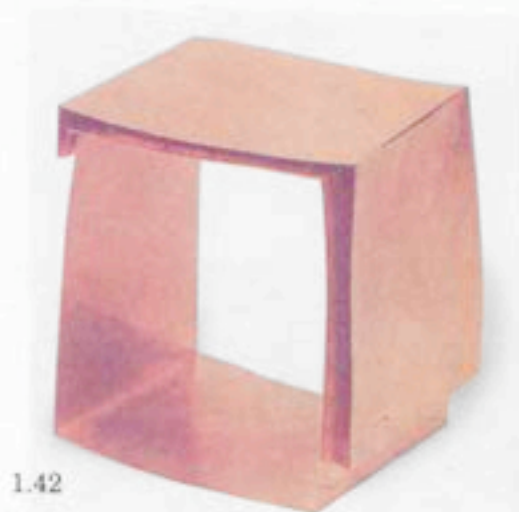
Εδώ προτείνουμε μερικούς τρόπους σχεδίασης, ανάλογα με τον τύπο του βραχιολιού.

Βραχιόλι στρογγυλό

Αποδίδεται καλύτερα όταν σχεδιάζεται με αξονομετρικό τρόπο (πχ. $30^\circ/30^\circ$, χωρίς να αποκλείουμε άλλους τρόπους σχεδίασης, όπως $60^\circ/30^\circ$ ή 45°).

Εικ. 1.43

Παραθέτουμε την γνωστή γεωμετρική κατασκευή που μας βοηθάει να αποδίδουμε τον κύκλο υπό κλίση 30° . Εικ. 1.44

1.42

Εικ. 1.42 Βραχιόλι από ειδικό κράμα χρυσού και σφουρηλιτη τεχνική του Τζ. Μπαμπέττο, 1990.

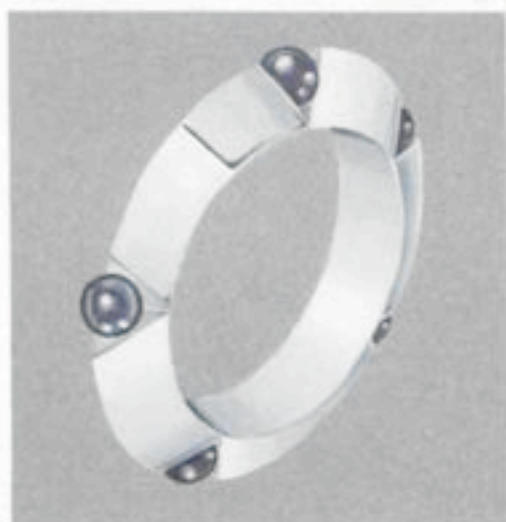
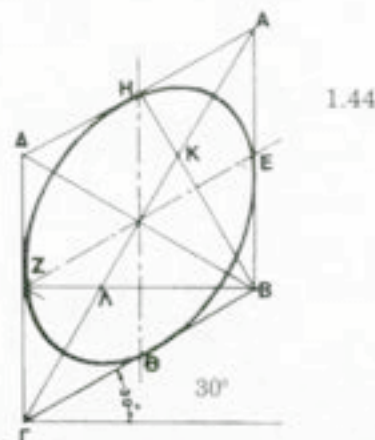
1.43

Εικ. 1.43 Αξονομετρικό σχέδιο βραχιολιού υπό κλίση $30^\circ/30^\circ$.

Όταν τα βραχιόλια έχουν διακόσμηση μόνο στο κέντρο, συνηθίζεται είτε για τη φωτογράφιση είτε για την αξονομετρική σχεδίασή τους, να τους δώσουμε μια "κλίση" τέτοια, ώστε μετατοπίζοντας το κέντρο τους, να είναι φανερή ολόκληρη η διακόσμηση. (Το ίδιο εφαρμόζουμε και για τη σχεδίαση των δακτυλιδιών). Εικ.1.45

ΤΡΟΠΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

- 1) αξονομετρική σχεδίαση με άξονες 30ο/30ο, συνήθως σε φυσικό μέγεθος. Το σχέδιο θα φανερώσει το πάχος του βραχιολιού, τη διακόσμησή του, καθώς και το πάχος του μετάλλου, και το κούμπωμα του εάν υπάρχει.
 - 2) σχεδιασμός όψεων με γραμμικό τρόπο, όταν κρίνεται απαραίτητο από τη διακόσμηση του βραχιολιού. Εικ.1.46
 - 3) χρωματισμός για την απόδοση του μετάλλου, τεχνοτροπιών, πετρών κ.ά. Εικ.1.47, 1.48
 - 4) αναγραφή κλίμακας
 - 5) αναγραφή διαστάσεων
 - 6) αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή.
- Τα σημεία 3 έως 6 αναφέρονται μόνο όταν πρόκειται για σχέδιο για τον κατασκευαστή.

Εικ. 1.44 Γεωμετρική κατασκευη κύκλου υπό κλίση 30° .

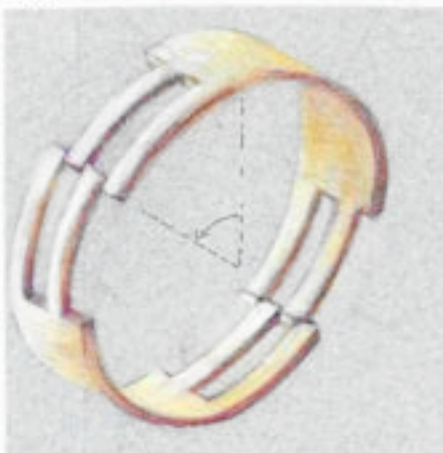
Εικ. 1.45 Αξονομετρικό σχέδιο βραχιολιού υπό κλίση 30°/30°.

Εικ. 1.46 Όψη, κάτοψη και πλάγια όψη σε ομίκρωση

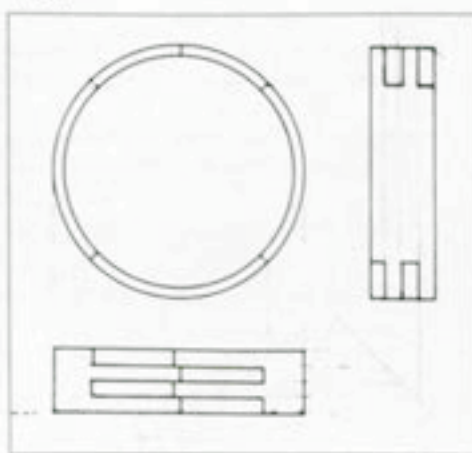
Εικ. 1.47 Σχέδιο βραχιολιού με πλατίνα και μαύρα μαργαριτάρια.

Εικ. 1.48 Σχέδιο βραχιολιού με ένθετες πέτρες

1.45

1.46

1.48

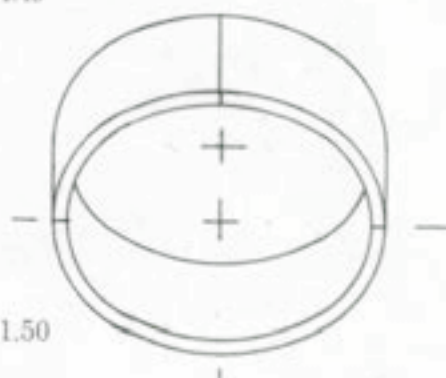
Περικάρπιο ή βραχιόλι τύπου “χειροπέδη”

Τα βραχιόλια αυτού του τύπου εφαρμόζονται στον καρπό και έχουν σχήμα ελλειπτικό. Εικ.1.49

Προτείνουμε μία γεωμετρική κατασκευή έλλειψης με οριζόντιο ελάχιστο άξονα 6 cm και διαίρεσή του σε 3 ίσα μέρη (βλ. ύλη αναλυτικού προγράμματος 1^{ου} Κύκλου Σπουδών): ο κάθετος άξονας που προκύπτει από την κατασκευή είναι 4,5 cm. Ο αρχικός άξονας μπορεί να έχει διαφορετικό μήκος, ανάλογα με το μέγεθος του βραχιολιού που θέλουμε, αλλά η κατασκευή της έλλειψης παραμένει ίδια⁵

Η σχεδίαση μπορεί να γίνει με τους παρακάτω τρόπους:

1.49

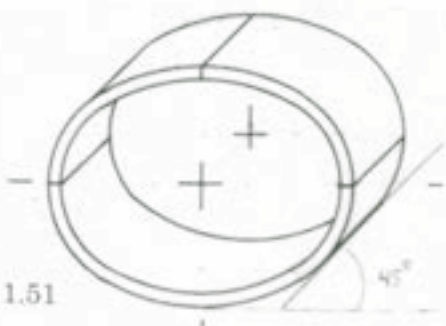
1.50

1) με κάθετη αξονομετρική σχεδίαση σε φυσικό μέγεθος (1:1), για καλύτερη απόδοση της κεντρικής διακόσμησης του βραχιολιού, Εικ. 1.50, ή

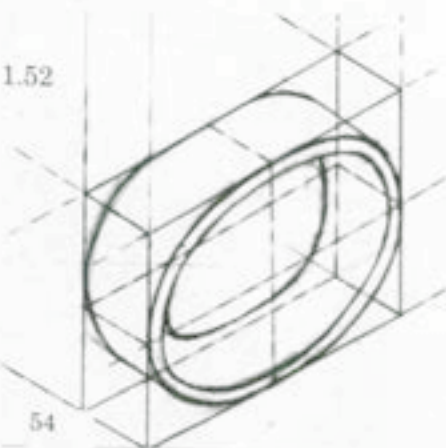
2) με πλάγια αξονομετρική σχεδίαση υπό κλίση 45° Εικ.1.51, ή

3) με σχεδίαση του ορθογωνίου παραλληλεπίπεδου που περιβάλλει νοητά τις ελλείψεις, με πάχος ανάλογο με το πάχος του βραχιολιού. Εικ.1.52

1.51

1.52

Για τη σχεδίαση των τόξων που είναι ανά δύο ίσα μεταξύ τους, χρησιμοποιούμε καμπυλόγραμμο ή σχεδιάζουμε ελεύθερα.

Ακολουθούμε τα βήματα 2), 3), 4), 5), του προηγούμενου θέματος (Στρογγυλό βραχιόλι). Εικ.1.53

Εικ. 1.49 Σχέδιο βραχιολιού, σε όψη και κάτοψη, από δημιουργία του οίκου Φαρμπερζέ, σε χρυσό και πολύτιμες πέτρες καμποσόν.Ελεύθερη απόδοση έλλειψης.

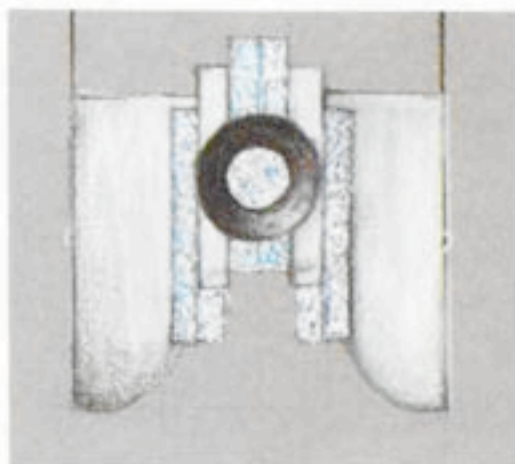
Εικ. 1.50 Κάθετη αξονομετρική σχεδίαση βραχιολιού, με προτεινόμενες θέσεις σπασμάτων και κουμπώματος.

Εικ. 1.51 Αξονομετρική σχεδίαση, υπό κλίση 45°

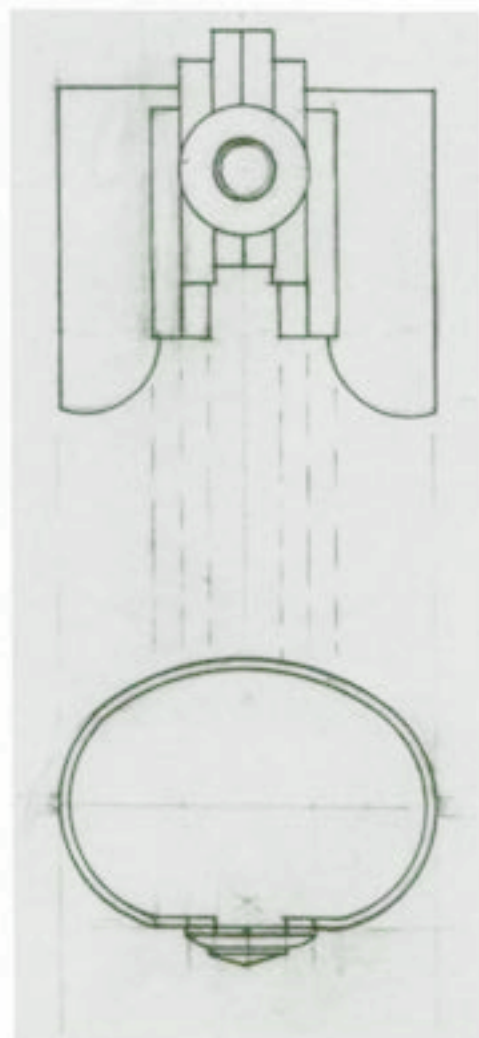
Εικ. 1.52 Αξονομετρική σχεδίαση, υπό κλίση 30°/30°

⁵ Η κατασκευή της έλλειψης έχει διδαχθεί, στην Α' Τάξη, 1^{ου} Κύκλου Σπουδών

Εικ. 1.53 Όψεις βραχιολιού, σε παραλλαγή από δημιουργία του Ρ. Ταμπλιέ (R. Templier).

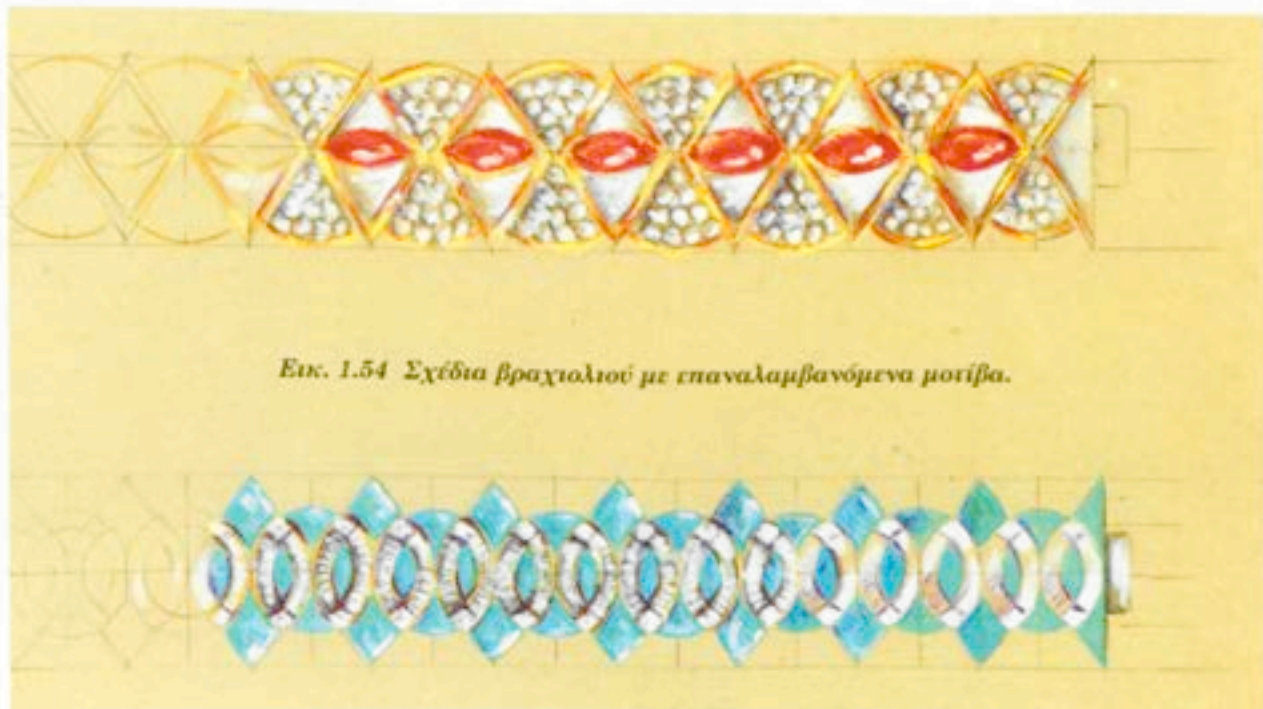
1.53

Βραχιόλι με αρθρωμένα μεταξύ τους πλακίδια ή άλλα στοιχεία

Η ανάπτυξη επαναλαμβανόμενου μοτίβου βρίσκει εδώ την καλύτερή του εφαρμογή και αποδίδεται με όλο το φάσμα των τεχνοτροπιών, που χρησιμοποιούνται στη διακόσμηση των κοσμημάτων και σε πολλές παραλλαγές π.χ. αντίθεση χρώματος μετάλλου, γεμάτα - κενά, λείο - μη λείο κ.α. Εικ. 1.54

1.54

Εικ. 1.54 Σχέδια βραχιολιού με επαναλαμβανόμενα μοτίβα.

Οι εναλλαγές που προκύπτουν μπορούν να αναπτυχθούν οριζόντια σε μεγάλο σχετικά μήκος, 18 cm τουλάχιστον (μαζί με το κούμπωμα), που δίνει τη δυνατότητα στο δημιουργό να επεξεργάζεται την ιδέα του και να μελετάει όλες τις δυνατότητες ενός σχεδίου. Εικ. 1.55

Το επαναλαμβανόμενο μοτίβο είναι μόνο μια πρόταση για αυτή τη κατηγορία βραχιολιού. Είναι δυνατόν να συνθέσουμε με μεγαλύτερη ελευθερία, σε πιο "ευέλικτα" πλαίσια, με διακόσμηση σε όλη την περιφέρεια του καρπού.

Μπορεί επίσης το βραχιόλι να αποτελείται, μόνο από ένα κεντρικό κομμάτι, που συγκρατείται με εύκαμπτο βραχιόνα ή αλυσίδα όπως π.χ. τα Φοινικικά βραχιόλια του 7ου-6ου π.Χ. αιώνα, που παραπέμπουν στο σχήμα ενός σημερινού ρολογιού χειρός. Εικ.1.56

Τα βραχιόλια αυτής της κατηγορίας σχεδιάζονται:

- 1) σε ανάπτυγμα κάτοψης, (όπως φαίνονται ανοιχτά τοποθετημένα σε επίπεδη επιφάνεια), σε φυσικό μέγεθος ή σε μεγαλύτερη κλίμακα. Το επιθυμητό μήκος διαφέρει και εξαρτάται από την εφαρμογή που θέλουμε να δώσουμε στο κόσμημα.
- 2) με πλάγια όψη ενός από τα αρθρωμένα στοιχεία, σε περίπτωση που το επαναλαμβανόμενο μοτίβο περιλαμβάνει επίπεδα. Εικ.1.57
- 3) με χρωματική απόδοση των υλικών.
- 4) με αναγραφή κλίμακας.
- 5) με αναγραφή διαστάσεων.
- 6) με αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή .

• Τα σημεία 2, 4, 5 και 6 αναφέρονται μόνο όταν πρόκειται για σχέδιο για τον κατασκευαστή.

Εικ. 1.55 Σχέδιο για βραχιόλι, σε τρεις παραλλαγές.

Εικ. 1.56 Φοινικικό βραχιόλι, του 7ου - 6ου αι. π.Χ., με χρυσές χάνδρες και ροζέτα από ελεφαντόδοντο στο κέντρο.

Εικ. 1.57 Σχέδιο για βραχιόλι, με γεωμετρικό πλακίδιο, σε κάτοψη και πλάγια όψη.

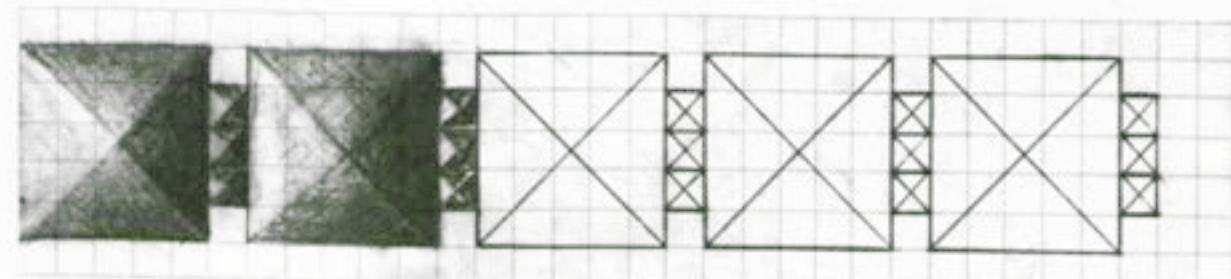
1.55

1.56

1.57

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε βραχιόλι στρογγυλό, ισόπαχο, χωρίς σπασίματα ούτε κούμπωμα με εσωτερική διάμετρο 6,5 cm και διακόσμηση σε τμήμα της περιφέρειάς του.
2. Σχεδιάστε βραχιόλι τύπου χειροπέδης. Να δημιουργήσετε ένα σχέδιο ασύμμετρο. Να αποδώσετε το σχέδιο με μία τεχνική χρυσοχοΐας της επιλογής σας. Να φανούν το κούμπωμα και το σπάσιμο του βραχιολιού.
3. Σχεδιάστε το ανάπτυγμα κάτοψης ενός βραχιολιού που αποτελείται από πολλά πλακίδια αρθρωμένα μεταξύ τους. Το πλακίδιο-μονάδα που επαναλαμβάνεται να σχεδιαστεί σε κλίμακα 2:1 συνοδευόμενο από πλάγια όψη.

1.5 ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ

Ένδειξη δύναμης, κοινωνικής τάξης, δώρο αγάπης, σφραγίδα, είναι μερικές από τις πολλές χρήσεις του κοσμήματος αυτού στην ιστορία των πολιτισμών.

Οι μορφές του υπήρξαν ποικίλες:

- απλό σαν βέρα, με “μπέζελ”⁶ περιστρεφόμενο ή σταθερό, Εικ.1.58
- διπλό, τριπλό ακόμα και τετραπλό με χαραγμένη αφιέρωση όπως το δαχτυλίδι γάμου ή πένθους στο Μεσαίωνα,
- σφραγίδα με εσώγλυφη παράσταση σε πέτρα, “ιντάλιο”⁷, εικ.1.59, ή καμέα⁸,
- φυλακτό με ιδιότητες μαγικές ή θεραπευτικές.

1.59

1.60

Εικ. 1.58 Αιγυπτιακά δαχτυλίδια με μπέζελ.

Εικ. 1.59 Δαχτυλίδι από χρυσό και κορναλίνη με έγγλυφη μορφή Μούσας. Γύρω στο 200 π.Χ.Αιτωλία.

Εικ. 1.60 Δείγματα δαχτυλιδιών τοξοβάλου για τον αντίχειρα, διαφορετικής προέλευσης και χρονολογίας.

1.58

⁶ Μπέζελ (bezel): Σφενδόνη στα ελληνικά, αρχικά, το πάνω μέρος του δαχτυλιδιού που δέχεται το καστόνι. Αργότερα, ο όρος επεκτάθηκε σε όλο το μέρος του δαχτυλιδιού που αποτελείται από το καστόνι και την πέτρα (ή άλλο διακοσμητικό στοιχείο) μαζί.

⁷ Ιντάλιο (intaglio): Λατινική λέξη που σημαίνει “εσώγλυφο”. Ορίζει εδώ το σκάλισμα εσώγλυφο μιας ημιπολύτιμης πέτρας. Δεμένη σε δαχτυλίδι, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν σφραγίδα.

⁸ Καμέα (cameo): Σκληρή ημιπολύτιμη πέτρα (αχάτης, όνυχας, οαρδόνυχας κ.α.), με σκαλισμένη ανάγλυφη παράσταση, συνήθως ένα πορτραίτο.

Χρηστικά ή όχι τα δαχτυλίδια φορέθηκαν από γυναίκες και άνδρες, μερικές φορές σε όλα τα δάχτυλα, όπως στην Αναγέννηση, ακόμη και στον αντίχειρα (μεσαιωνικά δαχτυλίδια τοξοβόλου). Εικ. 1.60

ΤΡΟΠΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

- 1) αξονομετρική σχεδίαση με άξονες 30°/30° ή 45° σε κλίμακα 1:1, 2:1 ή 3:1,
- 2) χρωματική απόδοση των υλικών.
- 3) όψη, κάτοψη, πλάγια όψη (δύο πλάγιες όψεις, χρειάζονται σε περίπτωση ασύμμετρου σχεδίου), με γραμμικό τρόπο.
Εικ. 1.61α, 1.61β, 1.62, 1.63α, 1.63β, 1.64, 1.65
- 4) αναγραφή κλίμακας
- 5) αναγραφή διαστάσεων
- 6) αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή.

1.62

Εικ. 1.61 α Σχέδιο βέρας, σε χρυσό και ασήμι.

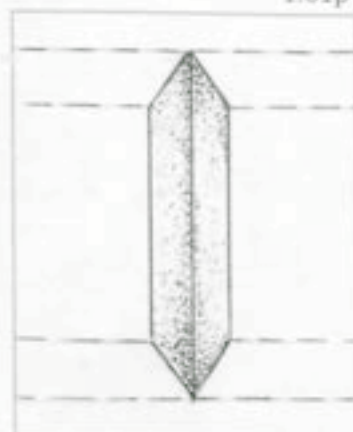
Εικ. 1.61 β Πλάγια όψη

Εικ.1.62 Σχέδιο από Μεσαιωνικό δαχτυλίδι σε κλίμακα 3:1με όπτις, σε φυσικό μέγεθος.

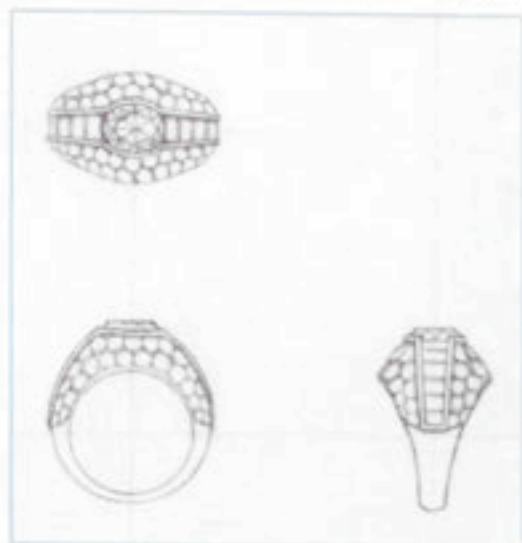
1.61α

1.61β

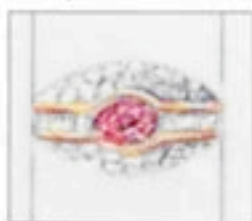

1.63α

• Σε περίπτωση παρουσίασης σε πελάτη, είναι αρκετή η σχεδίαση σε κάτοψη (όπως φαίνεται φορεμένο στο δάχτυλο), με χρώμα, περασμένο σε κύλινδρο που παραπέμπει στο σχήμα του δαχτύλου, συνοδευόμενο με παραλλαγές. Εικ. 1.66 α-β

1.63β

1.64

Εικ. 1.63α Όψεις δαχτυλιδιού της Φ. Λι (F. Li).

Εικ. 1.63β Απόδοση σε χρώμα.

Εικ. 1.64 Σχέδια δαχτυλιδιών σε ελεύθερη απόδοση.

Εικ. 1.65 Όψεις και αξονομετρική σχεδίαση δαχτυλιδιού του οίκου Καρτιέ (Cartier), 1940-50.

Εικ. 1.66α Κατόψεις δαχτυλιδιών σε χρώμα. Παρουσίαση σε κύλινδρο.

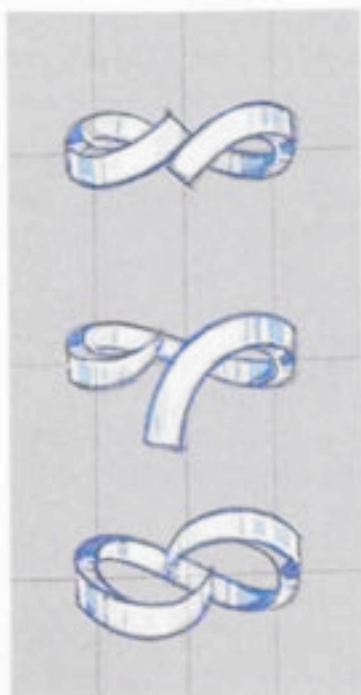
Εικ. 1.66β Δαχτυλίδι σε παραλλαγές.

Σχέδιο Ντ. Ριβιέρ (D. Rivière).

1.65

1.66β

1.66α

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε βέρα με εσωτερική διάμετρο 2 cm, πάχος μετάλλου 0,3 cm και πλάτος 1 cm. Να δημιουργηθούν εγκοπές σε σχήματα της επιλογής σας, σε όλη την περιφέρεια της βέρας. Το αξονομετρικό σχέδιο να αποδοθεί σε κλίμακα 2:1 και οι όψεις σε φυσικό μέγεθος.
2. Σχεδιάστε δαχτυλίδι με τρεις όμοιες πέτρες, τύπου “μπαγιέτα”^{*}, τοποθετημένες σε διαφορετικά επίπεδα. Η σύνθεση να σχεδιαστεί λαμβάνοντας ερεθίσματα από τη σύγχρονη αρχιτεκτονική ή τη βιομηχανία.
3. Σχεδιάστε δαχτυλίδι με μαργαριτάρι διαμέτρου 0,6 cm. Να παρουσιαστούν τρεις παραλλαγές του ίδιου θέματος σε κάτοψη, τοποθετημένες σε κύλινδρο που παραπέμπει σε δαχτυλίδι φορεμένο στο δάκτυλο.

^{*} Βλέπε “Βασικές αρχές σχεδίασης”, 3 α, σελ 22: σχήματα και κοπές πετρών”.

1.6 ΤΟ ΠΕΡΙΔΕΡΑΙΟ

Κόσμημα που φοριέται στο λαιμό και το συναντάμε από την Προϊστορία. Εικ. 1.67 Τα πρώτα περιδέραια που σιόλισαν τον άνθρωπο ήταν κατασκευασμένα από όστρακα, δόντια ζώων και πέτρες. Εικ. 1.68. Χρυσά περιδέραια πρωτοεμφανίζονται στην εποχή του Χαλκού ενώ στις Κυκλάδες συνηθισμένα είναι τα περιδέραια από χάνδρες. Εικ. 1.69

Για το σχεδιασμό του περιδέραιου σημαντικά σημεία, που πρέπει να οριστούν από την αρχή, είναι :

α) εάν θα αποτελείται από μικρά σε μέγεθος, αρθρωτά μεταξύ τους στοιχεία που δίνουν ευλυγισία στο βασικό σχήμα

β) από μεγαλύτερα, ελαφρώς κυρτά, κομμάτια μετάλλου με λίγα σπασίματα.

Τα σημεία αυτά αφορούν βεβαίως την κατασκευή, αλλά πρέπει να ληφθούν υπόψη στη διαμόρφωση του σχεδίου.

Η διακόσμηση του περιδέραιου μπορεί να περιληφθεί επίσης στο μπροστινό κεντρικό μέρος του. Σε αυτή την περίπτωση προτείνουμε να βρίσκεται σε μια ζώνη που καθορίζεται από μία χορδή 9 cm περίπου. Εικ. 1.77, σελ 71.

Εικ. 1.67 Βασικές φόρμες περιδέραιου

Αναφέραμε στην εισαγωγή της ενότητας ότι οι μετρήσεις αυτές είναι ενδεικτικές. Το κόσμημα εφαρμόζεται στο σώμα και επομένως οι διαστάσεις πρέπει να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε περίπτωσης.

Όποια και αν είναι η μορφή του περιδέριου, η σχεδίασή του πρέπει να υπακούει στους βασικούς κανόνες για εφαρμογή ώστε να ακολουθεί τη φυσική φόρμα του λαιμού και του αυχένα. Μπορεί η διακόσμησή του να είναι συμμετρική ως προς τον κεντρικό κάθετο άξονα ή ασύμμετρη.

Ας δούμε συνοπτικά τις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης.

1.69

Εικ. 1.68 Περιδέριο από όστρακα και σφιδιανό από τη περιοχή της αρχαίας Μεσοποταμίας, 5.000 π. Χ.

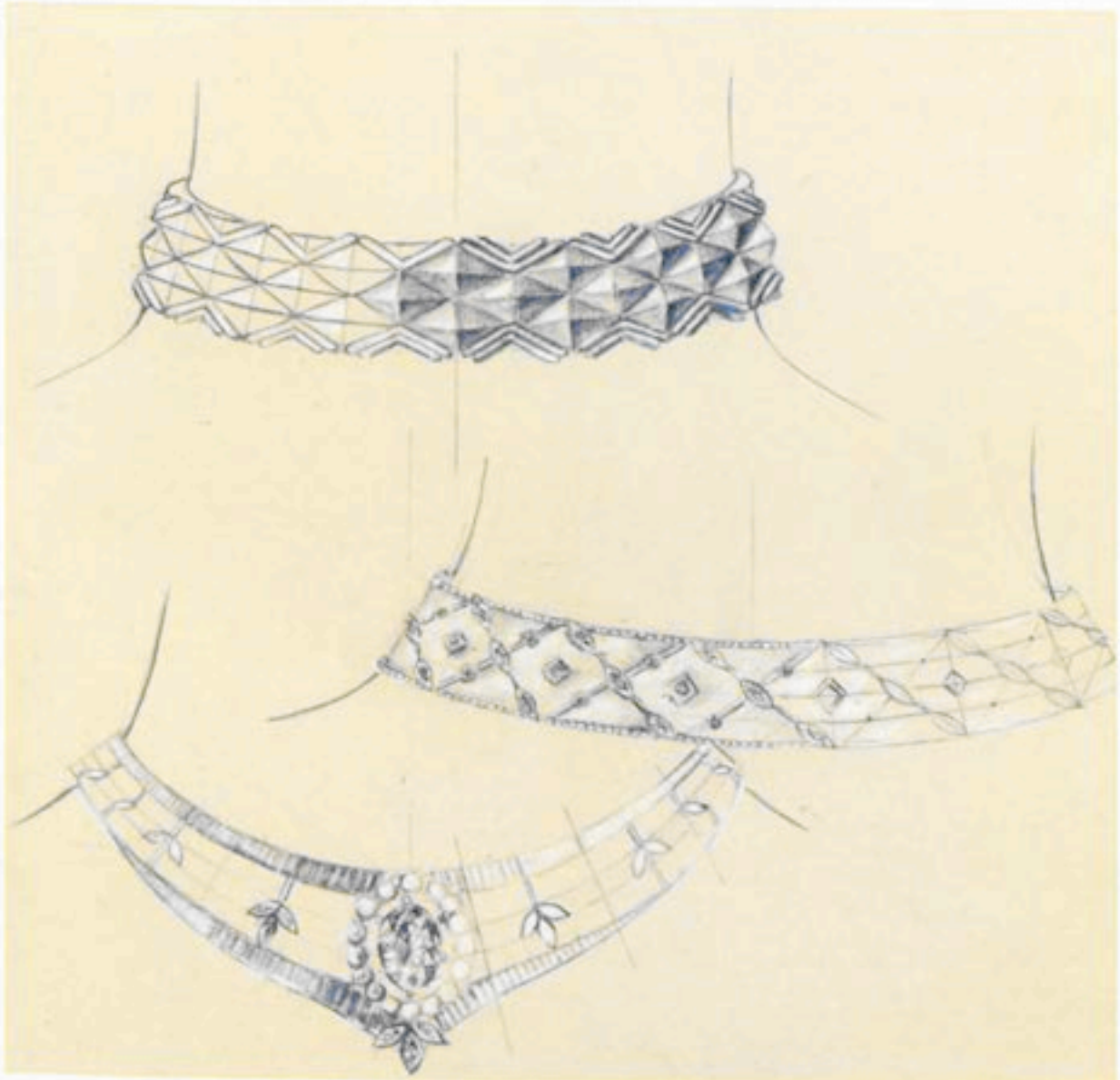
Εικ. 1.69 Περιδέριο από σμυγαγείς χρυσές, αμφικωνικές χάνδρες, από τη Λευκάδα. Πρώιμη εποχή του Χαλκού.

Συμμετρική διακόσμηση

Τα πιο κλασικά περιδέραια έχουν συμμετρική διακόσμηση. Τα μπροστινά κεντρικά του μέρη είναι συνήθως μεγαλύτερα και το μέγεθός τους μειώνεται σταδιακά προς το κούμπωμα. Για ευκολότερη σχεδίαση μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα βοηθητικό κάρναβο προσαρμοσμένο στην περιφέρεια του κοσμήματος, ανάλογα με το σχέδιό μας. Για να διευκολυνθούμε εφαρμόζουμε τις βασικές γεωμετρικές κατασκευές (κατασκευή κανονικών πολυγώνων, διχοτόμηση γωνίας κ.α.)

Το μοτίβο μπορεί να επαναλαμβάνεται στο ίδιο μέγεθος και κατά μήκος στο περιδέραιο. Η σχεδίαση του μοτίβου πάνω σε κάρναβο, βοηθά και σε αυτήν την περίπτωση στη σωστή απόδοση του επαναλαμβανόμενου σχεδίου. Εικ. 1.70

1.70

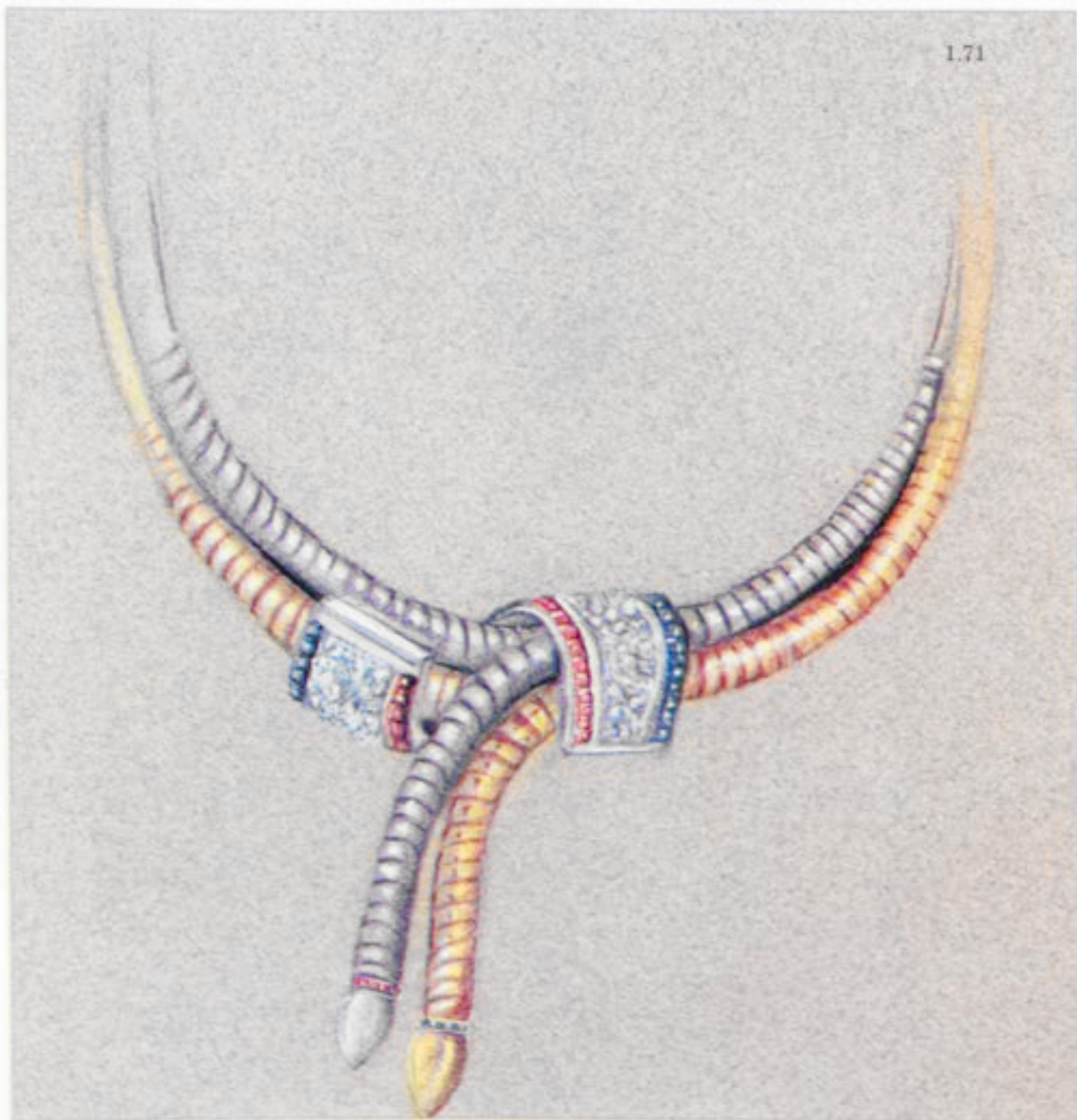

Ασύμμετρη διακόσμηση

Τα πιο ασυνήθιστα κοσμήματα, πολλές φορές, έχουν ασύμμετρη διακόσμηση. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει εδώ ο δημιουργός είναι η φυσική ισορροπία. Σε αντίθεση με το συμμετρικό κόσμημα που όλα τα στοιχεία ισορροπούν, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας το κέντρο βάρους. Εικ. 1.71

Εικ. 1.70 Σχέδια σε εξέλιξη πάνω σε κάρναβο.

Εικ. 1.71 Σχεδιαστική απόδοση περιδέριου, δεκαετίας '60.

Ανάλογα με τη μορφή τους κατατάσσουμε τα περιδέραια στις παρακάτω κατηγορίες:

Σειρές από χάνδρες ή δεμένες σε μέταλλο από πολύτιμους λίθους, μαργαριτάρια και άλλα υλικά. Εικ.1.72

1.72

Εικ.1.72 Σχέδιο περιδέραιου με μαργαριτάρια και λεπτομέρεια κομπόματος με μεγάλο τοπάζι.

* Δεν συνηθίζεται η σχεδίαση περιδέραιου σε μεγαλύτερη κλίμακα: το φυσικό του μέγεθος είναι αρκετά μεγάλο ώστε να φανούν όλες οι απαιτούμενες λεπτομέρειες. Μπορεί όμως να χρειαστεί να σχεδιαστεί μια λεπτομέρεια σε μεγαλύτερη κλίμακα. σε αυτή την περίπτωση φυσικά αναγράφεται η κλίμακα που χρησιμοποιείται.

ΤΡΟΠΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

- 1) κάτοψη του κοσμήματος, κυκλική ή ελλειπτική, (όπως φαίνεται τοποθετημένο σε οριζόντια επίπεδη επιφάνεια) ή με ελεύθερη απόδοση σε κλίμακα 1:1¹⁰. Η ελάχιστη εσωτερική διάμετρος να είναι 13 cm .
- 2) σχεδίαση σε πλάγια όψη μιας χάνδρας, στην ίδια ή μεγαλύτερη κλίμακα, ώστε να φανούν οι ιδιαιτερότητες του σχήματός της.
- 3) σχεδιάζουμε λεπτομέρεια του τρόπου κουμπώματος του περιδέرائου, εάν έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.
- 4) αποδίδουμε χρωματικά τα υλικά.
- 5) δείχνουμε τον τρόπο συναρμογής των χανδρών ή λίθων, εάν χρειάζεται.

Κυκλική φόρμα

Η φόρμα αυτή είναι η πιο συνηθισμένη γιατί είναι η πιο πρακτική από άποψη εφαρμογής.

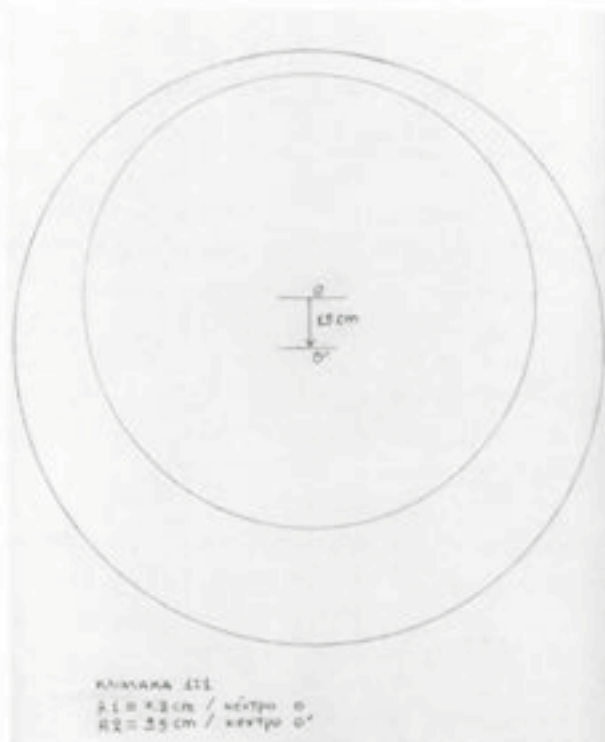
ΤΡΟΠΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

1) Η κάτοψη (όπως φαίνεται το περιδέραιο τοποθετημένο σε ένα οριζόντιο επίπεδο), σχεδιάζεται με διαβήτη και διάμετρο όχι μικρότερη από 13 cm . Εικ. 1.73

Το μέγεθος της εξωτερικής διαμέτρου επιλέγεται ανάλογα με τη μορφή του σχεδίου. Δηλαδή, εάν το πάχος που επιθυμούμε είναι ίδιο σε όλη την περιφέρεια του περιδέرائου, η εξωτερική διάμετρος σχεδιάζεται ομόκεντρα με την εσωτερική. Εικ.1.74 α. Εάν θέλουμε πάχος μικρότερο στην θέση του κουμπώματος, αυτό μπορεί να επιτευχθεί εύκολα μετατοπίζοντας προς τα κάτω (στον ίδιο κατακόρυφο άξονα) το κέντρο της εξωτερικής διαμέτρου, σε σχέση με την εσωτερική διάμετρο, έτσι ώστε η μεγαλύτερη αυτή διάμετρος να δίνει ένα μπροστινό μέγεθος που μειώνεται σταδιακά, μέχρι τη θέση του κουμπώματος. Εικ.1.74 β

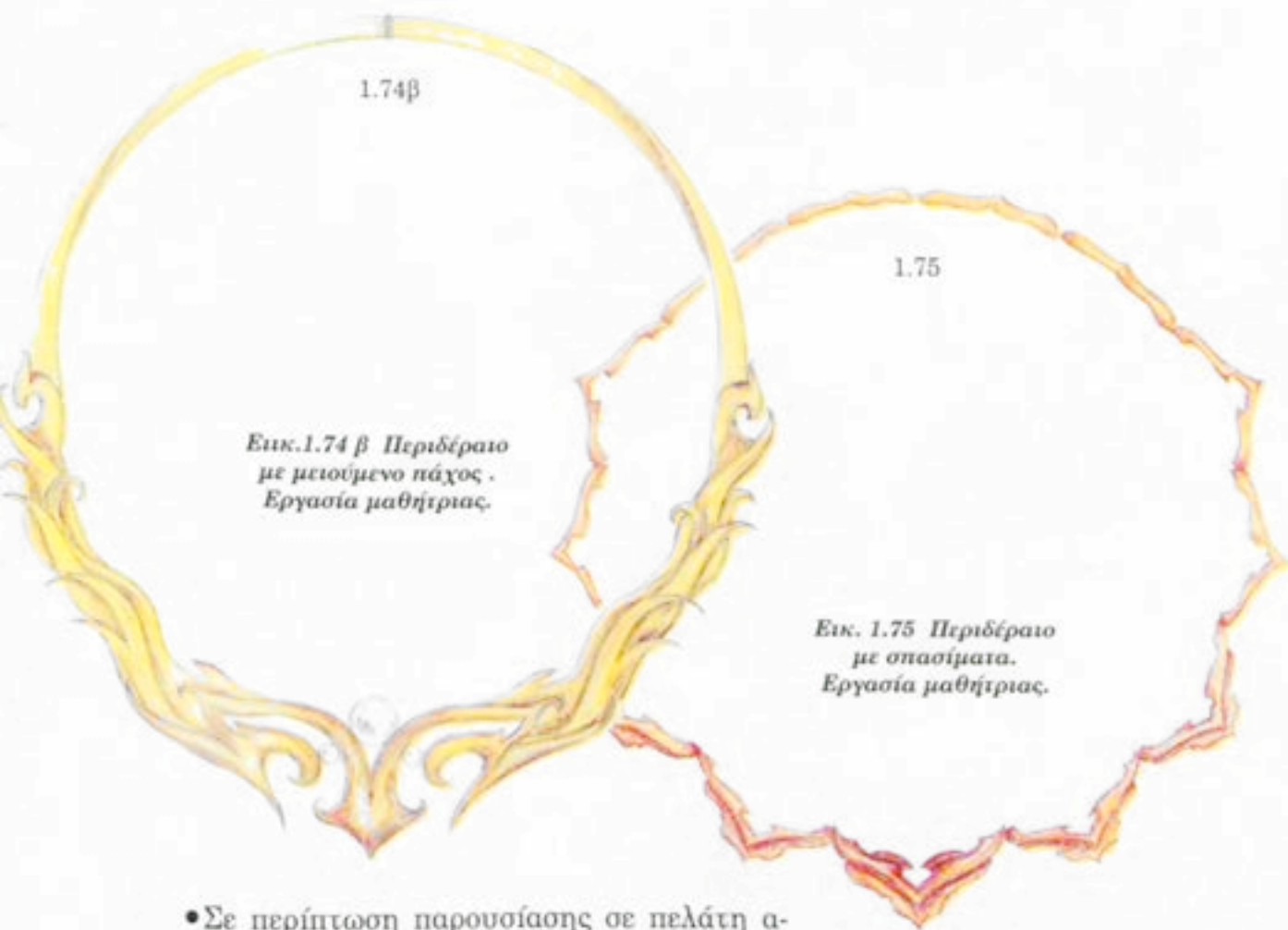

Εικ. 1.73 Εργασία μαθητή.

Εικ. 1.74 α Γεωμετρική κατασκευή για περιδέραιο, με μειούμενο πάχος.

- 2) σχεδιάζονται τα απαραίτητα σπασίματα στο μέταλλο τα οποία δίνουν ευλυγισία στη φόρμα για σωστή εφαρμογή στο λαιμό. Ο τύπος αυτός αποτελείται από πολλές αρθρωτές πλάκες μετάλλου, οι οποίες κινούνται ελεύθερα με κρίκους ή κρυφή συνδεσμολογία. Εικ.1.75, 1.76α. Μπορεί να αποτελείται επίσης από μεγαλύτερα κομμάτια μετάλλου αρθρωμένα και αυτά μεταξύ τους για καλή εφαρμογή .
- 3) μία πλάγια όψη ενός αρθρωμένου στελέχους, μπορεί να είναι απαραίτητη ,όπου θα αποδίδονται το πάχος του μετάλλου, τυχόν επίπεδα που υπάρχουν, πέτρες ή άλλα υλικά. Εάν το μέγεθος είναι εξαιρετικά μικρό σχεδιάζεται σε μεγαλύτερη κλίμακα. Εικ. 1.76β
- 4) αποδίδουμε χρωματικά τα υλικά.
- 5) αναγράφουμε την κλίμακα (1:1 για το περιδέραιο).
- 6) αναγράφουμε τις διαστάσεις.
- 7) αναγράφουμε τις διευκρινιστικές λεπτομέρειες για τον κατασκευαστή που αφορούν τα υλικά και τις τεχνικές.

1.74β
 Εικ.1.74 β Περιδέραιο
 με μειούμενο πάχος .
 Εργασία μαθητριάς.

1.75
 Εικ. 1.75 Περιδέραιο
 με σπασίματα.
 Εργασία μαθητριάς.

• Σε περίπτωση παρουσίασης σε πελάτη απαραίτητη είναι μόνο η κάτοψη. Όταν το περιδέραιο αποτελείται από όμοια μεταξύ τους στοιχεία, είναι αρκετή η παρουσίαση σε μερικό μόνο τμήμα της περιφέρειας του περιδέραιου, και το υπόλοιπο να υποδηλώνεται . Εικ. 1.76 α

1.76α

Εικ. 1.76 α Σχέδιο περιδέ-
 ραιου με αρθρωτά διακο-
 σμητικά στοιχεία.

Εικ. 1.76 β Όψεις ενός δια-
 κοσμητικού στοιχείου.

1.76β

Ωοειδής φόρμα

Για αυτή τη φόρμα περιδέрайου, που συναντάμε σπανιότερα, ακολουθούμε ειδική κατασκευή, για να προσεγγίσουμε τη φόρμα που πρέπει να έχει το κόσμημα όταν κατασκευαστεί, αυτή δηλαδή που εφαρμόζει καλύτερα πάνω στο σώμα.

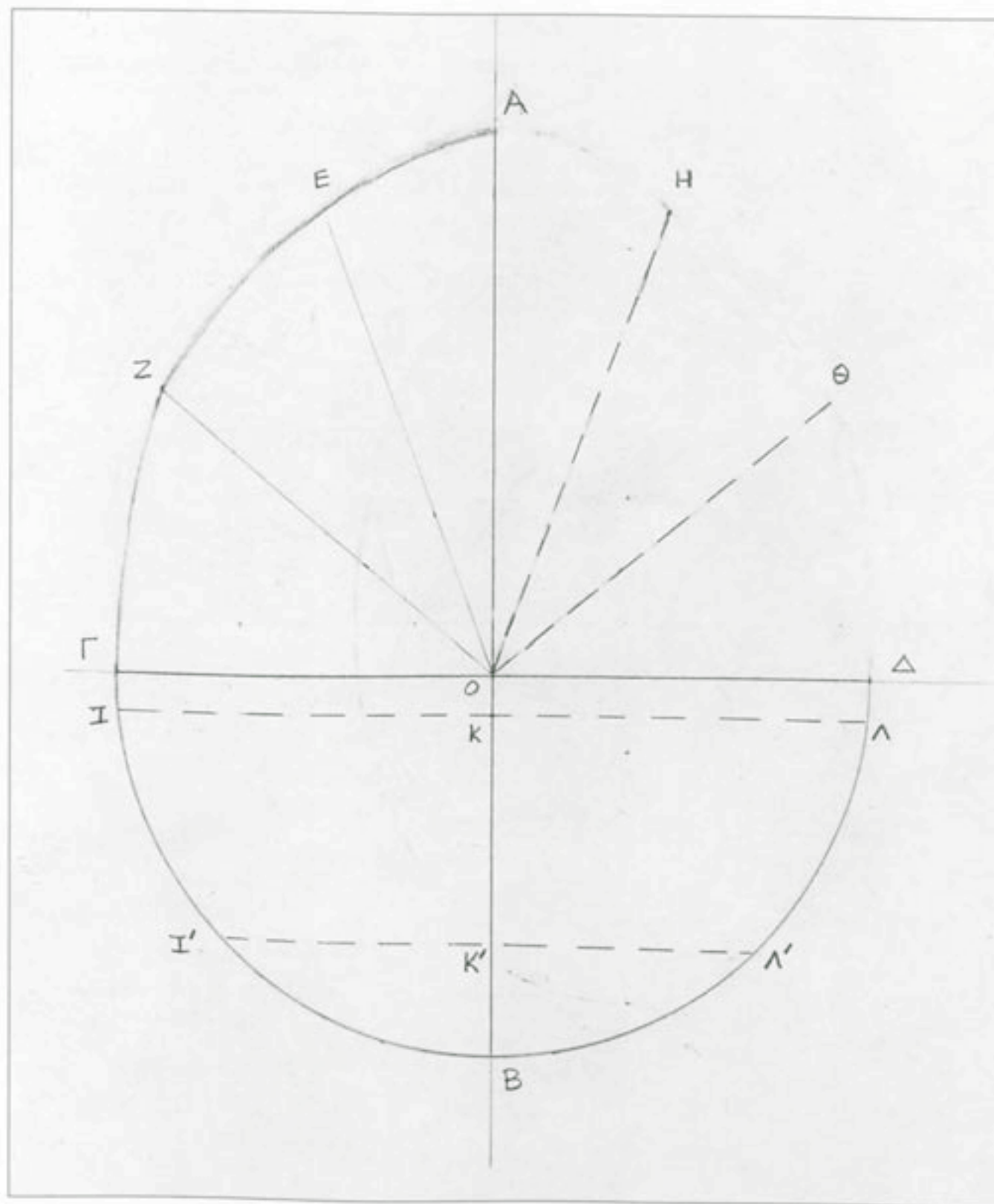
ΤΡΟΠΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

1) σχεδιάζουμε δύο κάθετους μεταξύ τους άξονες. Κατακόρυφο άξονα AB με μήκος 16cm και οριζόντιο άξονα $ΓΔ$ με μήκος 13cm . Οι άξονες τέμνονται στο σημείο O , όπου $AO=9,5\text{cm}$ και $OB=6,5\text{cm}$. Χαράζουμε ημικύκλιο $ΓΔ$ με κέντρο το O και ακτίνα OB . Για τη χάραξη της καμπύλης $ΓΑ$ (και $ΑΔ$, που είναι συμμετρική), ακολουθούμε την παρακάτω κατασκευή: με μοιρογνωμόνιο χωρίζουμε την ορθή γωνία $ΑΓ$, στις 40° , 30° και 20° , με κατεύθυνση από το $Γ$ προς το A και χαράζουμε ευθύγραμμα τμήματα $OZ=7,5\text{cm}$ και $OE=8,5\text{cm}$ (είναι ήδη γνωστά τα ευθ. τμήματα $OG=6,5\text{cm}$ και $OA=9,5\text{cm}$). Με ελεύθερο χέρι ή καμπυλόγραμμο χαράζουμε την καμπύλη που διέρχεται από τα σημεία A, E, Z και $Γ$. Στα σημεία E και Z ξεκινούν οι απαραίτητες αρθρώσεις του περιδέрайου για τη σωστή εφαρμογή στο σώμα. Εικ. 1.77

Την ίδια κατασκευή εφαρμόζουμε και για τη συμμετρική καμπύλη $ΑΔ$.

2) δείχνουμε τις απαραίτητες αρθρώσεις (τρεις σε κάθε πλευρά πάνω από το ημικύκλιο, όπως δείξαμε στην παράγρ. 1) και το κούμπωμα, εάν είναι φανερά. Η κυρίως διακόσμηση¹¹ στο περιδέрайο συνήθως τοποθετείται στο κάτω εμπρός τμήμα και σε χορδή $IKΛ$, από 9 έως 13cm .

¹¹ Αυτός ο τρόπος σχεδίασης συνηθίζεται σε κλασικά κυρίως περιδέрайα, χωρίς να αποτελεί απαραίτητο κανόνα.

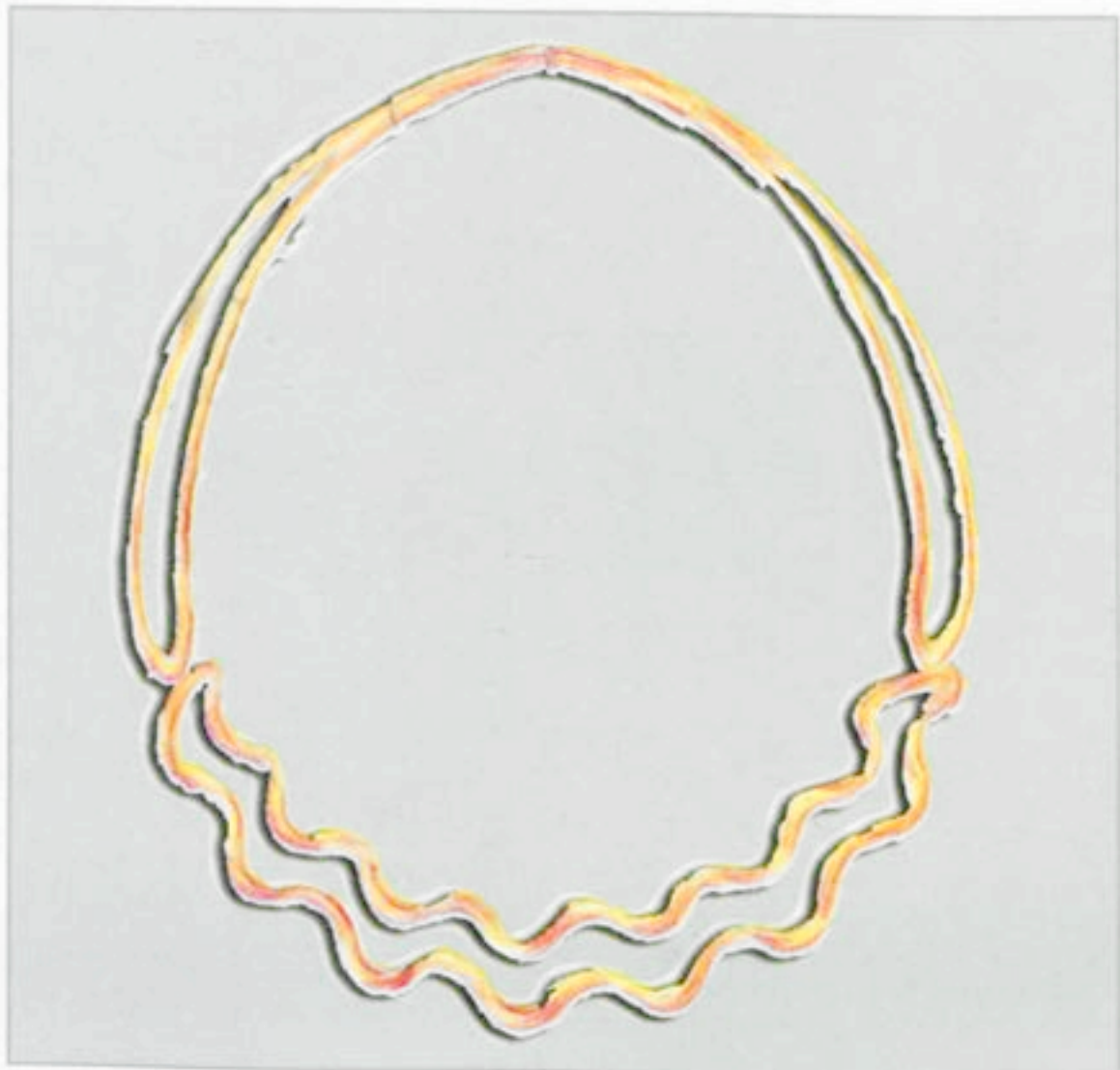
Εικ. 1.77 Γεωμετρική κατασκευή για ειδικό τύπο φασιδούς περιδέριον, σε φυσικό μέγεθος.

- 3) αποδίδουμε χρωματικά τα υλικά, όπως για τα άλλα κοσμήματα. Εικ. 1.78
- 4) αναγράφουμε την κλίμακα (1:1 για το περιδέραιο).
- 5) αναγράφουμε τις διαστάσεις.
- 6) αναγράφουμε διευκρινιστικές λεπτομέρειες για τον κατασκευαστή που αφορούν τα υλικά και τις τεχνικές.

Εικ. 1.78 Σχέδιο περιδέραιου, σε ωοειδή μορφή.

• Τα σημεία 4-6 αναφέρονται μόνο όταν πρόκειται για σχέδια για τον κατασκευαστή.

1.78

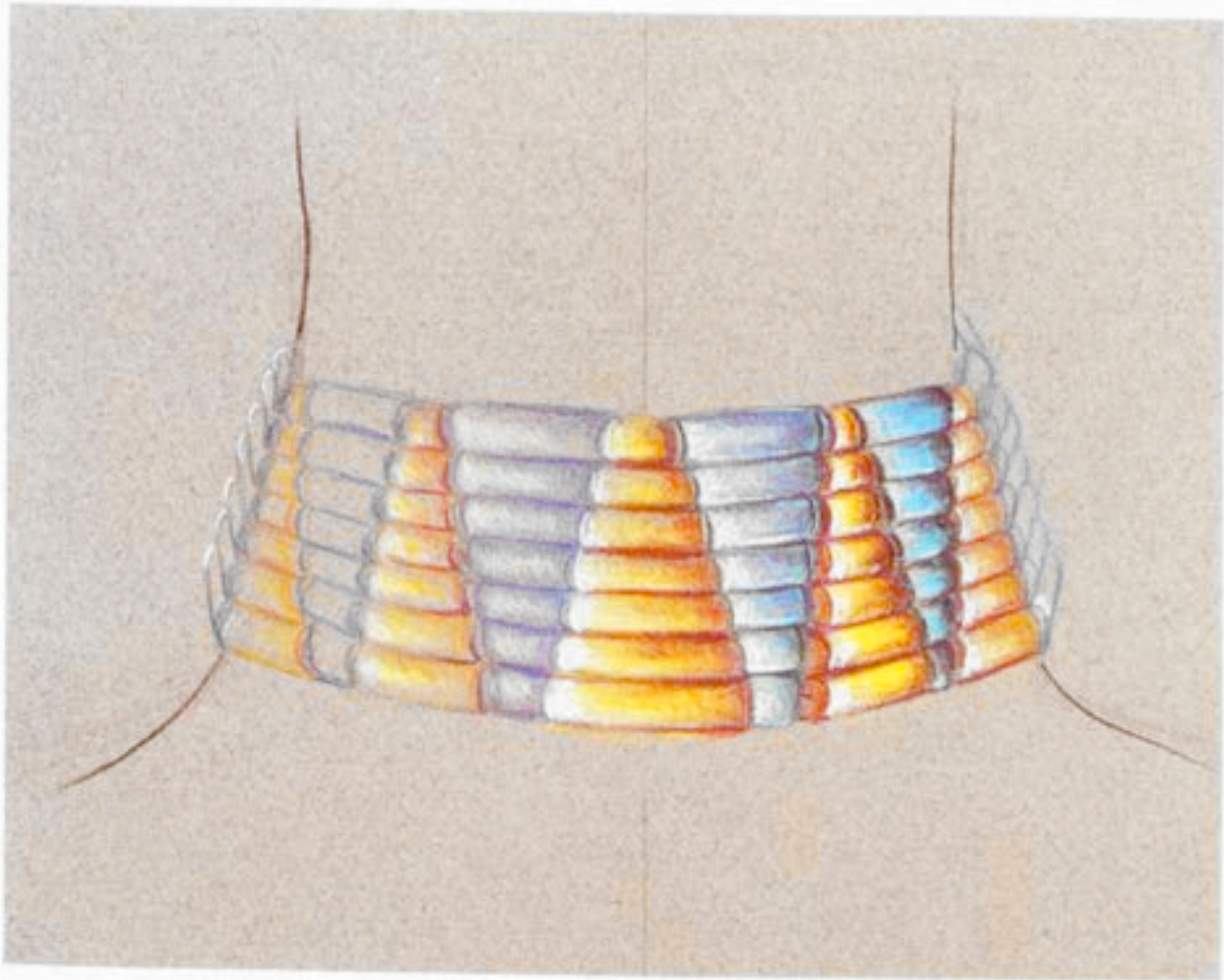
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε τμήμα περιδέριου με δύο σειρές μαργαριτάρια χρώματος της επιλογής σας. Να δοθεί έμφαση στο σχεδιασμό του κούμπωματος, το οποίο θα αποτελεί ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κοσμήματος. Σχεδιάστε το κούμπωμα και σε πλάγια όψη.
2. Σχεδιάστε περιδέριο με κυκλική φόρμα και συμμετρική διακόσμηση. Να αποτελείται από επαναλαμβανόμενο μοτίβο, με σταδιακή μείωση του μεγέθους του προς το κούμπωμα. Να αποδοθεί με τεχνική περίκλειστων σμάλτων (κλουαζονέ-cloisonné).
3. Σχεδιάστε περιδέριο με ωοειδές σχήμα και ασύμμετρη σύνθεση και αφετηρία το θέμα “κυματισμός”.

1.7 ΤΟ ΠΕΡΙΛΑΪΜΙΟ (ΤΣΟΚΕΡ-CHOCKER)

Εικ. 1.79 Σχέδιο σε εξέλιξη από
Σουμερικό περιλαίμιο. Χάνδρες
από χρυσό και λάιτις λάζουλι.

Είδος περιδέριου που εφαρμόζει στενά στο λαιμό χωρίς να ακουμπά στους ώμους. Η εφαρμογή του πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μην είναι χαλαρό. Εικ.1.79, 1.80

1.79

Το περιλαίμιο ήταν πολύ δημοφιλές στη γνωστή Μπελ Επόκ (Belle Époque)¹², την εποχή των πρώτων μηχανών εσωτερικής καύσης (αυτοκίνητο) και της γυναικείας χειραφέτησης, δηλαδή στα τέλη του 19ου αιώνα και αρχές του 20ου αιώνα. Συνοδευόταν από εντυπωσιακά κοσμήματα κεφαλής και περίτεχνα χρηστικά αντικείμενα (πόρπες ζώνης, μακριές πίπες για τσιγάρα, τσιγαροθήκες κτλ.).

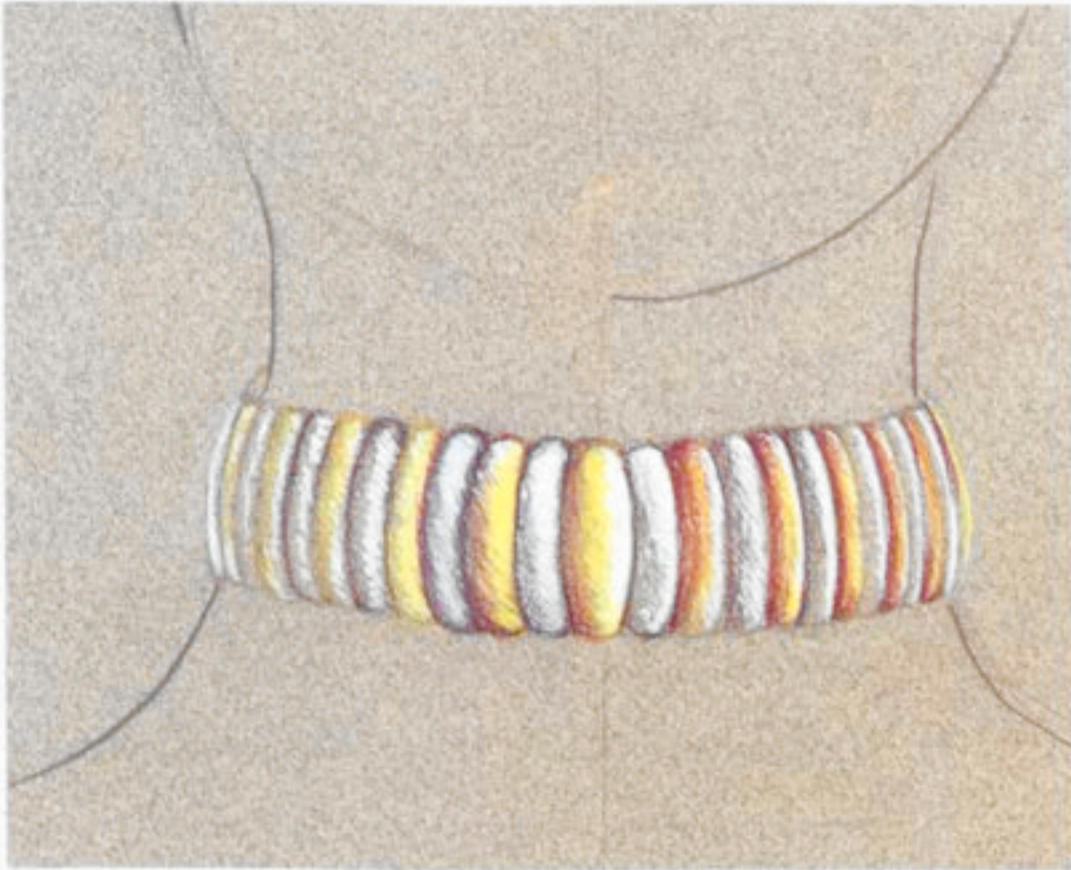
¹² Μπελ Επόκ: Από τα γαλλικά και σημαίνει κυριολεκτικά "ωραία εποχή" και αναφέρεται στις αρχές του 20ου αιώνα και στην αστική τέση της εποχής. Χαρακτηρίζει μια κοινωνία αφθονίας.

ΤΡΟΠΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

Εξαιτίας της εύκαμπτης μορφής του σχεδιάζεται όπως το βραχιόλι με αρθρωτές πλάκες, δηλαδή:

- 1) φορεμένο ή σε ανάπτυγμα κάτοψης, μαζί με το κούμπωμα. Το μήκος να είναι ανάλογο με την περιφέρεια του λαιμού σε κλίμακα 1:1 (βλ. κατόψεις βραχιολιού, εικ. 1.54, σελ. 55)

Εικ. 1.80 Σχέδιο περιλαίμιου από χρυσό και ασήμι.

1.80

- 2) με χρωματική απόδοση των υλικών
- 3) με πλάγια όψη ενός ή περισσότερων διακοσμητικών στοιχείων σε μεγαλύτερη κλίμακα, εάν είναι απαραίτητη.
- 4) με αναγραφή κλίμακας
- 5) με αναγραφή διαστάσεων
- 6) με αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή.
 - Τα σημεία 4-6 αναφέρονται μόνο όταν πρόκειται για σχέδια για τον κατασκευαστή.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε ένα περιλαίμιο που να αποτελείται από ένα κεντρικό διακοσμητικό στοιχείο και εύκαμπτο λουρί. Το κούμπωμα να είναι μια επανάληψη του μπροστινού στοιχείου σε παραλλαγή (σε μικρότερο μέγεθος).
2. Σχεδιάστε περιλαίμιο εμπνευσμένο από τα Κελτικά “τόρκ”¹³ προσθέτοντας δικά σας διακοσμητικά στοιχεία (όπως πέτρες, δημιουργία διαφορετικής υφής με χρήση διάφορων τεχνικών χρυσοχοΐας κτλ.).
3. Σχεδιάστε ένα περιλαίμιο, που να αποτελείται από οριζόντιες σειρές χανδρών και διαχωριστικές κατακόρυφες χάνδρες¹⁴. Σχεδιάστε ξεχωριστά και σε μεγαλύτερη κλίμακα τη διαχωριστική χάνδρα ή το κούμπωμα.

Ολοκληρώσαμε εδώ τη μελέτη των πιο διαδεδομένων τύπων κοσμήματος. Οι λύσεις που προτείνονται δεν είναι οι μοναδικοί τρόποι σχεδίασης: τα στένσιλ¹⁵, με σχήματα ελλείψεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη σχεδίαση του βασικού σχήματος βραχιολιού ή δαχτυλιδιού. Άλλες μέθοδοι, όπως η προοπτική σχεδίαση, δε συνηθίζονται καθώς οι διαστάσεις που προκύπτουν δεν είναι μετρήσιμες.

Αυτή η ενότητα αποτελεί σημείο αναφοράς για τις επόμενες ενότητες, όπου δεν θα ασχοληθούμε με τις ιδιαιτερότητες του κάθε τύπου κοσμήματος που περιλαμβάνονται σε αυτή. Μοναδική εξαίρεση είναι η ενότητα με τίτλο “Ανδρικά κοσμήματα”, που περιλαμβάνει κοσμήματα των οποίων τα χαρακτηριστικά δεν καλύφθηκαν.

¹³ Τόρκ (torc): Βλέπε ενότητα 3, Εικ. 3.9β, σελ 95.

¹⁴ Για παραδείγματα κοσμημάτων (π.χ. Μεσοποταμία, Αίγυπτος κτλ.) μπορούμε να ανατρέξουμε στη βιβλιογραφία που αναφέρεται στους αντίστοιχους πολιτισμούς.

¹⁵ Στένσιλ (stencil): χνάρια γραμμάτων ή σχημάτων.

2. σύνολα κοσμημάτων

2. ΣΥΝΟΛΟ [ΣΕΤ] ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ

Σετ ονομάζουμε το σύνολο διαφορετικών τύπων κοσμημάτων που έχουν κοινά στοιχεία στο σχεδιασμό τους και αποτελούν μία ενότητα.

Δαχτυλίδια, περιδέραια, βραχιόλια, καρφίτσες και σκουλαρίκια είναι οι συνηθέστεροι τύποι κοσμημάτων που μπορούν να συνδυαστούν μεταξύ τους και να αποτελέσουν σετ.

Το σχέδιο, η μορφή και τα υλικά που χρησιμοποιούνται δίνουν το τελικό ύφος του κοσμηματος και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην επιλογή του αριθμού των κομματιών που μπορούν να φορεθούν μαζί ώστε το αποτέλεσμα να είναι ικανοποιητικό αισθητικά.

Ένα ή περισσότερα λοιπόν στοιχεία που επαναλαμβάνονται σε διαφορετικούς τύπους κοσμημάτων δημιουργούν ένα σύνολο. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να αφορούν:

- το θέμα
- τα υλικά
- την υφή κ.ά.

Ας δούμε αναλυτικά τα στοιχεία αυτά:

Το θέμα που θα επιλέξουμε θα μας δημιουργήσει τις ιδέες, τα σχήματα και τις μορφές¹ (φόρμες), που θα σχεδιάσουμε. Η επιλογή των στοιχείων που θα αποδώσουν το θέμα πρέπει να γίνει προσεκτικά, ώστε να έχουμε το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Τα προσχέδια, είναι απολύτως απαραίτητα για να καταλήξουμε στο τελικό σχέδιο, που θα μας ικανοποιεί. Το θέμα μπορούμε να το αποδώσουμε με διαφορετικούς τρόπους, όπως π.χ. ρεαλιστικά, με σχηματοποίηση², με συμβολισμούς³ κτλ.

Συνηθίζεται, στο σχεδιασμό των σετ κοσμημάτων να επαναλαμβάνεται το ίδιο ακριβώς σχέδιο σε διαφορετικές διαστάσεις. Για παράδειγμα το μοτίβο

¹ Gombrich, E.H. (1979) *Η Φόρμα και η λειτουργία της*, κεφ. V, απόσπασμα από το βιβλίο: *Η Τέχνη και η Ανταπάτη*, εκδ. ΑΣΚΤ, Αθήνα.

² Βλέπε ενότητα 4.2, Στυλιζάρισμα - σχηματοποίηση, σελ 116

³ Βλέπε ενότητα 4, Τα σύμβολα στην τέχνη, σελ 106

που αποτελεί με την επανάληψή του ένα περιδέραιο ή βραχιόλι να βρίσκεται σαν μονάδα, σε σκουλαρίκια, δαχτυλίδι ή καρφίτσα σε διαφορετικό μέγεθος. Όμως, αυτός δεν είναι ο μόνος τρόπος για να διατηρηθεί η ενότητα του σχεδίου. Ανάλογα με τον τύπο του κοσμηματος που θα σχεδιάσουμε κάθε φορά, είναι δυνατόν να γίνουν διαφοροποιήσεις, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα χαθεί η ενότητα.

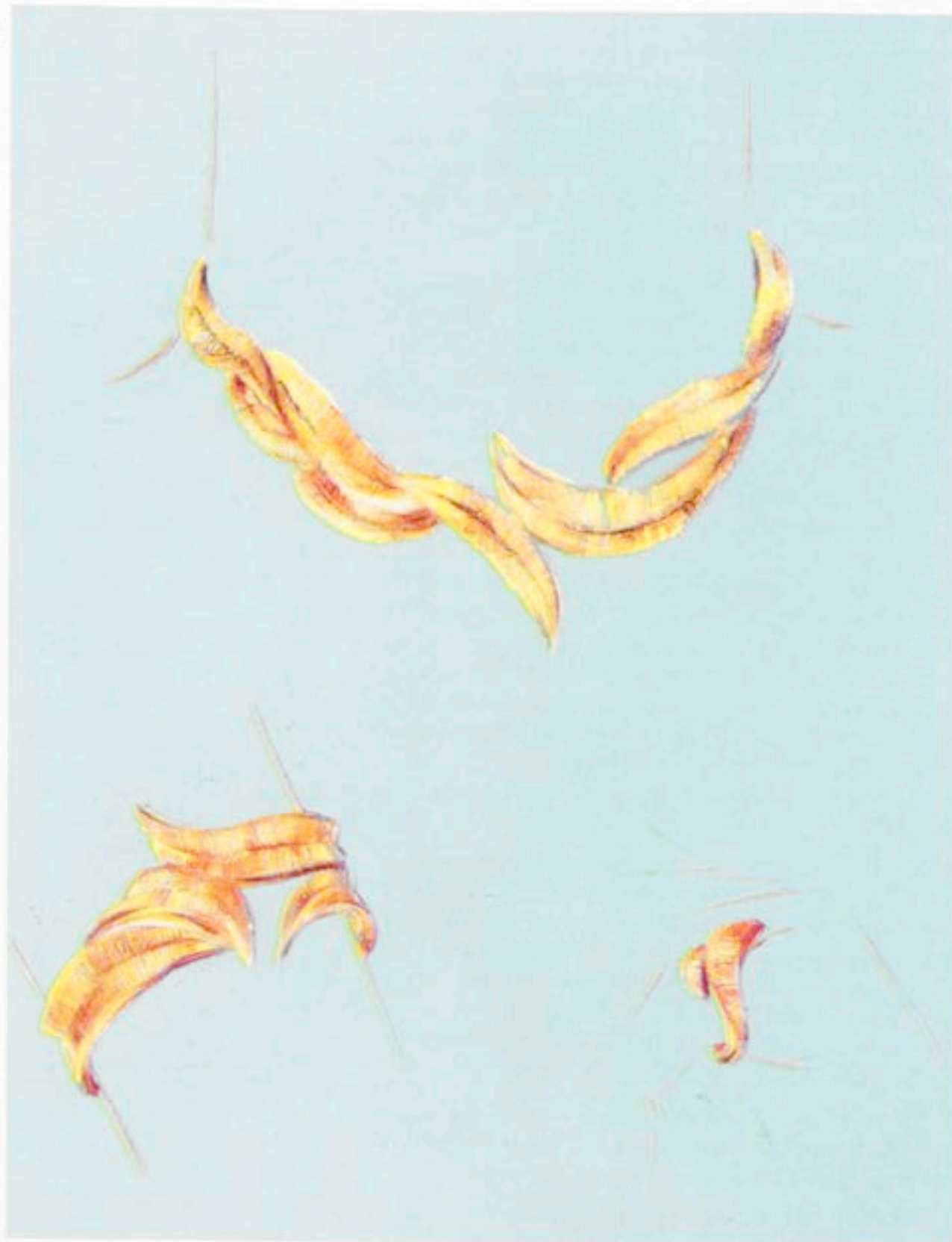
Τα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν, μπορούν να εξασφαλίσουν την ενότητα στο σύνολο των κοσμημάτων. Οι συνδυασμοί των μετάλλων, οι πέτρες ή άλλα υλικά που θα επιλέξουμε για την απόδοση του θέματός μας, είναι βασικά στοιχεία για να επιτευχθεί η ενότητα στο σχέδιο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η πιο λιτή επιλογή, κυρίως όταν συνδυάζονται πολλοί τύποι κοσμημάτων, είναι, κατά την άποψή μας, η ασφαλέστερη λύση.

Η υφή δηλαδή το είδος της επιφάνειας που θέλουμε να έχουν τα κοσμήματα, η οποία θα προκύψει από τις επεξεργασίες των μετάλλων, τους συνδυασμούς τους κτλ.: ματ ή γυαλιστερή, λεία ή τραχιά, η επιφάνεια μπορεί να δώσει διαφορετικό αποτέλεσμα στο σχέδιό μας. Η προσθήκη μιας πέτρας σε μια επιφάνεια, μια χάραξη, μια οξειδωση του μετάλλου, μπορούν να διαφοροποιήσουν την εικόνα του σχεδίου.

Το τελικό “ύφος”, που αποινέει το κόσμημα, μας δίνει τη δυνατότητα να συνδυάσουμε τα κοσμήματα μεταξύ τους ακόμη και αν κάποια από τα στοιχεία που αναφέρθηκαν πιο πάνω είναι διαφορετικά. Οι ιδιαιτερότητες του κάθε τύπου κοσμηματος που αποτελούν το σετ μπορούν να μας οδηγήσουν σε μικρές μετατροπές της αρχικής ιδέας της διακόσμησης, χωρίς το σύνολο να χάσει τη συνοχή του.

Ανάλογα με τους χειρισμούς μας η μορφή διαφέρει. Η σύνθεση των στοιχείων που θα χρησιμοποιηθούν θα δώσει και διαφορετικό αποτέλεσμα.

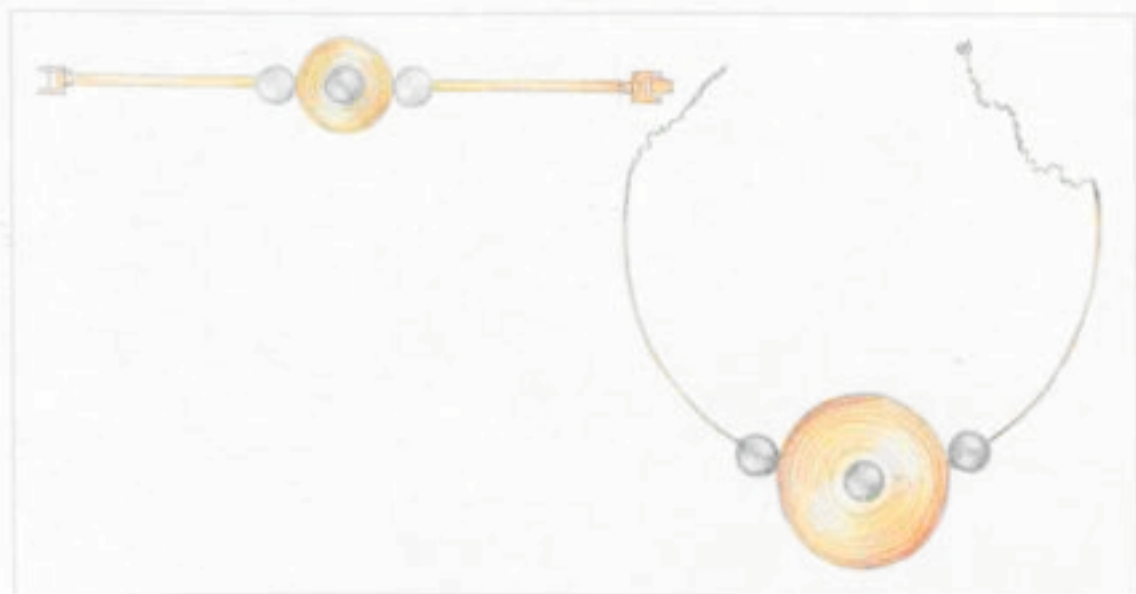
Ακολουθούν παραδείγματα σχεδίων όπου στις συνθέσεις συνδυάζονται διαφορετικά στοιχεία με ανάλογα αποτελέσματα.

Εικ. 2.1 Σχέδιο σετ κοσμημάτων με ασύμμετρη διάταξη των στοιχείων με θέμα "φύλλο".

2.2

2.3

Εικ. 2.2 Σχέδιο σετ κοσμημάτων με θέμα "φύλλο", αποδοσμένο με δύο είδη μετάλλων και ασύμμετρη σύνθεση. Εργασία μαθήτριας.

Εικ. 2.3 Σετ που συνδυάζει συμμετρία και απλότητα στη σύλληψή του. Εργασία μαθήτριας.

2.5

2.4

Εικ. 2.4 Συμμετρικό σχέδιο, με απλό βασικό σχήμα, που συνδυάζει διαφορετικά είδη μετάλλου και πέτρες, με αποτέλεσμα έντονες αντιθέσεις. Εργασία μαθήτριας.

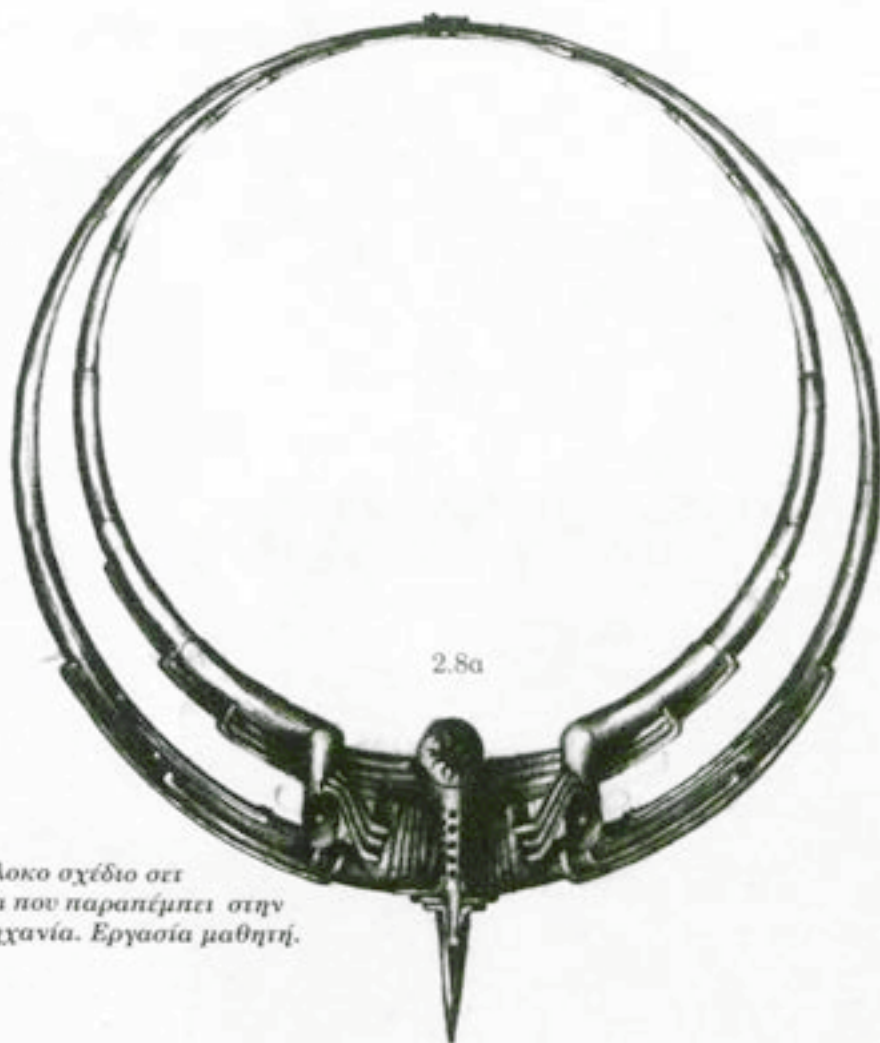
Εικ. 2.5 Σχέδιο με ακανόνιστες αλλά συγγενικές φόρμες, με γεμάτα και κενά τμήματα. Παραλλαγή σχεδίου του Χέννινγκ Κόπελ (Henning Coppel).

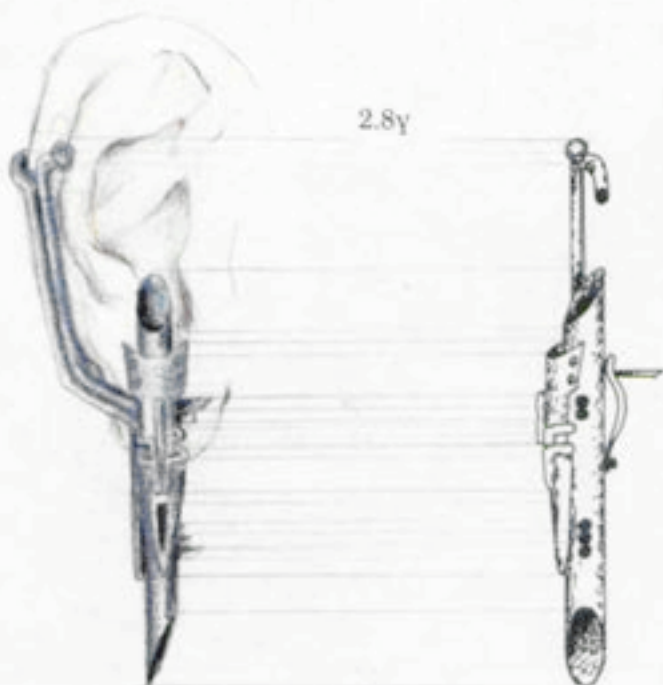
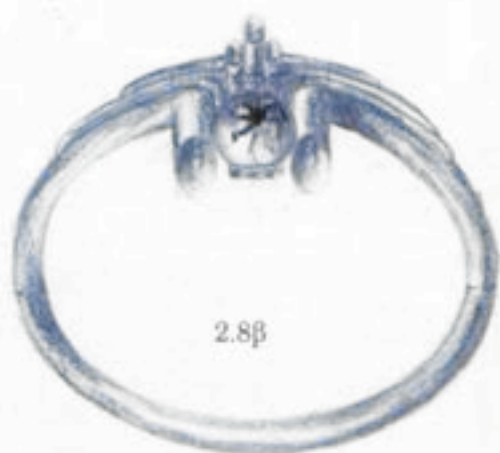
2.6

Εικ. 2.6 Σχέδιο περιδέρας και σκουλαρίκια, με σπειροειδή φόρμα και αντίθεση στην υφή. Διαμάντια με παβέ (pavé) διακόσμηση και γαλιστερό λευκό μέταλλο.

Εικ. 2.7 Σχέδιο στις κοσμημάτων που χαρακτηρίζεται από απλότητα και πρωτοτυπία. Εργασία μαθητή.

Εικ. 2.8 α-β-γ Πολύπλοκο σχέδιο σετ κοσμημάτων, με θέμα που παραπέμπει στην τεχνολογία και βιομηχανία. Εργασία μαθητή.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε βραχιόλι, μενταγιόν και δαχτυλίδι⁴ σε κλίμακα 1:1 τα οποία θα αποτελούν σύνολο (σετ) και θα περιέχουν στη σύνθεσή τους τα παρακάτω στοιχεία:
 - α. Τρίγωνα και παραλληλόγραμμα (καθώς και τα στερεά που προκύπτουν από αυτά)
 - β. Χρήση δύο διαφορετικών μετάλλων

Να αποδοθεί χρωματικά.

Να σχεδιαστεί τουλάχιστον μία πλάγια όψη (όποια θεωρείται αναγκαία) για κάθε τύπο κοσμημάτων.

Η σύνθεση μπορεί να είναι συμμετρική ή ασύμμετρη.

2. Σχεδιάστε σετ κοσμημάτων που θα περιλαμβάνει: σκουλαρίκια, περιδέραιο και δαχτυλίδι, με θέμα που θα προκύψει από τη σχεδίαση ναυτίλου ή αχιβάδας.

Να γίνει χρήση δύο ή τριών διαφορετικών τεχνολογιών επεξεργασίας των μετάλλων.

Να αποδοθεί χρωματικά.

Να σχεδιαστεί μία πλάγια όψη σε κάθε τύπο κοσμημάτων.

3. Σχεδιάστε καρφίτσα και βραχιόλι, που θα αποτελούν σετ, με δεδομένες τις πέτρες (π.χ. 3 μαργαριτάρια σε διαφορετικές διαστάσεις), καθώς και το είδος του μετάλλου και την τεχνική επεξεργασίας του (π.χ. σφυρίλατος χρυσός).

⁴Για τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει κάθε τύπος κοσμημάτων, τον τρόπο απόδοσής του και τις κλίμακες, βλ. ενότητα Τύποι κοσμημάτων, σελ 30.

Ψηφιδωτό πορτραίτο της Αυτοκράτειρας Θεοδώρας, Ραβέννα, 540 μ.Χ.

3. κοσμήματα εμπνευσμένα
απο ιστορικές περιόδους

3. ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ.

Μελετήσαμε τα βασικά στοιχεία που είναι δυνατό να συνθέτουν ένα κόσμημα, όπως και εκείνα που διαμορφώνουν ένα σύνολο από κοσμήματα. Είδαμε ότι ιδέες για δημιουργία μπορούμε να αντλήσουμε από απλά γεωμετρικά σχήματα, από τη φύση, από μια αφηρημένη έννοια, από ένα συναίσθημα κ.α. Διαχρονικά, ο άνθρωπος χρησιμοποίησε επίσης ερεθίσματα που του προσέφερε η Τέχνη και η Ιστορία γενικότερα. Οι σημερινές πηγές έμπνευσης, υπήρξαν ίδιες για τους προγόνους μας με διαφοροποιήσεις που πηγάζουν από τα κοινωνικό-πολιτικά πλαίσια κάθε πολιτισμού ή ιστορικής περιόδου.

Η Ιστορία μάς διδάξε ότι οι επιρροές ήταν πολλές από μια περιοχή σε μια άλλη, έναν πολιτισμό σε έναν άλλο. Το "ύφος" των κοσμημάτων και γενικότερα της τέχνης που διαμορφώθηκε εξαρτάται από παράγοντες που μελετώνται στο μάθημα της Ιστορίας της Αργυροχρυσοχοΐας. Προχωρώντας λοιπόν, σήμερα, πρέπει να μελετήσουμε και να αξιολογήσουμε το παρελθόν ώστε να εισπράξουμε τα διδάγματα του με τρόπο θετικό, δημιουργικό.

Η δημιουργία κοσμημάτων με αφετηρία την ιστορία χρειάζεται να γίνει, με σεβασμό στην ιστορία και τους αρχαίους πολιτισμούς: δηλαδή, διατηρώντας ταπεινή ματιά απέναντι στα αριστουργήματα των περασμένων αιώνων.

Ο άνθρωπος νιώθει συχνά την ανάγκη να αναζητά τις ρίζες των πολιτισμών. Μέσα από την αναζήτησή του αυτή βρίσκει πηγές δημιουργίας και εφόσον δεν υποδουλώνεται στα πρότυπα της παράδοσης μπορεί, στηριζόμενος σε αυτήν, να δημιουργεί.

Θεωρούμε απαραίτητο σε αυτό το στάδιο να τονίσουμε σημεία πολύ ευαίσθητα και καθοριστικά για την ποιότητα του τελικού αποτελέσματος των εργασιών που προτείνονται σε αυτήν την ενότητα. Το αντικείμενο μελέτης είναι εδώ σύνθετο. Ένα ιστορικό κόσμημα αντικατοπτρίζει έναν πολιτισμό με δική του νοοτροπία και πίστη, "διηγείται" γεγο-

*Εικ. 3.1 Βραχιόλι
του 19ου αι. σε
Αρχαιολογικό μουσείο.*

νότα που πολλές φορές άλλαξαν τη ροή της Ιστορίας. Οφείλουμε να σεβαστούμε τα στοιχεία αυτά που “πλαισιώνουν” ένα κόσμημα, όπως και όλα τα έργα τέχνης, και σεβασμός δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς μια σχετική γνώση και κατανόηση των συνθηκών μέσα στις οποίες ωρίμασαν και δημιουργήθηκαν.

Μια κακή αντιγραφή, η αλλαγή κλίμακας ή μέτρου, η παρερμηνεία των συμβόλων που συνθέτουν τη διακόσμηση ενός κοσμημάτος και η μετατροπή ή μεταφορά τους σε πλαίσια όπου διασύρονται είναι μερικοί από τους κινδύνους που εγκυμονεί η δημιουργία κοσμημάτων που εμπνέονται από την ιστορία. Τέτοια φαινόμενα, ανήκουν στις κοινωνίες της αφθονίας όπου το έργο τέχνης αντιγράφεται και αναπαράγεται για να γίνει “προϊόν” για μαζική κατανάλωση.

Οι μεγάλοι δημιουργοί κοσμημάτων του 19ου αιώνα εμπνεύστηκαν από τα αρχαιολογικά ευρήματα που είδαν το φως της δημοσιότητας εκείνη την εποχή, και προκάλεσαν μεγάλο ενδιαφέρον. Ο Τζων Μπρόγκκντεν (John Brogden) το 1860 περίπου φιλοτέχνησε ένα χρυσό βραχιόλι με ανάγλυφη παράσταση εμπνευσμένη από Ασσυριακά ευρήματα, και με κούμπωμα από στεατίτη που θύμιζε κυλινδρική σφραγίδα. Εικ.3.1

3.2α

3.2β

Ο Ρώσος χρυσοχόος Καρλ Φαμπερζέ (Carl Fabergé) δημιούργησε κοσμήματα με αφετηρία τα ελληνιστικά ευρήματα. Πολλοί άλλοι δημιουργοί ακολούθησαν το παράδειγμά τους και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, και διαμόρφωσαν ένα καινούργιο ύφος που ονομάστηκε “αρχαιολογικό στυλ”¹ Εικ. 3.2 α-β.

Ο 19ος αιώνας έδωσε επίσης την “Αναβίωση γοθικού ύφους” (Γκόθικ Ριβάιβαλ-Gothic Revival)², το “Νέο - Αναγεννησιακό κόσμημα”³ και πολλές άλλες τάσεις που αναβίωναν παλαιότερες εποχές, όχι πάντοτε με επιτυχία.

Τα τελευταία εκατό χρόνια, πολλοί ξένοι αλλά και Ελληνικοί μεγάλοι οίκοι κοσμημάτων, συνώνυμοι της κλασικής υψηλής κοσμηματοποιίας, εμπνέονται από την τελειότητα των γραμμών της κλασικής εποχής.

Σχεδιάζουν και κατασκευάζουν κοσμήματα που συνδυάζουν στοιχεία αισθητικής από τον ελληνικό και ρωμαϊκό κλασικισμό (αλλά και άλλες ιστορικές περιόδους), με τη μοντέρνα σύλληψη του σύγχρονου ντιζαίν (design). Εικ. 3.3

Τα κοσμήματα σχεδιάζονται και στην παραμικρή λεπτομέρεια ώστε η αρχική ιδέα, που πηγάζει από την τέχνη και την αρχιτεκτονική, να βρίσκει την ιδανική πραγματοποίησή της. Εξάλλου το κόσμημα είναι κομμάτι του πολιτισμού, όπως όλα τα έργα τέχνης και υποδηλώνει το ύφος και την κουλτούρα κάθε εποχής.

¹ Αφορά τα κοσμήματα που κατασκευάστηκαν το 19ο αιώνα με αφετηρία αρχαιολογικές ανακαλύψεις, (οι πρώτες ανακαλύψεις που έδωσαν αφορμή για δημιουργίες ήταν Ειρουσκικές).

² Γκόθικ Ρεβίβαλ (Gothic Revival): Κοσμήματα κατασκευασμένα ανάμεσα το 1835 και το 1850, στην Αγγλία και την Γαλλία, που αναβίωνε τις καλλιτεχνικές τάσεις του Μεσαίωνα. Δεν έχουν καμία ομοιότητα με τα κοσμήματα των Γόθων ούτε με τα Γοτθικά κοσμήματα του 14ου -15ου αιώνα. Η τάση εισήχθηκε πιθανότατα από τον Φρανσουά-Ντεζιρέ Φρομάν Μερίς (Francois-Désiré Froment Meurice) και ονομάστηκε επίσης “Ρομαντικό Γοτθικό ύφος”. Περιλαμβάνει πόρνες ζώνες, καρφίτσες, βραχιόλια διακοσμημένα με ανάγλυφες παραστάσεις αγγέλων, αγίων, ιπποτών με πανοπλία και ευγενών κυριών με τους υπηρέτες τους σε μεσαιωνική ενδυμασία, όλα πλαισιωμένα με φόρμες που παραπέμπουν στην Γοτθική αρχιτεκτονική.

³ Αντίθετα με την προηγούμενη τάση που αναφέραμε, τα κοσμήματα που δημιουργούνται το 1829 περίπου είναι συχνά αντίγραφα των Αναγεννησιακών κοσμημάτων ή είναι πολύ κοντά στο γνήσιο Αναγεννησιακό ύφος στην κοσμηματοποιία σε τέτοιο βαθμό που είναι συχνά δύσκολο για τους εμπειρογνώμονες του 19ου αιώνα να πιστοποιούν για την αυθεντικότητα ενός κοσμηματος.

Όμως, η διαδικασία αυτή εμπεριέχει παγίδες. Σε μια προσπάθεια αποφυγής τους, ας εξετάσουμε τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να προσεγγίσουμε καλύτερα το θέμα. Μια ταξινόμηση των στοιχείων που μπορούν να αποτελέσουν έμπνευση είναι εδώ αναγκαία. Δηλαδή,

- η χαρακτηριστική μορφή
- οι ιδιαίτεροι τύποι κοσμημάτων που εμφανίστηκαν σε έναν πολιτισμό
- οι τεχνικές και τα υλικά
- τα θέματα

3.3

Το περιεχόμενο αυτών των τεσσάρων στοιχείων μαζί διαμορφώνουν αυτό που ονομάζουμε "χαρακτηριστικό ύφος" (στυλ, τεχνοτροπία) της τέχνης μιας περιόδου, ενός πολιτισμού.

Ας δούμε, στη συνέχεια, με ποιο τρόπο μπορούμε να οδηγηθούμε σε αυθεντικές δημιουργίες. Τα όρια ανάμεσα στο αρμονικό αποτέλεσμα και το κακόγουστο βρίσκονται ακριβώς στην ύπαρξη ή στην έλλειψη ποιότητας και αυθεντικότητας.

Ας πάρουμε ένα-ένα τα στοιχεία που αναφέραμε πιο πάνω και ας δούμε με ποιο τρόπο μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε.

3.1 Η ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ

Ας δούμε από την Ιστορία της τέχνης τα στοιχεία εκείνα που προσδιορίζουν, για παράδειγμα, το Γοτθικό ρυθμό στην αρχιτεκτονική.

"...οξυκόρυφα περιθυρώματα, τεράστιοι πύργοι-κωδωνοστάσια με τη χαρακτηριστική τους λογχωτή στέγαση, και άλλοι μικρότεροι πυργίσκοι..." και ακόμη "...Το κατακόρυφο είναι τώρα το χαρακτηριστικό γνώρισμα των ναών. Ψηλοί τοίχοι, λεπτόσχημοι σύνθετοι κίονες, οξυκόρυφες αψίδες, δαντελωτές πέτρινες διακοσμήσεις και τόσα άλλα στοιχεία εξαίτωνουν τους όγκους..."

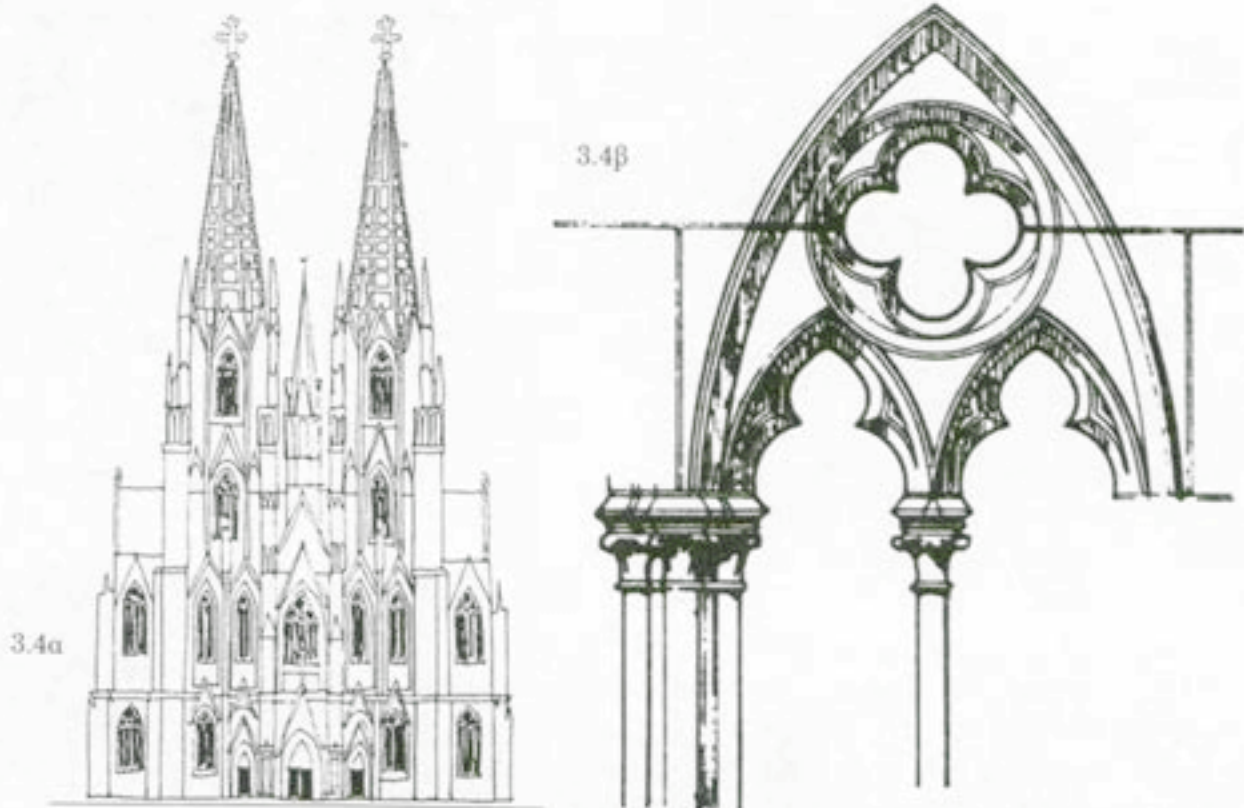
Εικ. 3.2 α Χρυσό περιδέραιο του Κάρολο Τζιουλιάνο (Carlo Giuliano) με μάσκα του Αχιλλέα. 1865.

Εικ. 3.2 β Περιδέραιο του Καστελάνι (Castellani) από πλεγμένα σύρματα χρυσού σε ελληνιστικά πρότυπα. 1870.

Εικ. 3.3 Σει κοσμημάτων ελληνικού οίκου Λαβόρο (Lavoro), Μ.Πουλκούρα-Βουτυρά, εμπνευσμένα από Ρωμαϊκή καρφίτσα του 7ου αι. μ.Χ.(πάνω).

* Λαδόμματος Α. Ιστορία της τέχνης. Αισθητική εκτίμηση έργων τέχνης Υπ. Παιδείας Κύπρου ΟΕΔΒ σελ. 51

Στην εικ.3.4α, βλέπουμε σχέδιο γοθτικού ναού και στην εικ. 3.4β παράθυρο ναού, της ίδιας περιόδου.

Εικ. 3.4 α Καθεδρικός ναός της Κολωνίας, Γερμανία.

Εικ. 3.4 β Δωλοβο παράθυρο με τετράφυλλο της Μητρόπολης της Ρέιμς (Reims) Γαλλία

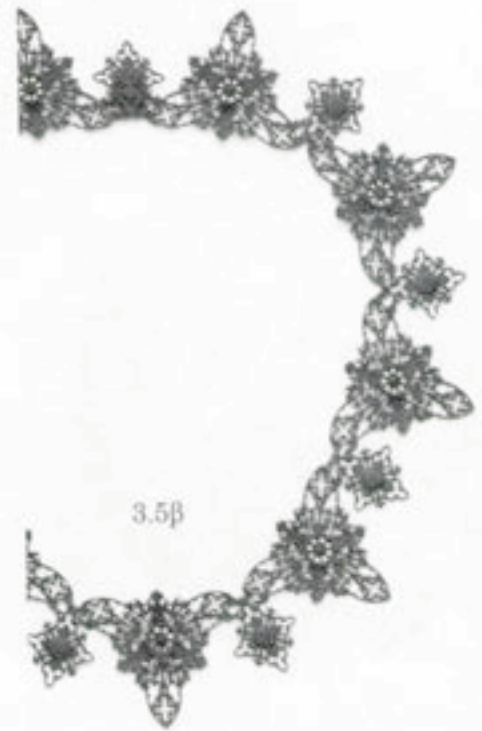
Αν τα συγκρίνουμε με τα κοσμήματα του 19ου αιώνα (Νέου Γοθτικού ύφους ή Αναβίωση Γοθτικού ρυθμού) Εικ.3.5α και 3.5β, διαπιστώνουμε πως έχουν εμφανή τα στοιχεία που αναφέραμε προηγουμένως. Σε αυτήν την περίπτωση, οι δημιουργοί δα-

3.5α

νείστηκαν από τους γοτθικούς καθεδρικούς ναούς το χαρακτηριστικό σχήμα των παραθύρων και αψίδων και με παραλλαγές και μετατροπές το εφάρμοσαν στην κοσμηματοποιία.

Ο δανεισμός της μορφής μπορεί να γίνει με διαφορετικό τρόπο. Αποσπώντας στοιχεία π.χ. από τη διακόσμηση αρχαίων ναών, από τοιχογραφίες, αγγεία, επιγραφές, νομίσματα κτλ., βρίσκουμε ιδέες και θέματα που είναι δυνατόν να μας οδηγήσουν σε συνθέσεις που δεν θα αντιγράφουν φανερά τα αρχαία αριστουργήματα, αλλά θα παραπέμπουν διακριτικά σε ιστορικές πηγές. Εικ. 3.6 α-β

Εικ. 3.5 α Βραχιόλι "Νεογοτθικού τύπου", πιθανώς Γαλλικής προέλευσης. Χρυσός και μπλε σμάλτα, 1845 περίπου.

Εικ. 3.5 β Περιδέραιο "Νεογοτθικού τύπου", Γερμανικής προέλευσης. Κατασκευασμένο από σίδηρο και ατσάλι, 1820-30 περίπου.

Εικ. 3.6 α Σπονδικό, λίθινο αγγείο, σε μορφή ταυροκεφαλής, Νεοανακτορικών χρόνων, του Μινωικού Πολιτισμού.

Εικ. 3.6 β Τμήμα βραχιολιού με σχηματοποιημένες ταυροκεφαλές, του οίκου Lavoio, Μ. Πουλκούρα - Βουτερά.

3.6α

3.6β

3.2 ΤΑ ΕΙΔΗ:

3.7

Πολλά είδη στην ιστορία της κοσμηματοποιίας συνδέονται στενά με τον πολιτισμό που τα δημιούργησε. Πολλές φορές η ονομασία τους δεν έχει μεταφραστεί σε άλλες γλώσσες εξαιτίας της ιδιαιτερότητάς τους. Αναφέρουμε εδώ μερικά.

Θωρακικά κοσμήματα των αρχαίων Αιγυπτίων ή ουέσεκ-κόλαρ (wesekh-collar). Εικ. 3.7

Μεγάλα περιδέραια (ονομάζονται επίσης πλατείς θώρακες). Αποτελούνταν από πολλές σειρές χανδρών (συνήθως ορθογώνιες) ημιπολύτιμων πετρών (στεατίτης, τυρκουάζ, λάπις λάζουλι κορνήλιο κ.ά.). Οι σειρές ήταν συνδεδεμένες με διαχωριστικές χάντρες ανά τακτά διαστήματα για να εμποδιστεί το πλέξιμο των σειρών. Κατέληγαν σε περίτεχνο κούμπωμα στον αυχένα.

3.8

Το μικρό και μεγάλο διάδημα, από το θησαυρό της Τροίας

Από χρυσή ταινία κρέμονται 64 λεπτές αλυσίδες που συνδέονται μεταξύ τους. Οι κεντρικές αλυσίδες είναι πιο κοντές. Εικ. 3.8

Λουνούλα (lunula) και τόρκ (torc-Κέλτες)

- Λουνούλα: κόσμημα σε σχήμα μισοφέγγαρου που αποτελείται από φύλλο μετάλλου με σφυρήλατη διακόσμηση που καταλήγει σε άνοιγμα στο πίσω μέρος. Πιθανολογείται ότι μπορεί να φορέθηκε στο λαιμό πάνω από ρούχο. Η ευλυγισία του, του επέτρεπε να κάθεται σαν γιακάς.⁵ Εικ. 3.9α

- Τόρκ: κυκλικά κοσμήματα που φοριόνταν εφαρμοστά στο λαιμό ή στο μπράτσο που αποτελούνταν συνήθως από κυλινδρικό σύρμα με λιτή διακόσμηση κυρίως στη θέση του κουμπώματος.⁶ Εικ. 3.9 β

⁵ Newman, Harold, (1981), *An illustrated Dictionary of Jewelry*, ed. Thames and Hudson, London

⁶ Newman, Harold, ό.π

Σκουλαρίκια (κροτάλια) των Ρωμαίων
(βλ. ενότητα 1: "Τύποι κοσμημάτων" σελ 44.).

Φερρονιέρ (ferronière) της Αναγέννησης

Από γαλλική λέξη, το κόσμημα έχει ιταλική καταγωγή. Είναι κόσμημα κεφαλής που αποτελείται από αλυσίδα ή κορδέλα και φέρει συνήθως ένα πολύτιμο λίθο στο κέντρο στην θέση του μετώπου.
Εικ.3.10α

3.9α

3.9β

Εικ. 3.8 Μικρό διάδημα φορεμένο από τη Σοφία Σλήμαν, μαζί με άλλα κοσμήματα του Θησαυρού της Τροίας.

Εικ. 3.9α Χρυσό κόσμημα του τύπου "λουνούλα", Ιρλανδικής προέλευσης (1800-1500 π.Χ.)

Εικ. 3.9β Χυτό μπρούτζινο τουρκ. Πολιτισμός Λα Τεν (La Tène), 4ος αι. π.Χ.

Εικ. 3.10α Διάδημα τύπου φερρονιέρ, από πίνακα της Αναγέννησης.

3.10β

Τιάρες της αρχής του 20ου αι. της τάσης Art Nouveau και Art Deco Εικ.3.10 β

Σε παλαιότερες εποχές, η τιάρα ήταν είδος που κατεχοχόν δήλωνε ευγενική ή βασιλική καταγωγή. Στην εποχή της βασίλισσας Βικτορίας στην Αγγλία (τη λεγόμενη "Βικτοριανή εποχή") μερικά τμήματα περιδέραιων ήταν σχεδιασμένα -έτσι ώστε να μπορούν να αποσπαστούν από το κύριο στέλεχος τους και να προσαρμοστούν σε τιάρα.

Η περίοδος της Μπελ Επόκ, που προηγείται του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, δανείστηκε το συμβολισμό της τιάρας και έδωσε κοσμήματα που τη θυμίζουν, με διαφορετικά υλικά και τεχνολογίες. Φοριόταν από ευκατάστατες κυρίες της αστικής τάξης στη Δυτική Ευρώπη.

Τα Νεοελληνικά κοσμήματα, (από το 17ο αι. έως το τέλος του 19ου αι.) όπως τα κιουστέκια, οι πόρπες ζώνης που συνόδευαν τις τοπικές ενδυμασίες και τα επιστήθια κοσμήματα με κρεμαστές σειρές φλουριών. Εικ. 3.11

3.11

3.3 ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΥΛΙΚΑ

Αφορμή για δημιουργία μπορεί επίσης να αποτελέσουν οι τεχνικές χρυσοχοΐας και τα υλικά που χρησιμοποιούνται επιλεκτικά σε μια εποχή. Στις εικόνες που ακολουθούν βλέπουμε λεπτομέρειες από κοσμήματα, για παράδειγμα:

- τα ελάσματα με σφυρήλατες παραστάσεις και τις χρυσές σφυρήλατες χάνδρες συναρμολογημένες σε σειρά εικ. 3.12, από τη Μυκηναϊκή εποχή.

3.12

Εικ. 3.10 β Σχέδιο τιάρας, του Ρενέ Λαλίκ, γύρω στο 1900.

Εικ. 3.11 Ασημένιο κιουστέκι, που στερεώνεται στο στήθος και στη μέση

Εικ. 3.12 Χρυσό Μυκηναϊκό περιδέραιο, με ανάγλυφες χάντρες, σε σχήμα κρίνου.

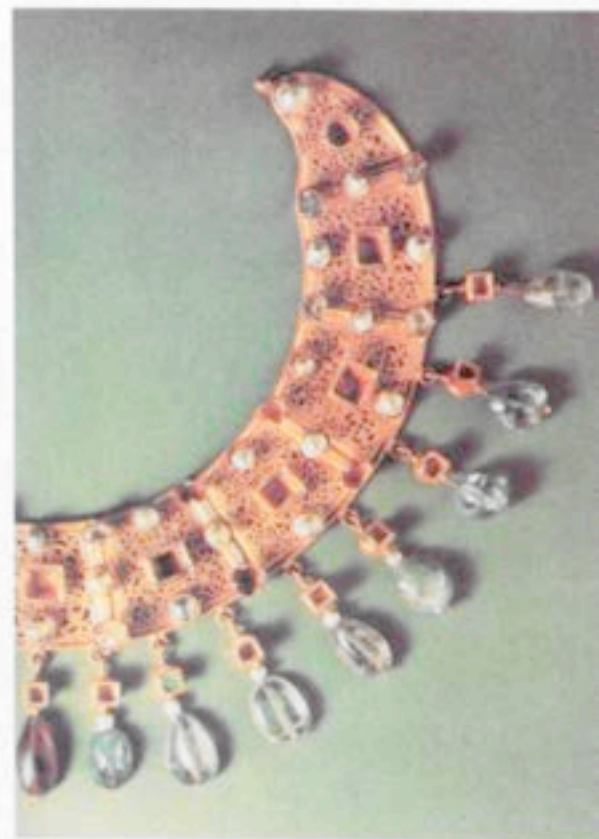

3.13

3.15

- την πολύ χαρακτηριστική κοκκιδώση που διαμορφώνει διακοσμητικά μοτίβα σε συνδυασμό με ολόκληρες παραστάσεις σε ανάγλυφο, εικ. 3.13, από τους Ετρούσκους
- την πολυχρωμία με τις κόκκινες, πράσινες και μοβ πέτρες δεμένες σε καστόνια έτσι που φαίνονται σαν να αναδύονται από το κόσμημα, σε συνδυασμό με τη διάτρητη διακόσμηση που μοιάζει με δαντέλα από χρυσό, εικ. 3.14, από τη Βυζαντινή εποχή
- την εγχάρακτη διακόσμηση σε συνδυασμό με νιέλλο⁷, εικ.3.15, από τους Κέλτες και τους Αγγλοσαξόνες.

3.14

Εικ. 3.13 Ετρουσκική χρυσή πόρνη. 7ος αι. π.Χ.

Εικ. 3.14 Τμήμα Βυζαντινού, χρυσού περιδέριου, με διάτρητη διακόσμηση και πολύτιμες πέτρες. 7ος αι. μ.Χ.

Εικ. 3.15 Αγγλοσαξονική ασημένια πόρνη, με διακόσμηση από νιέλλο, που παριστά τις πέντε αισθήσεις. Δισκοειδείς πόρνες, τέτοιου είδους, ήταν πολύ δημοφιλείς τον 9ο αι. μ.Χ.

⁷ νιέλλο(niello): Η διακόσμηση με νιέλλο βασίζεται στην αντίθεση που δημιουργείται από το χρώμα του μετάλλου και το σκούρο χρώμα στις αυλακώσεις της εγχάραξης. Οι χαραξίες γερνούν με κονιοποιημένο μείγμα θειούχων ενώσεων αργύρου, χαλκού και μολύβδου. Αυτό το μείγμα, λιώνοντας, καλύπτει τις χαραξίες με ένα στιλπνό μαύρο χρώμα. Εφαρμόζεται σε χρυσό, ασημί και ορείχαλκο.

3.16α

3.16β

• τα Νεοελληνικά κοσμήματα, κατασκευασμένα κυρίως από ασήμι, με άψογες τεχνικές και διακόσμηση, με ένθετες σε κυψέλες σκληρές πέτρες, όπως αχάτες και κοράλλια, με Βυζαντινή αισθητική, (Ήπειρος, Β. Ελλάδα) εικ.3.16α, ή από λεπτοδουλεμένο χρυσό με συρματερή τεχνική σε συνδυασμό με μαργαριτάρια και σμάλτα, δυτικής επιρροής (νησιά Ιονίου και Αιγαίου πελάγους). Εικ. 3.16β

Με τη βαθιά Βυζαντινή παράδοση εξακολουθούν, μέχρι σήμερα να επηρεάζουν την Ελληνική κοσμηματοποιία. Η ποικιλία αυτών των κοσμημάτων είναι αντίστοιχη με εκείνη των ελληνικών ενδυμασιών.

3.4 ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

Το θέμα στις Εικαστικές Τέχνες είναι το εικονιζόμενο, το αντικείμενο της παράστασης. Ας δούμε μερικά θέματα που εμφανίζονται σε διάφορες ιστορικές περιόδους.

- Στη Μινωική εποχή: τα σχηματοποιημένα κέρατα του ταύρου και ο διπλός πέλεκυς: ακόμα, και οι διακοσμήσεις από το θαλάσσιο κόσμο (χταπόδια, δελφίνια κ.α.) Εικ. 3.17 α.

- Στη Γεωμετρική εποχή: σχηματοποιημένες μορφές και γεωμετρικά σχήματα. Εικ. 3.17 β.

3.17α

3.17β

3.18

- Στην Ελληνιστική εποχή: ο “κόμβος του Ηρακλή”, γνωστός επίσης ως γόρδιος δεσμός. Εικ. 3.18.

- Στην Αίγυπτο: τα φυτά που φύτρωναν στις όχθες του Νείλου όπως ο πάπυρος και ο λωτός, και οι καρποί που παρήγαγαν οι αγρότες όπως το καλαμπόκι. Ιερογλυφικά, προσωποποιήσεις θεοτήτων και σύμβολα όπως ο σκαραβαίος, το μάτι Ουτζάι (Udjat)* και το σύμβολο της ζωής. Εικ. 3.19

Εικ. 3.16 α Επίχρσα, ασημένια σκουλαρίκια , που συνδέονται με αλυσίδα, η οποία στερεώνεται στον κεφαλόδεσμο. Ήιτιρος, 18ος-19ος αι.

Εικ. 3.16 β Σκουλαρίκια-καρβέλες από χρυσό, σμάλτο και μαργαριτάρια. Δωδεκάνησα, 18ος αι.

Εικ. 3.17 α Διακοσμητικές λωρίδες με μοτίβα Μινωικής εποχής.

Εικ. 3.17 β Διακοσμητικές λωρίδες, με μοτίβα Γεωμετρικής περιόδου

Εικ. 3.18 Λεπτομέρεια διαδήματος Ελληνιστικής εποχής με τον κόμβο του Ηρακλή.

Εικ. 3.19 Σχηματοποιημένα άνθη λωτού και παπύρου, και σπιρίες.

3.19

* Μάτι Ουτζάι (Udjat): αιγυπτιακό μοτίβο που αποτελείται από ένα μάτι μαζί με το φρούδι του. Συμβολίζει το μάτι μιας θεότητας. Είναι το πιο συνηθισμένο μοτίβο μετά από τον σκαραβαίο

3.20

3.21

- Στη Βυζαντινή εποχή: ο σταυρός και τα θρησκευτικά θέματα. Εικ.3.20.

- Στην Αρ Νουβώ: τα στυλιζαρισμένα σχήματα λουλουδιών και φύλλων της. Εικ.3.21

3.22α

- Στην Αρ Ντεκό: τα γεωμετρικά σχήματα που παραπέμπουν στην βιομηχανία. Εικ.3.22 α, 3.22 β

- Στο νεοελληνικό κόσμημα: μυθολογικές και θρησκευτικές παραστάσεις, ο δικέφαλος αετός (Βυζαντινό σύμβολο), ρόδακες, άνθη και κλαδιά, ζώα, καράβια, ανθρώπινες μορφές, γοργόνες και σύμβολα που παραπέμπουν σε εθνικούς οραματισμούς.

3.22β

Εικ. 3.20 Χρυσό φυλακτό, με σφουρηλάτο σταυρό και κοκκίδωση, από τη Μυτιλήνη, 7ος μ.Χ.

Εικ. 3.21 Χρυσή καρφίτσα, με σχηματοποιημένα άνθη και φύλλα, σε σμάλι, γύρω από γυναικείο πορτραίτο. Κατασκευή του Ζ. Φουκέ, σχεδιασμένο από τον Α. Μούχα (A. Mucha) Συλλογή του οίκου Σόθμυν. Γύρω στο 1900.

Εικ. 3.22 α Καρφίτσα από πλατίνα και διαμάντια, που παραπέμπει σε αεροδυναμικό σχήμα αυτοκινήτου. 1937 περίπου.

Εικ., 3.22 β Καρφίτσα του Καρτιέ, που παραπέμπει στη μπροστινή όψη αυτοκινήτου, της εποχής 1940.

Στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας, η θρησκεία, η γλώσσα και η συνεχής παρουσία της κοσμικής τέχνης (που σημαντικό τμήμα κατέχει η κοσμηματοποιία) διατηρούνται ζωντανές, μέσα από δύσκολες συνθήκες αποτελώντας βάση για τους νέους ιδεολογικούς προσανατολισμούς που συνέβαλαν στην ενδυνάμωση του υπόδουλου ελληνισμού και οδήγησαν στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας (1821-29)

Εικ.3.23.

Ασφαλώς δεν εξαντλήσαμε εδώ τις πηγές αναφοράς στην ιστορία. Η Ιστορία του κοσμήματος, 7.000 χρόνων περίπου, μας προσφέρει αφθονία θεμάτων και πολλές ιδέες. Πρέπει να επεξεργαστούμε αυτές τις ιδέες και να οδηγηθούμε σε αποτελέσματα που μπορεί να διαφέρουν πολύ από την αρχική ιδέα. Αυτή είναι μια πολύ δημιουργική διαδικασία.

Ακολουθούν σχέδια και κοσμήματα, με χαρακτηριστικά εμπνευσμένα από ιστορικές περιόδους.

Εικ. 3.23 Χυτό, επίχρυσο εγκόλπιο με διάτρητη διακόσμηση, 18ος - 19ος αι. άγνωστης προέλευσης.

Εικ. 3.24 Σει κοσμημάτων βυζαντινής επιρροής. Εργασία μαθητή.

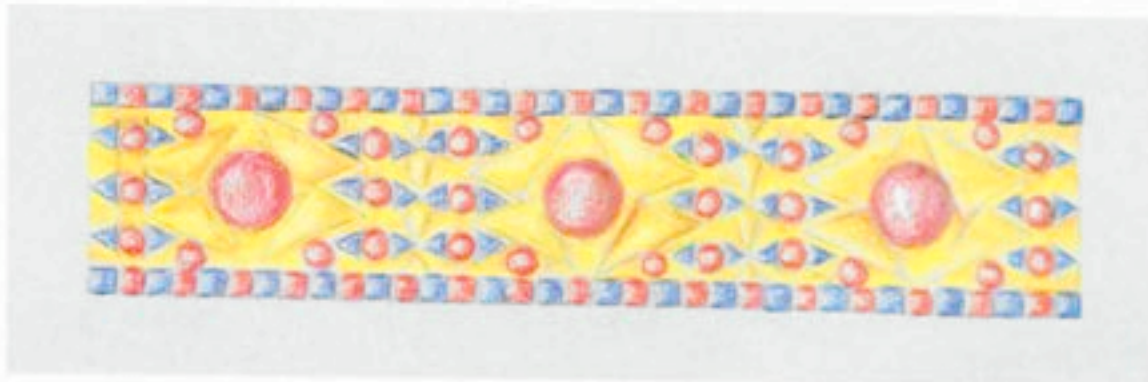
3.24

3.25

3.26

Εικ. 3.25 Σχέδιο σε παραλλαγή από περιδέραιο του οίκου Τίφανυ (Tiffany) του 1902, με αναφορά στο Βυζάντιο.

Εικ. 3.26. Βραχιόλι με αναφορά σε Βυζαντινή τεχνοτροπία. Εργασία μαθητή.

3.27

3.28

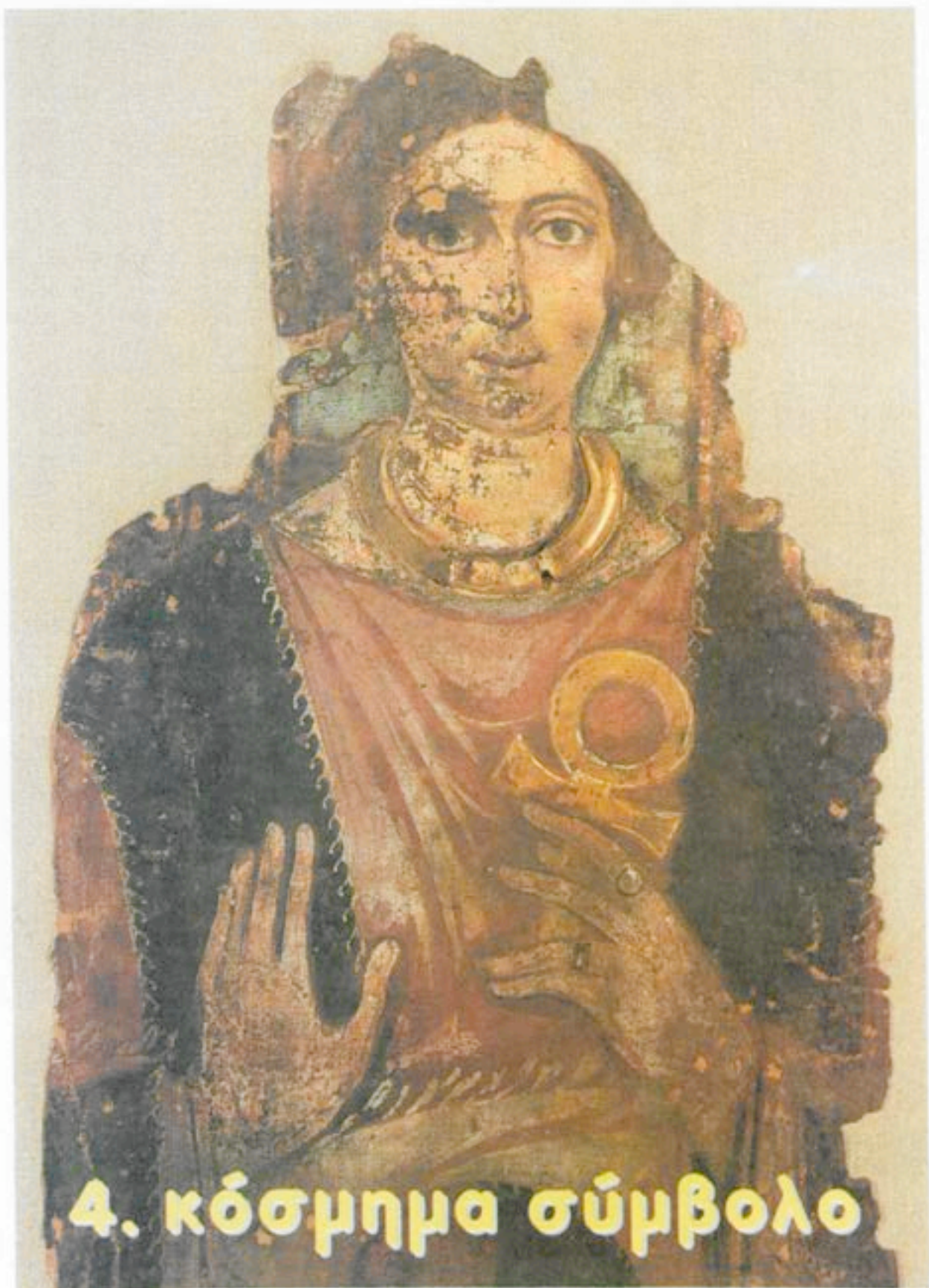

Εικ. 3.27 Μενταγιόν του Τζάκομπ Χουλ (Jacob Hull), με αναφορά σε βιολόσχημο Κυκλαδικό ειδώλιο.

Εικ. 3.28 Βραχιόλι σε Αιγυπτιακό ύφος, Εργασία μαθητή.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Σχεδιάστε σει κοσμημάτων, με αναφορά στα απλοποιημένα σχήματα των Κυκλαδικών ειδωλίων. Αποδώστε σχηματικά το σχήμα ενός περιστεριού. Προτείνετε σχέδια σε παραλλαγές με ενιαίο ύφος.
- 2) Σχεδιάστε περιδέραιο και ζεύγος βραχιολιών, με ελεύθερη διακόσμηση και την επιβλητικότητα και πολυπλοκότητα των Αιγυπτιακών θωρακικών κοσμημάτων.
- 3) Σχεδιάστε καρφίτσα και δαχτυλίδι, εμπνεόμενοι από τις Βυζαντινές τεχνοτροπίες.
- 4) Σχεδιάστε σύνολο, που θα αποτελείται από κρεμαστά σκουλαρίκια και βραχιόλι, εμπνεόμενοι από θέματα της Γεωμετρικής τέχνης.

4. κόσμημα σύμβολο

4.1

4.1 ΤΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΣΤΗΝ ΤΈΧΝΗ

Σε προηγούμενη ενότητα (Ενότητα 2. Σειτ Κοσμημάτων, σελ.78), αναφερθήκαμε στους τρόπους έκφρασης των δημιουργών.

Από τη Μυθολογία των λαών, τις θρησκείες της Ανατολής, τους λαούς της Β. και Ν. Αμερικής, το Δυτικό κόσμο, την Παλαιοχριστιανική τέχνη, μέχρι τις μέρες μας, χρησιμοποιούνται σύμβολα για να υποδηλώσουν μια διαφορετική έννοια, συγκεκριμένη ή αφηρημένη.

Στις εικόνες που ακολουθούν, επιλέχθηκαν έργα από την ιστορία διάφορων πολιτισμών, στα οποία η χρήση των συμβόλων είναι εμφανής.

Νεολιθική εποχή

Γυναικεία ανάγλυφη μορφή σε πέτρα, γνωστή σαν "Αφροδίτη του Λωσσέλ (Laussel), (15.000-10.000 π.Χ.), σε κατάσταση εγκυμοσύνης, σύμβολο γονιμότητας. Εικ. 4.1

4.2

Εικ. 4.1 Η "Αφροδίτη του Λωσσέλ". Γαλλία.

Εικ. 4.2 Αιγυπτιακό περιδέραιο ή ζώνη, από όπου αναρτώνται σύμβολα-φυλακτά, όπως: κυπραίες, ψάρια, γενειάδα και περίσπαστο με επισματωμένο άνθος λωτού. (1900-1800 π.Χ.)

Αρχαία Αίγυπτος

Η αρχαία Αιγυπτιακή τέχνη είναι γεμάτη από σύμβολα, όπως η ιερογλυφική γραφή, τα κοσμήματα φυλακτά και οι θεότητες, όπως για παράδειγμα ο Πταχ (Ptah), δημιουργός της γης, προστάτης των μεταλλοτεχνιτών και τεχνιτών γενικότερα και μεγάλος θεραπευτής. Απεικονίζεται κρατώντας τα σύμβολα της ζωής, της δύναμης και της ισορροπίας. Μερικά από τα σύμβολα που συναντάμε πιο συχνά στα Αιγυπτιακά κοσμήματα είναι :

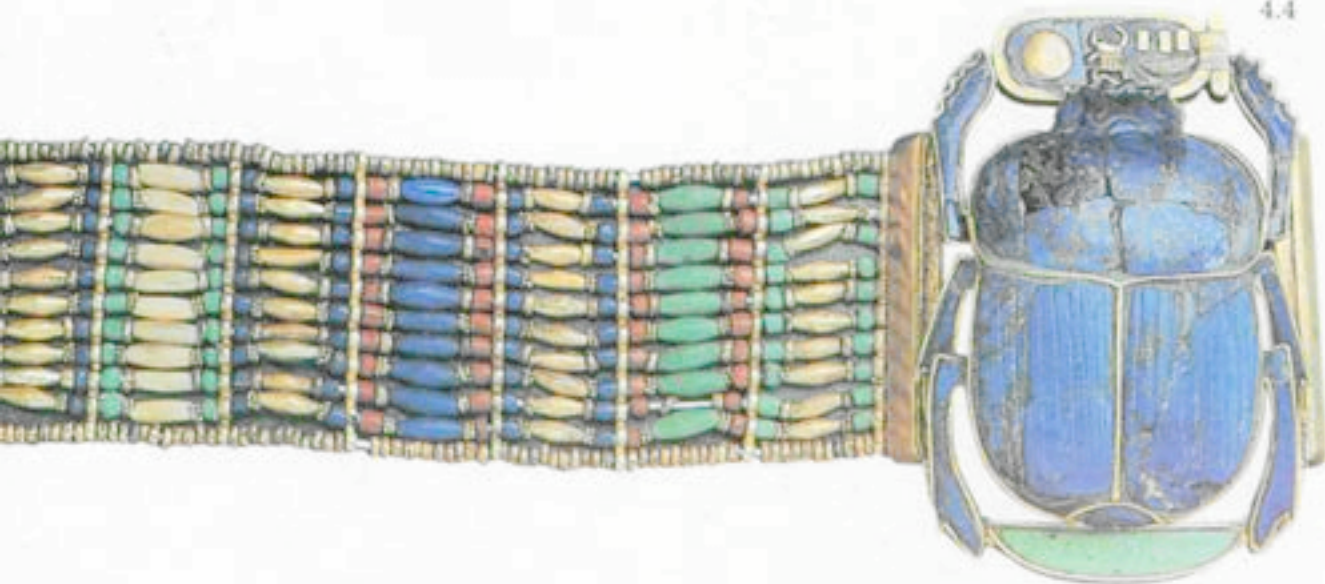
- Οι κυπραίες, σύμβολο γονιμότητας και τα ψάρια που προστάτευαν αυτόν που τα φορούσε από τον πνιγμό Εικ.4.2 .
- Ο σταυρός Ανκχ (Ankh),σύμβολο της ζωής Εικ.4.3.
- Ο σκαραβαίος, σύμβολο της αναγέννησης Εικ 4.4

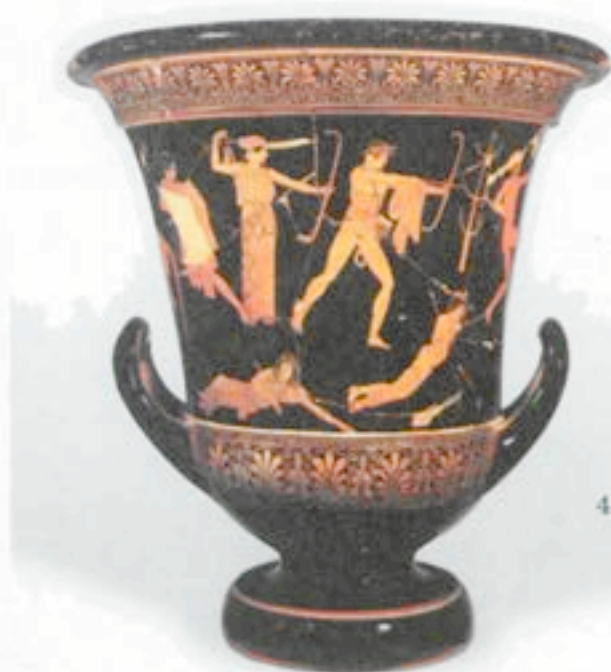
4.3

Εικ. 4.3 Επιχρυσωμένο κάτοπτρο από ξύλο, και διακόσμηση με ναλόμαζα, από τον τάφο του Τουταγχαμών.

Εικ. 4.4 Τμήμα βραχιολιού με σκαραβαίο και ιερογλυφική γραφή, από τον τάφο του Τουταγχαμών

4.4

Ελληνική μυθολογία

Κάθε θεότητα συνδεόταν με συγκεκριμένα αντικείμενα τα οποία συμβόλιζαν την ιδιότητά της:

- Δίας (πατέρας των θεών): με έναν αετό ή αστραπή
- Απόλλων (θεός των τεχνών): με μια λύρα
- Ερμής (αγγελιαφόρος): με φτερωτά πόδια Εικ.4.5
- Άρτεμη (θεά του κυνηγιού): με τόξο και βέλη Εικ.4.6

Ελληνική Τέχνη

Η σπείρα, σύμβολο της αιωνιότητας, που συναντάμε σε διάφορες παραλλαγές (μαϊάνδρος) από την πρόιμη Γεωμετρική εποχή στην Ελλάδα αλλά και σε άλλους πολιτισμούς.

Πρωτοχριστιανική τέχνη

Κατά την πρωτοχριστιανική περίοδο οι Χριστιανοί καταδιωγμένοι από τους Ρωμαίους επέλεξαν θέματα όπως τον ιχθύ και τον καλό ποιμένα, που συμβόλιζαν τον Ιησού, το περιστέρι για να συμβολίσουν το άγιο πνεύμα, την άμπελο για την εκκλησία κτλ. σαν σύμβολα επικοινωνίας και αναγνώρισης. Εικ. 4.7 α-β

4.7a

Βυζάντιο

Ο τρούλος των ναών συμβολίζει για τους πιστούς τον ουρανό και το σύμπαν. Το τύμπανο των εκκλησιών συμβολίζει τη Δευτέρα Παρουσία (όπως και στους μεταγενέστερους Γοτθικούς Καθεδρικούς ναούς) .

Αναγέννηση

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης μέχρι τον 8ο αιώνα, οι ζωγράφοι φιλοτεχνούν έργα με αλληγορική σημασία και συμβολισμούς για να δώσουν έμφαση στη ματαιότητα της ανθρώπινης ύπαρξης. Αντικείμενα όπως κοσμήματα, νομίσματα και μουσικά όργανα συμβόλιζαν τις μάταιες απολαύσεις της ζωής, ή *vanitas mundi* (βάνιτας μούντι), δηλαδή εφήμερη ζωή, ενώ τα κρανία, οι κλεψύδρες και τα σβησμένα κεριά θεωρούνταν *memento mori* (μεμέντο μόρι), δηλαδή υπενθύμιση του θανάτου.

Άλλα θέματα με αλληγορική σημασία, είναι η υδρόγειος σφαίρα που συμβόλιζε την πολυμάθεια και τα φρούτα, που συμβόλιζαν την ευφορία. Παρόμοιους συμβολισμούς συναντάμε και σε μερικά κοσμήματα από τον 16ο αι. μ.Χ. Εικ. 4.8, 4.9

Εικ. 4.5 Αιτικός ερυθρόμορφος αμφορέας, με τον Ερμή και έναν σάτυρο. 5ος αι. π.Χ.

Εικ. 4.6 Αιτικός ερυθρόμορφος κρατήρας, με την Αρτεμη και τον Απόλλωνα. 5ος αι. π.Χ.

Εικ. 4.7α Τοιχογραφία από κατακόμβη στη Ρώμη και ψηφιδωτό δάπεδο από εκκλησία στο Ισραήλ, όπου απεικονίζεται το "θαύμα των Αρτιών και των Ιχθύων", σχεδόν με τον ίδιο τρόπο.

Εικ. 4.7β Νωπογραφία, από την κατακόμβη της Πρισιλλας στη Ρώμη, στην οποία εικονίζεται ο Καλός Ποιμένας. 3ος αι.

Εικ. 4.8 Χρυσό περιάντι, σε σχήμα φέρετρου, που περιέχει ομοίωμα ανθρώπινου σκελετού. Η επιγραφή στο σκέπασμα, υπενθυμίζει τη Σωτηρία των Πιστών, μέσω της Ανάστασης του Χριστού. Ντέβον (Devon), Αγγλία. 16ος αι.

Εικ. 4.9 Χρυσό περιάντι που εικονίζει τον ματωμένο Χριστό, σε καμέο. Το κρεμαστό κρανίο, είναι μεταγενέστερη προσθήκη, γνωστή σαν "μεμέντο μόρι". Ιταλία, 16ος αι.

4.7β

4.8

4.9

4.10α

20ός αιώνας

Ο Σουρεαλισμός¹, που εκφράζεται με δύο διαφορετικούς τρόπους:

α. Εικονικά: Δημιουργώντας έναν ονειρικό κόσμο με εξαιρετικά λεπτομερειακή απεικόνιση αντικειμένων, δηλαδή με τρόπο νατουραλιστικό όπως οι : Υβ Τανγκύ (Yves Tanguy)- Σαλβαντόρ Νταλί (Salvador Dali), Εικ. 4.10α -Ρενέ Μαγκρίτ (René Magritte), Εικ.4.10β

β. Με ανεικονικό τρόπο (αφαιρετικά): Με δυσανάγνωστες, απλουστευμένες συμβολικές μορφές, όπως οι: Χανς Άρν (Hans Arp) και Χουάν Μιρό (Juan Miro). Εικ. 4.11

4.10β

4.11

¹ Σουρεαλισμός (Surréalisme) : "Καλλιτεχνικό κίνημα του 20^{ου} αι. κατά το οποίο απορρίπτονται οι αρχές της μορφής και της προοπτικής και δημιουργείται ένας καινούριος κόσμος , με την αντιπαράθεση θεμάτων και πραγμάτων που δεν έχουν σχέση." Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια της Τέχνης, εκδ. Φυτράκη, Αθήνα, σελ 325.

Η Γραφιστική χρησιμοποιεί λογότυπα, όπου το μήνυμα που εμπεριέχουν πρέπει να είναι σαφέστατο στους δέκτες. Ο γραφίστας χρησιμοποιεί για τη δημιουργία του λογότυπου (είδος συμβόλου) το στυλιζάρισμα (δηλαδή την απλοποίηση, τη σχηματοποίηση). Εικ. 4.12

Πολλά σύμβολα θεωρούνται σήμερα “κλισέ”, δηλαδή στερεότυπα και παραπέμπουν αμέσως το θεατή στην κατανόησή τους, (νότες, αριθμοί, τύποι γραμμάτων, λατινική αριθμηση κτλ.). Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι τα σύμβολα είναι κατανοητά και έχουν την ίδια σημασία, για ομάδες ανθρώπων με κοινές πολιτισμικές καταβολές.

Η δύναμη των συμβόλων είναι πολύ μεγαλύτερη από μερικές απλές λέξεις. Το σύμβολο είναι μια εικόνα που μεταδίδει ή αντικαθιστά μία έννοια, είναι ένα μέσο επικοινωνίας. Ενισχύουν δε τη δύναμή τους όταν υποδηλώνουν οπτικά ένα νόημα. Σήμερα η διαφήμιση και η επιστήμη της επικοινωνίας γνωρίζουν και χρησιμοποιούν τη δύναμη αυτή και την αμεσότητα της συμβολικής εικόνας για να πετύχουν το στόχο τους.

Όταν η σύλληψη στη δημιουργία του συμβόλου είναι επιτυχής, το μήνυμα μπορεί να μεταδοθεί γρήγορα και περιεκτικά, ακόμα και αν αυτό αφορά ψυχικές καταστάσεις ή το ασυνείδητο.

Εικ. 4.10 α Πίνακας του Σ. Νταλί, " Εμφάνιση προσώπου και φρονιτέρας σε παραλία", 1938.

Εικ. 4.10 β Πίνακας του Ρ. Μαγκρίτ, " Απόπειρα για το ανέφικτο", 1928.

Εικ. 4.11 Πίνακας του Χουάν Μιρό, " Αστειρισμοί: η σκάλα της φυγής", 1940.

Εικ. 4.12 Λογότυπα.

4.12

Τα σύμβολα μπορούν να προκαλέσουν συναισθήματα. Ας δούμε μερικά παραδείγματα.

Αριστερά βλέπουμε ένα αναγνωρίσιμο σύμβολο για αρκετούς. Σημαίνει ότι το προϊόν είναι κατατεθειμένο, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από άλλον. Προκαλεί όμως συναισθήματα σ' αυτούς που μπορεί να το εννοήσουν; Όχι, είναι ένα σύμβολο που μας πληροφορεί για κάτι και δε μας προκαλεί συναισθήματα.

Αντίθετα, η σβάστικα (αγκυλωτός σταυρός) διακοσμητικό σύμβολο που δημιουργήθηκε χιλιάδες χρόνια πριν, και το συναντάμε σε πολλούς πολιτισμούς (Κίνα, Ιαπωνία Αίγυπτο, Ελλάδα, Β. Ευρώπη, Ινδία κτλ.), σήμαινε ζωή, δύναμη και καλή τύχη, μέχρι τη χρησιμοποίησή του σαν έμβλημα των Ναζί το 1920. Από τότε η σβάστικα έγινε σύμβολο συνώνυμο του μίσους, της βίας και του θανάτου. Είναι ένα σύμβολο το οποίο αναπόφευκτα προκαλεί πλέον δυσάρεστα συναισθήματα και δεν θα πάρει ποτέ πια τη σημασία που είχε παλαιά.

Άλλο ένα σύμβολο η σημασία του οποίου άλλαξε είναι ο σταυρός. Κατά τη διάρκεια της Ρωμαϊκής κυριαρχίας στην Ανατολή, οι εγκληματίες τιμωρούνταν με σταύρωση και ο σταυρός ήταν σύμβολο θανάτου. Μετά τη σταύρωση του Θεανθρώπου όμως, για τους Χριστιανούς, ο σταυρός έγινε σύμβολο της θυσίας του Χριστού και κατ'επέκταση της Χριστιανικής πίστης.

4.2 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

Για τη δημιουργία του συμβόλου στο σχέδιο του κοσμήματος, τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας είναι

- οι γραμμές,
- το σχήμα και
- το χρώμα.

Γνωρίζουμε ότι η γραμμή και τα σχήματα έχουν μια δυναμική ανάλογη με το είδος τους και μας παραπέμπουν σε ανάλογα συναισθήματα και εντυπώσεις (κίνηση, κατεύθυνση, σταθερότητα, ένταση, σύγκρουση, αστάθεια, τρυφερότητα, χαλάρωση κτλ.).

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η μορφή, ανάλογα με τα στοιχεία που εμπεριέχει στη σύνθεσή της, μπορεί να εκφράσει ένα μήνυμα. Ανάλογα με τα στοιχεία που έχουν χρησιμοποιηθεί και τον τρόπο που έχουν διευθετηθεί, το μήνυμα μπορεί να είναι ξεκάθαρο ή όχι. Τα στοιχεία αυτά, δηλαδή οι γραμμές, τα σχήματα, τα χρώματα, έχει στα χέρια του ο δημιουργός για να αποδώσει την ιδέα του.

Θεωρούμε απαραίτητο να αναφέρουμε συνοπτικά, βασικά στοιχεία από τις αρχές σύνθεσης, τα οποία θα μας βοηθήσουν να αποδώσουμε με σύμβολα, το μήνυμα που θέλουμε να μεταδώσουμε.

Η ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΩΝ

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι και για τα χρώματα, όπως και για τα σχήματα και τις φόρμες, καθοριστικοί παράγοντες στη δημιουργία συμβόλων είναι οι παραδόσεις των λαών, η θρησκεία και οι κοινωνικές συνθήκες. Ο συμβολισμός των χρωμάτων μπορεί να διαφέρει από λαό σε λαό και από έναν πολιτισμό σε κάποιον άλλο ή και να είναι αντίθετος, όπως π.χ. το αυστηρό μαύρο του πένθους για το δυτικό πολιτισμό και το αγνό λευκό που συμβολίζει το θάνατο στην Ανατολική φιλοσοφία (Ινδουισμός).

Ο ενδεικτικός πίνακας που ακολουθεί θα μας βοηθήσει να επιλέξουμε και να εφαρμόσουμε στο σχέδιό μας τα στοιχεία εκείνα που θα εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή μετάδοση του μηνύματος, που θα μεταφέρει το σύμβολο - κόσμημα. Συνοπτικά, αναφέρουμε:

ΤΑ ΧΡΩΜΑΤΑ

Οι αποχρώσεις των χρωμάτων που αναφέρονται έχουν την ίδια ιδιότητα εφόσον υπερिσχύει το αρχικό χρώμα. Όταν οι αποχρώσεις, η ένταση ή ο τόνος αλλάζουν, είναι δυνατόν να αλλάξει και ο συμβολισμός τους.

ΘΕΡΜΑ

- Διεγείρουν τις αισθήσεις
- Δείχνουν ότι διαστέλλονται

ΣΗΜΑΣΙΑ

1. Κίτρινο

Χαρά, στοργή, θαλπωρή, δημιουργία πλούτος, δόξα

2. Πορτοκαλί

Ζεστασιά, χαρά, αισιοδοξία

3. Κόκκινο

Κίνδυνος, πάθος, ένταση επανάσταση

ΓΑΙΩΔΗ

ΣΗΜΑΣΙΑ

Σιγουριά, σταθερότητα

ΨΥΧΡΑ

- Εκφράζουν πνευματισμό και ψυχικές καταστάσεις
- Συστέλλονται

ΣΗΜΑΣΙΑ

1. Μπλέ

Καθαρότητα, γαλήνη, ανάταση

2. Πράσινο

Ηρεμία, ελπίδα, αναγέννηση, ανακούφιση

3. Μοβ

Στοχασμός, μελαγχολία, θλίψη

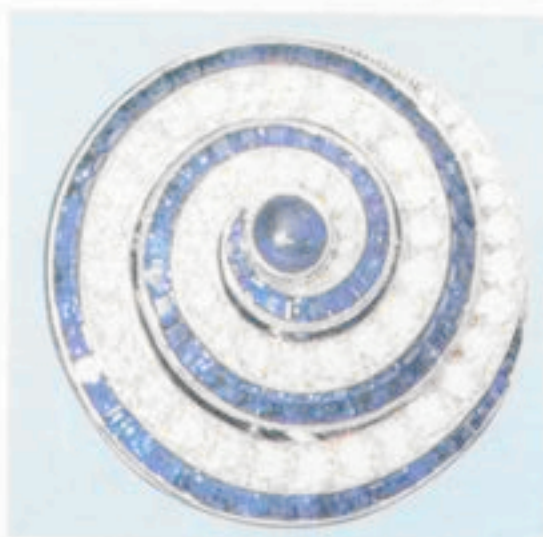
ΣΧΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ (ΣΤΥΛΙΖΑΡΙΣΜΑ)

Είναι η πιο απλουστευμένη εικόνα ενός θέματος (χωρίς λεπτομέρειες), που έχει όμως τα κύρια χαρακτηριστικά και τις κύριες ιδιότητές του.

Η σχηματοποίηση² μας βοηθά στην απόδοση των συμβόλων στο κόσμημα, είτε αφορά συγκεκριμένη είτε αφηρημένη έννοια. Ακολουθούν κοσμήματα με συμβολικό χαρακτήρα.

4.13

4.16

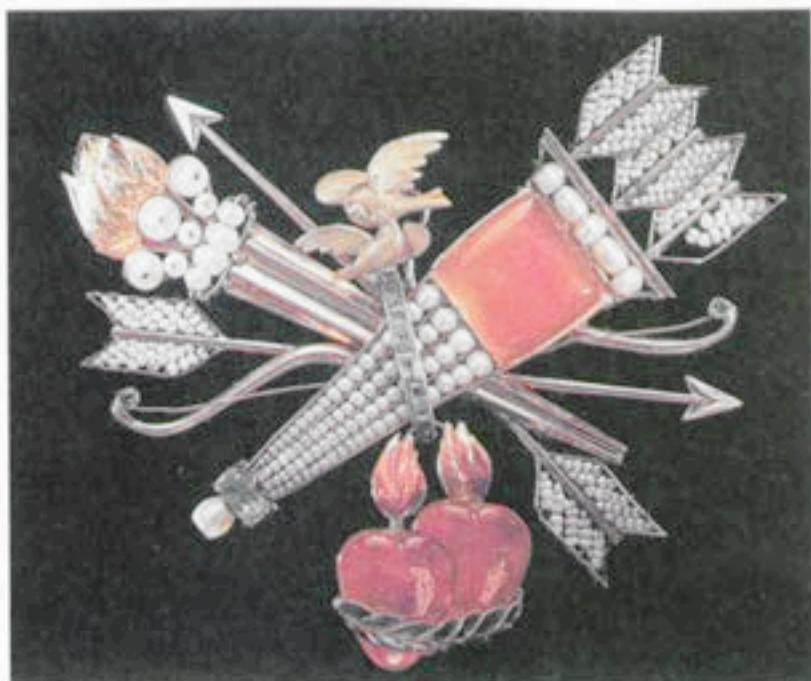
4.15

4.1

² Η σχηματοποίηση έχει διδαχθεί στον 1^ο Κύκλο Σπουδών.

4.17

Εικ. 4.13 Καρφίτσα σε χρυσό, ασήμι και πολύτιμες πέτρες. Οι σχηματοποιημένες μορφές, ανδρική και γυναικεία, είναι αρθρωμένες μεταξύ τους, έτσι, που μπορούν να μετατοπίζονται, χωρίς να αποχωρισθούν. Σαμ Κρέϊμερ (Sam Kramer), 1947.

Εικ. 4.14 Τμήμα τιάρας, με θέμα "Ρωσικός αγρός", 1980, από το Θησαυρό του Κρεμλίνου. Λευκόχρυσος, χρυσός και διαμάντια.

Εικ. 4.15 Καρφίτσα, του Ρέϊνχοουλντ Ρέϊλινγκ (Reinhold Reiling), 1967. Παραπέμπει ζεκάθαρα στη γονιμότητα και ευφορία της γης.

Εικ. 4.16 Κόσμημα της εποχής Άρ Ντεκό, με θέμα τη σπίρα, με πολύτιμες πέτρες. Οίκος Σόθμπν (Sotheby's).

Εικ. 4.17 Καρφίτσα "Τρόπαιο της Αγάπης", αγνώστου δημιουργού, Γαλλία, γύρω στο 1800. Συμβολικά η σύνθεση χρησιμοποιεί: δύο φλεγόμενες καρδιές, τυλιγμένες σε δάφνινο στεφάνι, ζεύγος περιστεριών, τόξο και βέλη. Χρυσός, μαργαριτάρια, σμαράγδια και κορνήλιο.

Εικ. 4.18 Περιδέραιο με θέμα "Ζωή", του Σαλβαντόρ Νιαλί, 1949. Χρυσός, διαμάντια και πέτρες καρπούσιν.

Εικ. 4.19 Καρφίτσα σε σχήμα καρδιάς με στέμμα, του Σ. Νιαλί, 1953. Το άνοιγμα στο συμπαγές χρυσό μέταλλο, περιέχει μηχανισμό ρολογιού, διακοσμημένο με ρουμπίνια, που χτυπάει με παλμικό ρυθμό.

4.18

4.19

ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ-ΣΥΜΒΟΛΩΝ

Αναφέρουμε ενδεικτικά συγκεκριμένες και αφηρημένες έννοιες, που μπορούν να αποτελέσουν θέματα για τα κοσμήματα - σύμβολα. Τα θέματα συνοδεύονται με κάποια στοιχεία που μας βοηθούν στη πραγμάτωσή τους.

- 1) Οικογένεια (ομάδα -οικία-προστατευμένος χώρος-θερμές αποχρώσεις)
- 2) Μητρική αγάπη (Πιετά), σχήματα που αγκαλιάζονται, αρμονικά χρώματα)
- 3) Θάλασσα (κυματισμός -διαφάνεια-ψυχρές αποχρώσεις-ρευστότητα)
- 4) Αέρας (κίνηση - ήχος - δύναμη-επιδράσεις στη φύση)
- 5) Φωτιά (θερμά χρώματα-κίνηση)
- 6) Γη (αυλακώσεις - γήινα χρώματα - τραχιά υφή-ευφορία κτλ.)
- 7) Πόλεμος (σύγκρουση - φόβος - έκρηξη- θάνατος - αίμα)
- 8) Διάστημα (χώρος - έλλειψη βαρύτητας - άγνωστο-σκοτάδι - χάος - άπειρο)
- 9) Μικρόκοσμος(ό,τι δεν είναι ορατό με γυμνό μάτι στη φύση, τη βιολογία, τη χλωρίδα, τη γεωλογία)
- 10) Εποχές του χρόνου (χρώματα και σχήματα που συνδέονται με κάθε εποχή)
- 11) Γάμος (άνδρας - γυναίκα - κρίκος - δεσμός)
- 12) Δικαιοσύνη (ισορροπία)
- 13) Πίστη (διάφορα θρησκευτικά σύμβολα)
- 14) Ειρήνη (γαλήνη - ηρεμία - αρμονικά χρώματα - ευτυχία)
- 15) Ένταση (αντιθέσεις χρωμάτων - σύγκρουση - ανισορροπία)
- 16) Αλληλεγγύη (δεσμός - κρίκος - αρμονία)
- 17) Έρωτας (άνδρας/ γυναίκα - πάθος)
- 18) Παγκοσμιότητα (κατάργηση ορίων-συνύπαρξη πολλών διαφορετικών στοιχείων).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε οστ κοσμημάτων, με θέμα “Γη”, που θα αποτελείται από μενταγιόν και δαχτυλίδι.
2. Σχεδιάστε περιδέραιο, με θέμα “Θάλασσα”, με συμμετρική ή ασύμμετρη σύνθεση.
3. Σχεδιάστε καρφίτσα, με θέμα “Έρωτας”, σε ασύμμετρη σύνθεση.
4. Σχεδιάστε γυναικεία πόρπη ζώνης, με θέμα “Αλληλεγγύη”. (Για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πόρπης, βλέπε ενότητα “Αντικείμενο - Κόσμημα”, 5.4, σελ.129).

• Σε κάθε άσκηση, η εργασία να συνοδεύεται με κείμενο (μιας παραγράφου), τεκμηριώνοντας την επιλογή σας για το συγκεκριμένο κόσμημα - σύμβολο.

Ρολόι-καρφίτσα "Το μάτι του χρόνου". Αποτελείται από χρυσό, διαμάντια και σμάλτο. Δημιουργία του Σαλβαντόρ Νταλί, 1949.

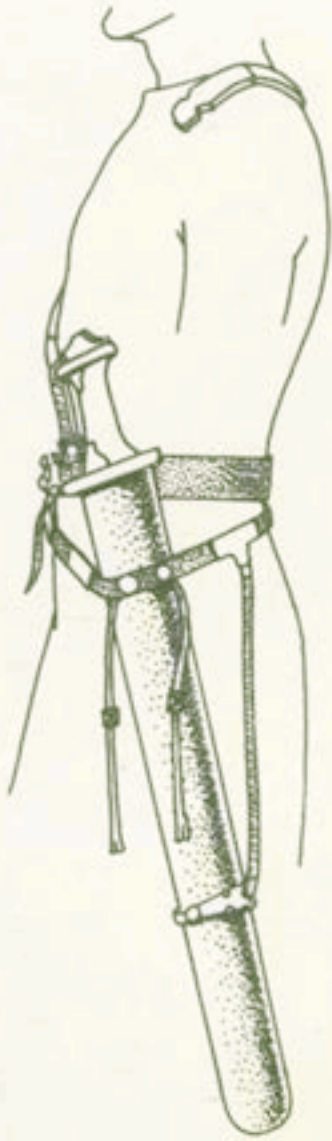
5. αντικείμενο κόσμημα

5. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ-ΚΟΣΜΗΜΑ (με ορισμένη χρήση)

Τα κοσμήματα που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία έχουν διπλό προορισμό: χρήση και στολισμό. Σε αντίθεση με τα καθαρά χρηστικά είδη όπως για παράδειγμα τα σκεύη, τα αντικείμενα κοσμήματα φοριούνται και έχουν διακοσμητική διάθεση.

Η Ιστορία έχει πολλά είδη αυτού του τύπου που συναγωνίζονται σε ευρηματικότητα και πρωτοτυπία. Αναφέρουμε εδώ μερικά:

- τα Άγγλο-Σαξονικά θηκάρια. Εικ. 5.1α-β
- τα πομάντερ (pomander) εικ. 5.2 της Αναγέννησης,
- τις αλυσίδες ζώνης τύπου σατλέν (châtelaine) του 18ου αιώνα. Εικ. 5.3,
- τις κινέζικες χτένες εικ. 5.4 και πολλά άλλα.

5.1β

5.1α

5.4

5.2

Σήμερα τα είδη αυτά είναι πιο λίγα αλλά αποτελούν ενδιαφέρουσα πρόκληση για δημιουργία. Ας ονομάσουμε μερικά:

- κουμπιά ενδύματος
- ρολόγια
- κτενάκια και γενικότερα εξαρτήματα για τη στερέωση των μαλλιών
- πόρπες ζώνης
- μανικετόκουμπα
- καρφίτσες γραβάτας

Τα δύο τελευταία είδη θα μελετηθούν σε ένα άλλο κεφάλαιο αφιερωμένο στα ανδρικά κοσμήματα.

Ο σχεδιασμός του κάθε είδους δεσμεύεται, όπως είναι φυσικό, από τη χρήση του.

5.1 ΤΑ ΚΟΥΜΠΙΪ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ

Δημιουργούνται για τις ανάγκες της υψηλής ραπτικής και κατασκευάζονται από μεγάλη ποικιλία υλικών: από συνθετικές ύλες μέχρι και ευγενή μέταλλα και συχνά διακοσμούνται με πολύτιμους λίθους ή κρύσταλλα τύπου σβαρόβσκυ (swarovski). Πολλές φορές συνδυάζονται με κοσμήματα στο ίδιο ύφος.

Για τη σχεδίασή τους ισχύουν οι ίδιοι κανόνες που έχουμε αναφέρει για άλλους τύπους κοσμημάτων όπως η καρφίτσα και τα σκουλαρίκια. Η στήριξη στο πίσω μέρος, πάνω στο ύφασμα, εξαρτάται από το κέντρο βάρους και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τη σωστή εφαρμογή τους. Εικ. 5.5

5.3

Εικ. 5.1α Τμήματα από Αγγλοσασονικό θηκάριο, 7ου αι. μ. Χ. Χρυσό και περικλειστό σμάλιτο.

Εικ. 5.1β Σχέδιο που δείχνει τον τρόπο που φοριόταν.

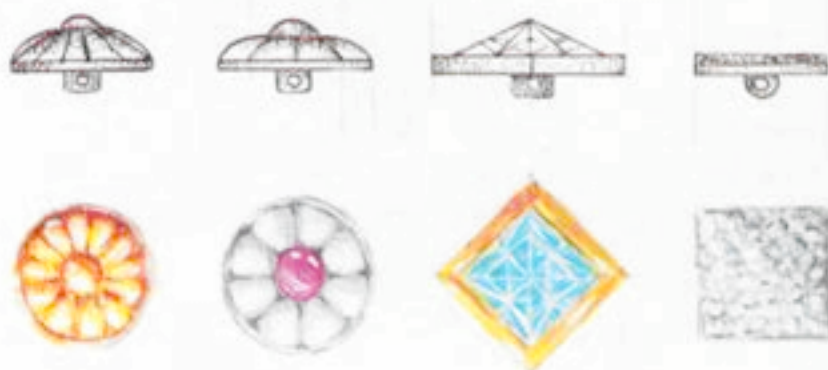
Εικ. 5.2 Κρεμαστή σφαιρική θήκη (πομάντερ), για αρωματικά βότανα, αρχές 16ου αι., Αγγλία.

Εικ. 5.3 Χρυσό αλυσιδωτό εξάρτημα ζώνης, τύπου σαιλέν, από το οποίο αναρτώνται διάφορα χρήσιμα ή διακοσμητικά είδη (ρολόι-κλειδί κλπ).

Εικ. 5.4 Επάργυρο κτενάκι με ανάγλυφη διακόσμηση, 10ου αι. μ. Χ., κινέζικης προέλευσης.

Εικ. 5.5 Σχέδια κουμπιών με πολύτιμα μέταλλα και πέτρες. Κάτοψη και πλάγια όψη.

5.5

5.2 ΤΑ ΡΟΛΟΓΙΑ

Οι μεγάλοι οίκοι ωρολογοποιίας και μόδας δημιουργούν σήμερα ρολόγια για όλες τις περιστάσεις. Λιτά ή βαρύτιμα στολισμένα, κατασκευάζονται με τους τελειότερους μηχανισμούς. Η ποιότητα λειτουργίας και ο άψογος μηχανισμός -πολλές φορές πρωτοποριακός- αποτελούν ασφαλώς προτεραιότητα για την τέχνη της ωρολογοποιίας, χωρίς ωστόσο να παραβλέπεται ο σχεδιασμός τους (design). Είναι προφανές ότι για όλα τα είδη ρολογιού ο σχεδιαστής πρέπει να συνεργάζεται στενά με τον ωρολογοποιό και η συνεργασία αυτή θα είναι καθοριστική για την τελική εμφάνιση και λειτουργία του.

Παρουσιάζονται σε πολλές διαφορετικές μορφές:

- ρολόι χειρός
- ρολόι τσέπης με καδένα
- ρολόι-δακτυλίδι
- ρολόι-μενταγιόν
- ρολόι-καρφίτσα
- ρολόι μπρελόκ.

Έχουν εφευρεθεί καινοτομίες για το μηχανισμό λειτουργίας σε όφελος της τελικής του εμφάνισης. Σύγχρονοι σχεδιαστές έχουν εμπνευστεί από πίνακες και γλυπτά του Σ. Νταλί με τη ρευστή μορφή των ρολογιών. Εικ. 5.6

Σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε μόνο με τις δύο πρώτες κατηγορίες.

το ρολόι-χειρός

Η σχεδίασή του πρέπει να αντιμετωπίζεται συνολικά, δηλαδή μπρασελέ¹ και καντράν² μαζί. Το φάρδος του μπρασελέ δεν πρέπει να εξέχει από το φάρδος του καντράν, όπου εστιάζεται το μάτι και όπου εμφανίζεται το πιο σημαντικό μέρος της διακόσμησης. Το μήκος του μπρασελέ ή του λουριού είναι άλλο για το ανδρικό και άλλο

Εικ. 5.6 . Έργο του Σ. Νταλί με τίτλο "Μαλακό ρολόι". Κατασκευασμένο από χρυσό και διαμάντια. Ίδισα, συλλογή, 1949.

5.6

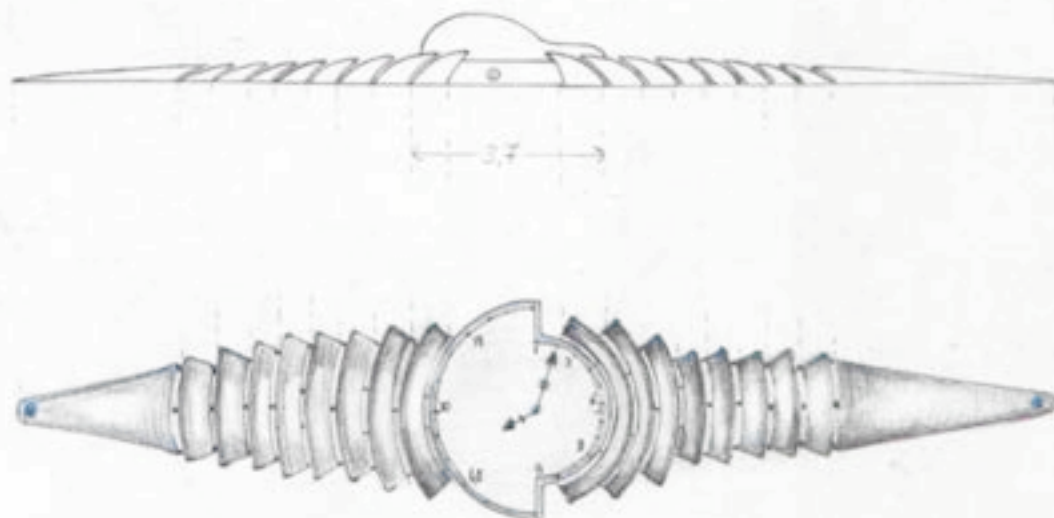
για το γυναικείο ρολόι. Η εφαρμογή πρέπει να γίνεται αρκετά στενά ώστε να μη περιστρέφεται το ρολόι στον καρπό και να μην κινδυνεύει το καντράν από φθορές³. Εικ.5.7, 5.8

5.7

Εικ. 5.7 Σχέδια για ρολόγια του οίκου Μελλεριό (Mellerio), 1940-50 περίπου.

Εικ. 5.8 Εργασία μαθητή.

5.8

¹ μπρασελέ (bracelet): (γαλλ.) δένει το ρολόι στο καρπό και είναι κατασκευασμένο συνήθως από μεταλλικά στοιχεία που συνδέονται μεταξύ τους πάνω σε εύκαμπτη βάση.

² καντράν (cadran): (γαλλ.) μέρος του ρολογιού όπου εμφανίζεται η ώρα.

³ Galli, M., Rivière, D., Li, F., (1994) *Designing Jewelry*, Schiffer Publications Ltd., Atgen U.S.A.

5.9

Σχεδιάζεται:

- 1) σε κάτοψη μαζί με το κούμπωμα, Εικ.5.9
- 2) χρωματίζεται
- 3) σε πλάγια όψη
- 4) με αναγραφή κλίμακας
- 5) με αναγραφή διαστάσεων
- 6) με αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή.

Εικ. 5.9 Κάτοψη σχεδίου για ρολόι, του οίκου Μελλεριό.

Εικ. 5.10 Ρολόι τσέπης με καδένα, του οίκου Ριαζέ (Piaget).

• Τα σημεία 3 έως 6 αναφέρονται, εάν πρόκειται για σχέδιο για τον κατασκευαστή.

το ρολόι τσέπης με καδένα

Άλλοτε εντυπωσιακό, θεωρείται σήμερα κυρίως συλλεκτικό είδος. Το μέγεθός του πρέπει να είναι κατάλληλο για την τσέπη του ανδρικού γιλέκου. Η καδένα όπως και το σημείο στήριξης στο ρούχο είναι εμφανή και αποτελούν μέρος της σύνθεσης. Εικ.5.10

Σχεδιάζεται:

- 1) σε κάτοψη (δηλαδή όπως φαίνεται τοποθετημένο σε ένα οριζόντιο επίπεδο) σε φυσικό μέγεθος (1:1) μαζί με την αλυσίδα και το σημείο στήριξης στο ρούχο
- 2) χρωματίζεται, εικ. 5.11
- 3) σε πλάγια όψη
- 4) με αναγραφή κλίμακας
- 5) με αναγραφή διαστάσεων
- 6) με αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών που είναι απαραίτητες για την κατασκευή.

• Τα σημεία 3 έως 6 του προηγούμενου θέματος αναφέρονται μόνο όταν πρόκειται για σχέδιο για τον κατασκευαστή.

5.10

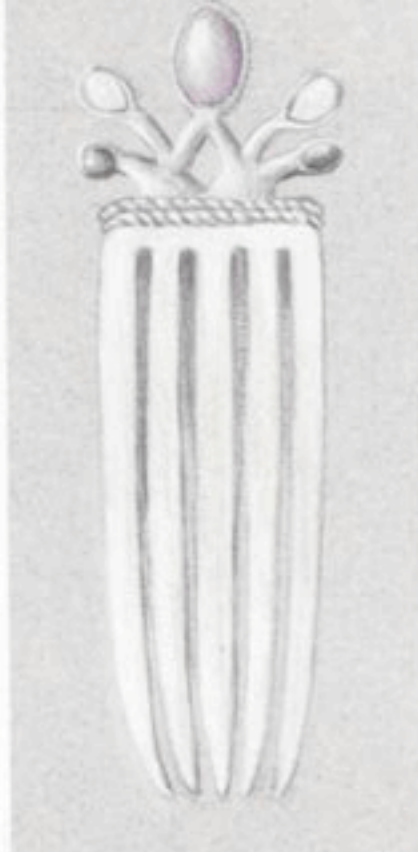

5.11

Για το ρολόι-μενταγιόν και το ρολόι-δαχτυλίδι, ακολουθούμε τις οδηγίες που δίνονται στην ενότητα 1.2 (σελ.37) και 1.5 (σελ.58), " Τύποι κοσμημάτων" στα αντίστοιχα είδη, δηλαδή στο μενταγιόν και στο δαχτυλίδι.

5.3 ΤΑ ΚΤΕΝΌΚΙΑ

Εξαρτήματα για τη στερέωση των γυναικείων μαλλιών. Είναι κυρτά για να εφαρμόζουν στο σχήμα του κεφαλιού και φέρουν ένα διακοσμητικό μέρος συχνά περίτεχνο, εικ. 5.12. Η παράδοση της Άπω Ανατολής και της Ισπανίας, προσφέρει εντυπωσιακά παραδείγματα του είδους. Εικ. 5.13.

5.12

5.13

Εικ. 5.11 Ρολόι με καδένα σε ασήμι, χρυσά διακοσμητικά φιάλα και δύο σμαράγδια. Εργασία μαθητή.

Εικ. 5.12 Σχέδιο για κτενάκι, εμπνευσμένο από δημιουργία του 1906.

Εικ. 5.13 Σχέδιο Κορεάτικης ασημένιας περόνης για τα μαλλιά, του 13ου αι. μ.Χ.

Είναι κατασκευασμένα από διάφορα υλικά από τα πιο απλά μέχρι τα πιο πολύτιμα. Το διακοσμητικό στέλεχος του μπορεί να περιέχει ευγενή μέταλλα (ασήμι, πλατίνα και χρυσός) και πολύτιμες πέτρες. Το μέγεθος, το μήκος και ο αριθμός των δοντιών τους ποικίλλουν.

Σχεδιάζεται:

- 1) σε κάτοψη (όπως φαίνεται όταν φοριέται) σε φυσικό μέγεθος
- 2) χρωματίζεται, έτσι που να φανερώνει τα υλικά, τις λάμπσεις κτλ. Εικ. 5.14α
- 3) σε πλάγια όψη με γραμμικό τρόπο για να φανούν τα επίπεδα και το κυρτό σχήμα Εικ. 5.14β
- 4) με αναγραφή κλίμακας

5.14α

Εικ. 5.14 α Σχέδιο για κτενάκι, με ασύμμετρη σύνθεση.

Εικ. 5.14 β Πλάγια όψη .

5.14β

- 5) με αναγραφή διαστάσεων
- 6) με αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή.

• Τα σημεία 3 έως 6 αναφέρονται μόνο σε περίπτωση που το σχέδιο προορίζεται για τον κατασκευαστή.

5.4 ΟΙ ΠÓΡΠΕΣ ΖΩΝΗΣ

Η ιστορία του Κοσμήματος μας προσφέρει πολλά παραδείγματα του είδους, κυρίως από την τάση της Art Nouveau. Εικ. 5.15

Μπορεί να αποτελείται από ένα μονό μέρος όπου περνάει η ζώνη ή δύο μέρη, που κουμπώνουν μεταξύ τους.

Περιορισμός στη σχεδίασή του είναι το μέγιστο φάρδος μιας ζώνης είτε αντρικής είτε γυναικείας. Δεν πρέπει επίσης να περιλαμβάνει αιχμηρά μέρη στα σημεία που ακουμπάει στο σώμα.

5.15

Σχεδιάζεται :

- 1) σε κάτοψη, σε κλίμακα 1:1
- 2) χρωματίζεται, έτσι που να αποδίδονται τα υλικά
- 3) σε πλάγια όψη
- 4) με αναγραφή κλίμακας
- 5) με αναγραφή διαστάσεων
- 6) με αναγραφή των διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή. Εικ. 5.16

• Τα σημεία 3 έως 6 του προηγούμενου θέματος αναφέρονται μόνο εάν πρόκειται για σχέδιο για τον κατασκευαστή.

5.16

Εικ.5.15 Ασημένια πόρπη με οπάλιο στο κέντρο, Αγγλία, 1899.

Εικ.5.16 Σχέδιο για πόρπη ζώνης, με πλάγια όψη

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να σχεδιαστεί κουμπί ενδύματος σε κλίμακα 3:1. Αποδώστε τρεις παραλλαγές του ίδιου μοτίβου, με διαφορετικά υλικά και τεχνικές.
2. Να σχεδιαστεί γυναικείο ρολόι χειρός, με λευκόχρυσο και μπριγιάν.
3. Να σχεδιαστεί κτενάκι για τα μαλλιά, εμπνευσμένο από φύλλα, φτερά ή λουλούδια. Να διακοσμηθεί με σμάλτο.
4. Να σχεδιαστεί γυναικεία πόρπη, με διάτρητη διακόσμηση.

Αγγλικός πίνακας του 16ου αιώνα. Απεικονίζει τον Ρόμπερτ Δάνιελϋ (Robert Dudley) έναν ευγενή της αυλής της Βασίλισσας Ελισάβετ Α'.

6. ανδρικά κοσμήματα

6. ΑΝΔΡΙΚΑ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ

Οι ιστορικές πηγές μάς πληροφορούν ότι τα κοσμήματα δεν ήταν αποκλειστικό προνόμιο του γυναικείου φύλου. Σε όλες τις εποχές και σε όλους τους πολιτισμούς, οι άνδρες φορούσαν κοσμήματα. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα ανδρικά κοσμήματα ήταν ένδειξη ισχύος ή κοινωνικής διάκρισης. Στόλιζαν τα χρηστικά αντικείμενα (θήκες για σπαθιά, λαβές σπαθιών, ταμπακέρες, αγκράφες παπουτσιών κτλ.). Κατά το 17^ο και 18^ο αιώνα, εποχή του Μπαρόκ και του Ροκοκό, στις αυλές της Ευρώπης, διαδραματίζονται πολιτικές διαπλοκές και ίντριγκες. Το ανδρικό κόσμημα είναι τόσο πλούσιο και περίτεχνο, ώστε πολλές φορές δύσκολα ξεχωρίζει στην όψη από το γυναικείο. Ακολουθεί τις τάσεις της ανδρικής ενδυμασίας που χρησιμοποιεί υφάσματα πολυτελείας όπως το μπροκάρ¹, το βελούδο και τις βενετσιάνικες δαντέλες. Οι άνδρες φορούν τότε ακόμα και περιδέραια.

Η γαλλική επανάσταση το 1789 άλλαξε τα δεδομένα σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Οι αλλαγές στην τέχνη είναι ριζικές και καθορίζουν τη διαδρομή της μέχρι τις ημέρες μας. Το κόσμημα, σύμβολο πλούτου και εξουσίας, θα υποστεί και αυτό τις συνέπειες των κοινωνικών αναταραχών. Σε αυτό το πλαίσιο, το Σεπτέμβριο του 1789 οι ευγενείς συγκεντρωμένοι στην Εθνική Συνέλευση, σε μια συμβολική χειρονομία, δώρισαν τα χρυσά τους κοσμήματα για τις ανάγκες της Επανάστασης². Τα ανδρικά κοσμήματα γίνονται πολύ πιο λιτά, καθώς είναι κατασκευασμένα από πιο απλά υλικά. Εξαιρέση αποτελούν τα πολεμικά παράσημα ανδρείας κατά την διάρκεια των εκστρατειών του Ναπολέοντα Βοναπάρτη. Την ίδια εποχή και σε άλλες περιοχές της Ευρώπης, συναντάμε κοσμήματα που ξεφεύγουν από τη λιτότητα, όπως στις αυλές της Βιέννης και της Ουγγαρίας.³

¹ μπροκάρ: βαρύ χρυσοποίκιλτο υφασμα

² Phillips Clare, (2000), *Jewels and Jewellery*, Victoria & Albert Museum Publications, London,

³ Phillips Clare, (2000), *Jewels and Jewellery*, Victoria & Albert Museum Publications, London

Ανδρικά κοσμήματα όμως δεν συναντάμε μόνο στην Ευρώπη αλλά σε πολλούς πολιτισμούς, όπως εκείνων της Νότιας Αμερικής, της Κίνας, της Αφρικής κτλ.

Θα αναφερθούμε στη συνέχεια στα πιο συνηθισμένα είδη και στις ιδιαιτερότητες κάθε είδους.

Μπορούμε να πούμε ότι τα ανδρικά κοσμήματα χωρίζονται σήμερα σε τρεις κατηγορίες:

- σε είδη μόνο χρηστικά

Όλα τα εξαρτήματα (αξεσουάρ) εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία όπως: θήκες για αναπτήρες, κλειδοθήκες (μπρελόκ), στυλό, κομπολόγια, τσιμπιδες για χαρτονομίσματα κτλ.

- σε κοσμήματα

Δαχτυλίδια με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως σεβαλιέρ (chevalière) (βλέπε 6.1, σελ. 134) και περικάρπια.

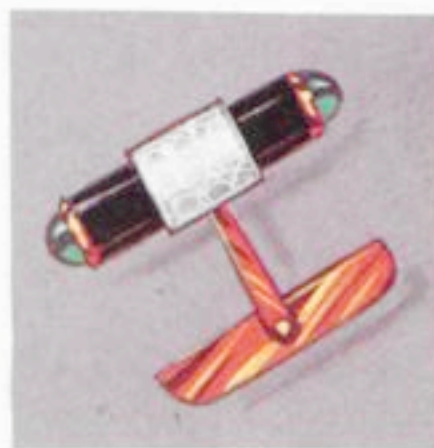
- σε είδη που προορίζονται για στολισμό και χρήση ταυτόχρονα.

Εδώ, εντάσσονται τα μανικετόκουμπα, οι αγκράφες για γραβάτα, οι πόρπες ζώνης και τα ρολόγια.

Επειδή το αντικείμενο αυτού του βιβλίου είναι το κόσμημα, σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε μόνο με τα είδη της δεύτερης και τρίτης κατηγορίας.

Λιτότητα, ακόμη και αυστηρότητα χαρακτηρίζουν τα περισσότερα κλασικά ανδρικά κοσμήματα. Η σύνθεσή τους αποτελείται συχνά από σχήματα γεωμετρικά και η διακόσμηση τους είναι διακριτική. Οι πέτρες, όταν υπάρχουν, είναι κομμένες συνήθως σε καμποσόν. Επιλέγονται για το χρωματισμό τους το λάιπε λάζουλι, το κορνήλιο, ο όνυχας κ.ά. και πλαισιώνονται μερικές φορές με διακριτική διακόσμηση τύπου παβέ⁴ για να ενισχυθεί το χρώμα της πέτρας.⁵ Εικ. 6.1

6.1

Εικ. 6.1 Σχέδιο για μανικετόκουμπα, του Ντ. Ριβιέρ.

⁴ παβέ (pavé): που σημαίνει "στρωμένο". Μικρές πολύτιμες πέτρες (συνήθως διαμάντια ή ζιρκόν) παρατεταγμένες σε σειρά έτσι ώστε να καλύπτεται σχεδόν τελείως το μέταλλο.

⁵ Gali, M., Riviere, D., Li, F., (1994), *Designing Jewellery*, Schiffer Publishing Ltd, Atglen USA

Εικ. 6.2 Σχέδια δαχτυλιδιών, τύπου σεβαλιέρ.

Εικ. 6.3 Σχέδιο δαχτυλιδιού, σε χρυσό και ασήμι. Γραμμική αξονομετρική σχεδίαση και πλάγιες όψεις.

6.2

6.3

Πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι σήμερα πολλά από τα ανδρικά κοσμήματα ξεφεύγουν τελείως από την καθιερωμένη αντίληψη του κλασικού κοσμήματος. Οι διαφορές μεταξύ γυναικείου και ανδρικού κοσμήματος αμβλύνονται συνεχώς. Τα ίδια κοσμήματα, μπορούν να φορεθούν, ανεξαρτήτως φύλου.

Τα κοσμήματα που αναφέρονται στη συνέχεια είναι τα πιο κλασικά. Δεν αποκλείονται όμως προσεγγίσεις διαφορετικές από αυτές που προτείνονται εδώ.

6.1 ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΥΠΟΥ ΣΕΒΑΛΙΕΡ (chevalière)

Η ονομασία του είναι γαλλική και παραπέμπει στους ιππότες (chevalier). Δαχτυλίδι με σχετικά μεγάλη επιφάνεια. Η διακόσμησή του μπορεί να περιλαμβάνει ένα οικόσημο, ένα έμβλημα (π.χ. ενός ακαδημαϊκού ιδρύματος), ένα μονόγραμμα, κάποιο συλλεκτικό νόμισμα ή μια μεγάλη πέτρα. Εικ. 6.2, 6.3

Η σχεδίασή του γίνεται όπως για όλα τα άλλα δαχτυλίδια (βλ. ενότητα “Τύποι κοσμημάτων” σελ 58).

6.2 ΤΟ ΠΕΡΙΚΕΡΠΙΟ

Το βραχιόλι τύπου “χειροπέδη”, στη διακόσμησή του είναι ίσως το πιο λιτό από όλα τα κλασικά ανδρικά κοσμήματα. Αποτελείται συχνά από κομμάτια μετάλλου αρθρωμένα μεταξύ τους με μηχανισμό, κρίκους ή αλυσίδα.

Σχεδιάζεται όπως το βραχιόλι τύπου χειροπέδη (βλ. ενότητα “Τύποι κοσμημάτων” σελ 54).

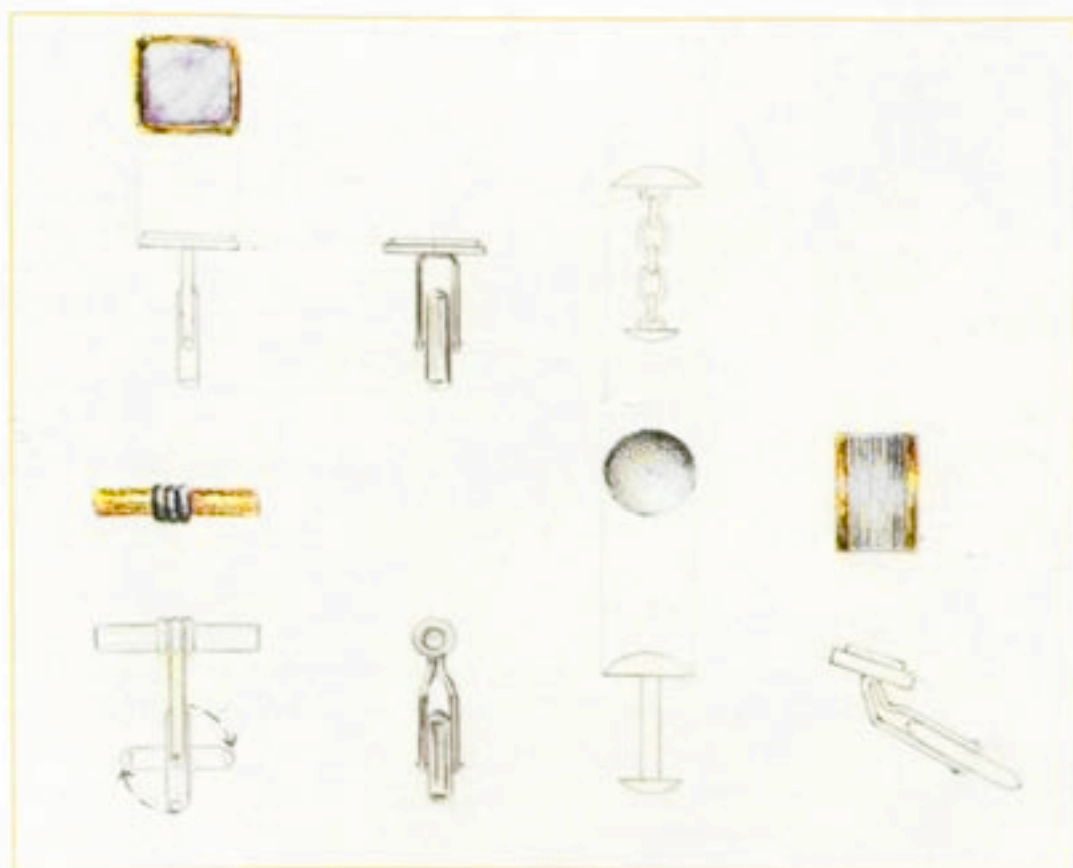
6.3 ΤΑ ΜΑΝΙΚΕΤΕΚΟΥΜΠΑ

Είναι σε ζεύγη και αποτελούνται από ένα διακοσμητικό στέλεχος, μεγαλύτερο από το μέγεθος ενός κουμπού πουκάμισου, το οποίο συνδέεται είτε με αλυσίδα είτε με άλλο μηχανισμό και στερεώνεται στις μανσέτες. Είδος πολύ διαδεδομένο παλαιότερα, περιορίστηκε για πιο επίσημες εμφανίσεις. Σήμερα ανακτά συνεχώς την αίγλη που είχε και μπορεί να φορεθεί σε καθημερινή βάση. Περιορισμός στη σχεδίασή του είναι το μέγεθός του και η εφαρμογή του στη μανσέτα του πουκάμισου. Δεν πρέπει να περιέχει αιχμές που μπορούν να βλάψουν το ύφασμα.

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι παρ' όλο που το μανικετόκουμπο θεωρείται κατεξοχήν ανδρικό κόσμημα, στη σημερινή εποχή της πολυμορφίας, συναντάμε και γυναικεία μανικετόκουμπα.

Σχεδιάζουμε :

- 1) την κάτοψη του διακοσμητικού στελέχους σε μεγαλύτερη κλίμακα, εάν το επιβάλλει το μέγεθός του
- 2) αποδίδουμε με χρώμα τα υλικά
- 3) την πλάγια όψη του μαζί με το εξάρτημα για τη στερέωσή του στο ρούχο, με γραμμικό τρόπο. Εικ. 6.4
- 4) αναγράφουμε την κλίμακα
- 5) αναγράφουμε τις διαστάσεις
- 6) αναγράφουμε διευκρινιστικές λεπτομέρειες για την κατασκευή.

6.4

Εικ. 6.4 Σχέδια για μανικετόκουμπα, με πλάγιες όψεις.

6.4 Η ΚΑΡΦΙΤΣΑ ή ΑΓΚΡΟΦΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΡΑΒΑΤΑ

Εμφανίζεται σε τρεις μορφές:

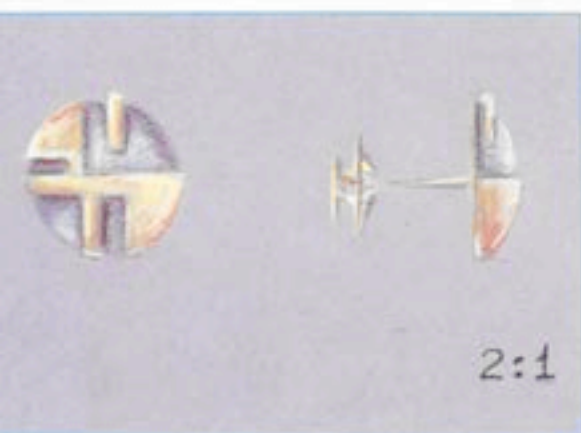
- σαν μικρό κουμπί ή “μπουτόν” (boutton) που στερεώνεται στη γραβάτα και το πουκάμισο με ειδικό καρφί
- σαν περόνη
- σαν ένα είδος τοιμπίδας μακρόστενης.

Η διαφορετικότητα του σχήματος των τριών ειδών μας υποχρεώνει σε διαφορετική αντιμετώπιση από συνθετική άποψη. Κοινό τους στοιχείο είναι ότι εφαρμόζονται συχνά επάνω σε ευαίσθητο ύφασμα και δεν πρέπει να περιλαμβάνουν αιχμές ικανές να το βλάψουν.

Το “μπουτόν”

Μικρό σε μέγεθος στερεώνεται μόνο από ένα σημείο.
Εικ. 6.5

6.5

Εικ. 6.5 Σχέδιο καρφίτσας τύπου “μπουτόν”, σε χρυσό και ασήμι. Κάτοψη και πλάγια όψη, σε κλίμακα 2:1.

Σχεδιάζεται περίπου όπως το “καθιστό” σκουλαρίκι δηλαδή:

- 1) σε κάτοψη σε μεγαλύτερη κλίμακα, εάν χρειαστεί
- 2) αποδίδουμε με χρώμα για να δείξουμε τα υλικά
- 3) μια πλάγια όψη με γραμμικό τρόπο, όπου θα φανούν τυχόν επίπεδα στη διακόσμηση και οι λεπτομέρειες στήριξης στο ρούχο.
- 4) με αναγραφή κλίμακας, εικ. 6.5
- 5) με αναγραφή διαστάσεων
- 6) με αναγραφή διευκρινιστικών λεπτομερειών για την κατασκευή.

Η περόνη

Σχεδιάζεται σαν την περόνη στην ενότητα 1. “Τύποι κοσμημάτων”, σελ. 34 με κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις. Η βελόνα που στερεώνεται στη γραβάτα και το πουκάμισο, μπορεί να έχει κυματιστό σχήμα ώστε να συγκρατείται καλύτερα στο ύφασμα της γραβάτας και είναι ελαφρώς κυρτή ή σε ορθή γωνία στο άνω μέρος εκεί που ενώνεται με το διακοσμητικό στέλεχος.

Ακολουθούμε τις οδηγίες σχεδίασης της περόνης, δηλαδή σχεδιάζεται:

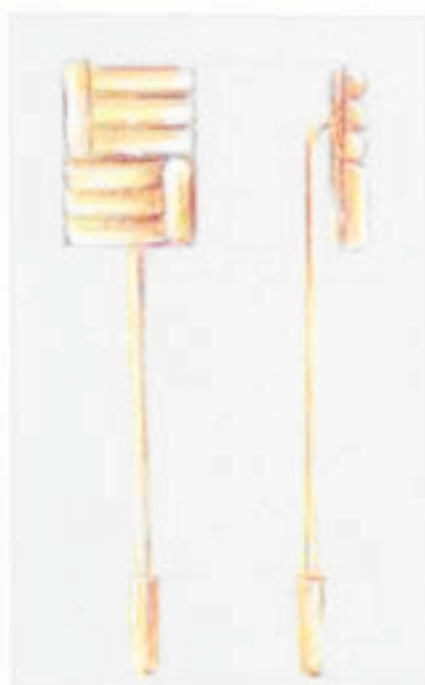
- 1) σε κάτοψη, σε κλίμακα 1:1 ή 2:1
- 2) αποδίδεται με χρώμα
- 3) πλάγια όψη όπου φαίνονται εκτός από τα επίπεδα του διακοσμητικού στελέχους και η βελόνα στο πίσω μέρος που στερεώνει το κόσμημα στη γραβάτα και το πουκάμισο. Εικ. 6.6
- 4) με αναγραφή κλίμακας
- 5) με αναγραφή διαστάσεων
- 6) με διευκρινιστικές λεπτομέρειες για την κατασκευή.

Η τοιμπίδα

Είναι μακρόστενη και το μήκος της εξαρτάται από το φάρδος της γραβάτας.

Σχεδιάζεται :

- 1) σε κάτοψη, σε κλίμακα 1:1 ή 2:1
- 2) αποδίδεται με χρώμα
- 3) σε πλάγια όψη όπου φαίνεται, εκτός από τα επίπεδα του διακοσμητικού στελέχους, και η τοιμπίδα στο πίσω μέρος που στερεώνει το κόσμημα στη γραβάτα και το πουκάμισο. Εικ. 6.7α, 6.7β
- 4) με αναγραφή διαστάσεων
- 5) με αναγραφή κλίμακας
- 6) με διευκρινιστικές λεπτομέρειες για την κατασκευή.

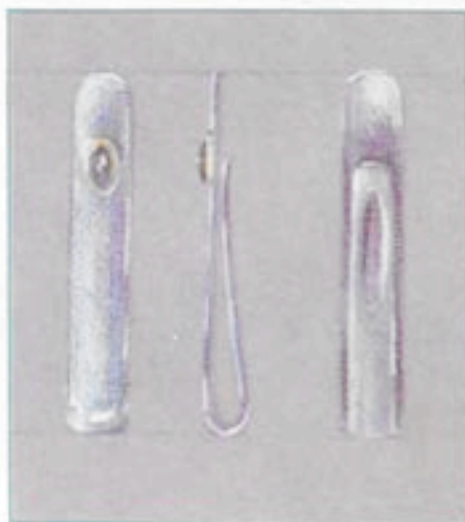
6.6

Εικ. 6.6 Σχέδιο περόνης σε χρυσό. Κάτοψη και πλάγια όψη.

Εικ. 6.7α Σχέδιο ασημένιας καρφίτσας, με πέτρα καμποσόν, σε τρεις όψεις.

Εικ. 6.7β Σχέδιο καρφίτσας τύπου "τοιμπίδα", σε χρυσό, ασημί και διαμάντι. Κάτοψη και πλάγια όψη.

6.7α

6.7β

6.5 Η ΠÓΡΓΗ ΖΩΝΗΣ

Αυτό το είδος καλύφθηκε στην προηγούμενη ενότητα με τον τίτλο “Αντικείμενο-κόσμημα”σελ. 129

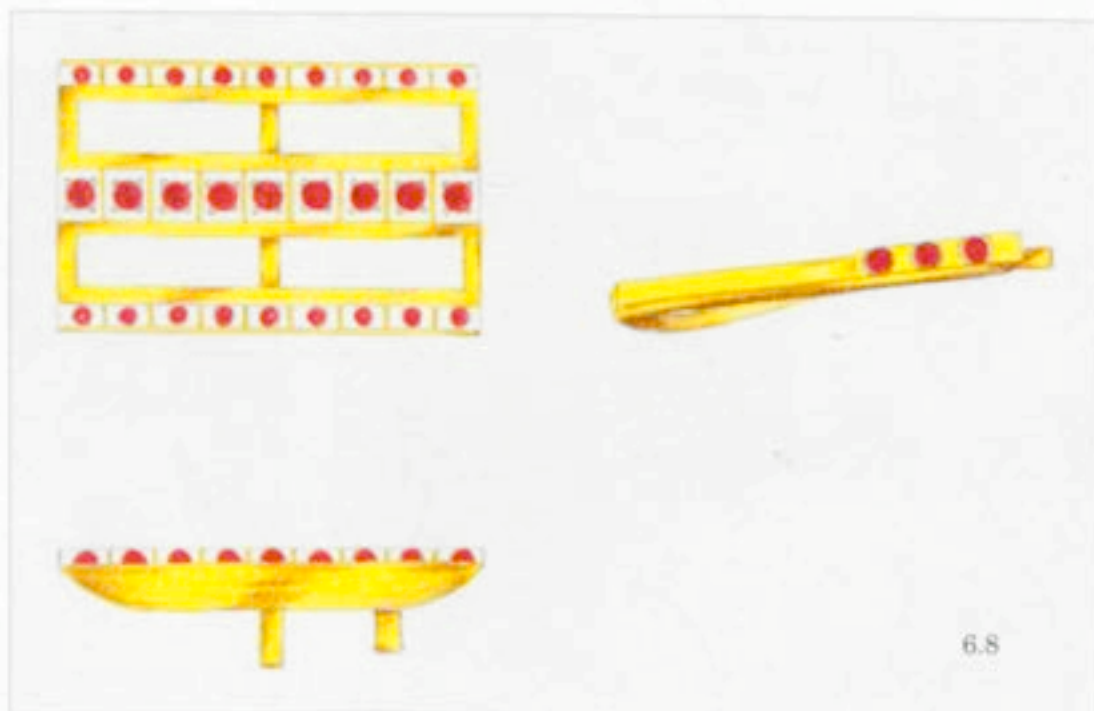
6.6 ΤΑ ΡΟΛΟΓΙΑ

Αυτό το είδος καλύφθηκε στην προηγούμενη ενότητα με τον τίτλο “Αντικείμενο-κόσμημα”σελ. 124. Οι πιο συνηθισμένες μορφές ανδρικού ρολογιού είναι:

- α) το ρολόι χειρός και
- β) το ρολόι τσέπης με καδένα.

Εικ. 6.8 Σειρά ανδρικών κοσμημάτων, σε χρυσό με ρουμπίνια. Εργασία μαθήτριας.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Να σχεδιαστεί δαχτυλίδι σε κλίμακα 2:1, τύπου σεβαλιέρ, με το μονόγραμμά σας.
- 2) Σχεδιάστε ζεύγος μανικετόκουμπα σε κλίμακα 1:1, σε κάτοψη και πλάγια όψη με στήριγμα της επιλογής σας.
- 3) Σχεδιάστε καρφίτσα για γραβάτα ή πέτο σε κλίμακα 3:1.
- 4) Να σχεδιαστεί πόρπη ζώνης με λευκό ή κίτρινο μέταλλο και ένθετο ξύλο, σε φυσικό μέγεθος.

Με το ανδρικό κόσμημα ολοκληρώσαμε τη μελέτη των πιο γνωστών ειδών κοσμημάτων. Τα περισσότερα από τα κοσμήματα που αναφέρονται στις προηγούμενες ενότητες, μπορούν να παραχθούν είτε ολόκληρα είτε τμηματικά σε πολλά αντίτυπα με την μέθοδο της χύτευσης. Μοναδικά όμως είναι εκείνα που είναι χειροποίητα.

Το στοιχείο της μοναδικότητας βεβαίως δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη χειροποίητη εκτέλεση. Η ιδέα είναι εκείνη που καθιστά ένα κόσμημα ξεχωριστό.

Η επόμενη και τελευταία ενότητα που έρχεται σαν φυσική συνέχεια σε όλα τα προηγούμενα, ασχολείται ακριβώς με τη δημιουργία μοναδικών κοσμημάτων, που αποτελούν έργα μικρογλυπτικής, αυτά που ονομάζουμε “εικαστικά κοσμήματα”.

7. μοντέρνο κόσμημα

7. ΜΟΝΤΕΡΝΟ ΚΟΣΜΗΜΑ

Η χρήση του κοσμήματος σήμερα είναι καθημερινή και τα υλικά από τα οποία κατασκευάζεται ποικίλλουν.

Πολλοί καλλιτέχνες από τον εικαστικό χώρο ολοένα και περισσότερο ασχολούνται με τη σχεδίαση και κατασκευή κοσμημάτων σε όλο τον κόσμο. Το καλλιτεχνικό κόσμημα σαν πλαστική δημιουργία και προσωπική έκφραση επηρεάζεται από την τέχνη και γίνεται μοναδικό. Οι δημιουργοί πειραματίζονται με τα υλικά και τις φόρμες που καθορίζουν στη σημερινή εποχή, την τέχνη.

Αναλύοντας μια περίοδο στην ιστορία της τέχνης βλέπουμε την επικράτηση ορισμένων στοιχείων που τη διαφοροποιούν και την καθορίζουν. Όπως έχουμε αναφέρει ξανά, οι κοινωνικές συνθήκες, οι τεχνικές δυνατότητες και τα υλικά παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της τέχνης γενικότερα.

Οι αυστηρές γεωμετρικές φόρμες και η επικράτηση της ευθείας γραμμής πχ είναι έντονη σε περιόδους της ιστορίας με αυστηρές και ορθολογιστικές αρχές (Αίγυπτος-Γεωμετρική περίοδος¹) κτλ. Αντίθετα, οι πιο ελεύθερες φόρμες και οι καμπύλες γραμμές εκφράζουν κοινωνίες πιο ελεύθερες στην έκφραση των ιδεών (Μινωική τέχνη²-Κλασική Ελληνική περίοδος-Αναγέννηση κτλ.).

Ο 20^{ος} αιώνας, με τη βιομηχανική επανάσταση, επέβαλε την καθαρή και λιτή φόρμα στην Αρχιτεκτονική, στις Εικαστικές Τέχνες αλλά και στις εφαρμοσμένες, για πολλές δεκαετίες.

¹ ".....η γεωμετρική τέχνη είναι έκφραση ενός λαού της υπαίθρου, ενός λαού γεωργών και βοσκών, που αποκλείστηκαν αυστηρά από εξωτερικές επιδράσεις." Hauser, Arnold, *Κοινωνική Ιστορία της Τέχνης*, τόμος Α', εκδόσεις Κάλβος, Αθήνα, σελ. 93.

² ".....η ελευθερία της Κρητικής τέχνης μπορεί επίσης να εξηγηθεί, μερικά, από τον εξαιρετικά σπουδαίο ρόλο, τον οποίο έπαιζε η ζωή της πόλης και το εμπόριο στην οικονομία του νησιού." Hauser, Arnold, *Κοινωνική Ιστορία της Τέχνης*, τόμος Α', εκδόσεις Κάλβος, Αθήνα, σελ. 74.

Η ανάγκη για ισορροπία και η αντίδραση στην τεχνοκρατική αντίληψη δημιούργησε την τάση για επιστροφή σε πιο πλαστικές φυσικές φόρμες.

Η ενασχόληση των καλλιτεχνών με το κόσμημα διευρύνει τους δημιουργικούς ορίζοντες και δίνει νέα ώθηση στη δημιουργία κοσμημάτων. Τα καλλιτεχνικά ρεύματα του 20ου αιώνα επιδρούν στη διαμόρφωση του σύγχρονου κοσμηματος, όχι μόνο ως προς τη φόρμα αλλά και ως προς τα υλικά από τα οποία κατασκευάζεται.

Η σχεδίαση κοσμημάτων σήμερα ακολουθεί την πολυμορφία της εποχής μας και όλες τις τάσεις που διαμορφώνουν την αισθητική της. Άλλοτε με πρωτοποριακό πνεύμα δημιουργεί πολυτελή κοσμήματα, άλλοτε βαρύτιμα για εξαιρετικές περιπτώσεις, κλασικά και διαχρονικά, με πολύτιμες-ορυκτές πέτρες, μαργαριτάρια, κρύσταλλα. Ακόμα σχεδιάζονται κοσμήματα που κατασκευάζονται από ευτελή υλικά (π.χ. χαρτιά, σχοινιά, φτερά, κ.ά.).

Τα κοσμήματα είναι, σίγουρα, δείγματα πολιτισμού όπως τα έργα τέχνης και αντιπροσωπεύουν το ύφος, την κουλτούρα και τις ανησυχίες κάθε εποχής.

Το κόσμημα στολίζει αλλά και εκφράζει συχνά μια άποψη, περιγράφει μια νοοτροπία, έναν τρόπο ζωής, όχι πάντα αποδεκτά σε όλα τα στρώματα της κοινωνίας. Το κόσμημα, μπορεί να αποτελέσει διαμαρτυρία, πρόκληση, κατάθεση άποψης, όπως συμβαίνει και με τα έργα τέχνης γενικότερα.

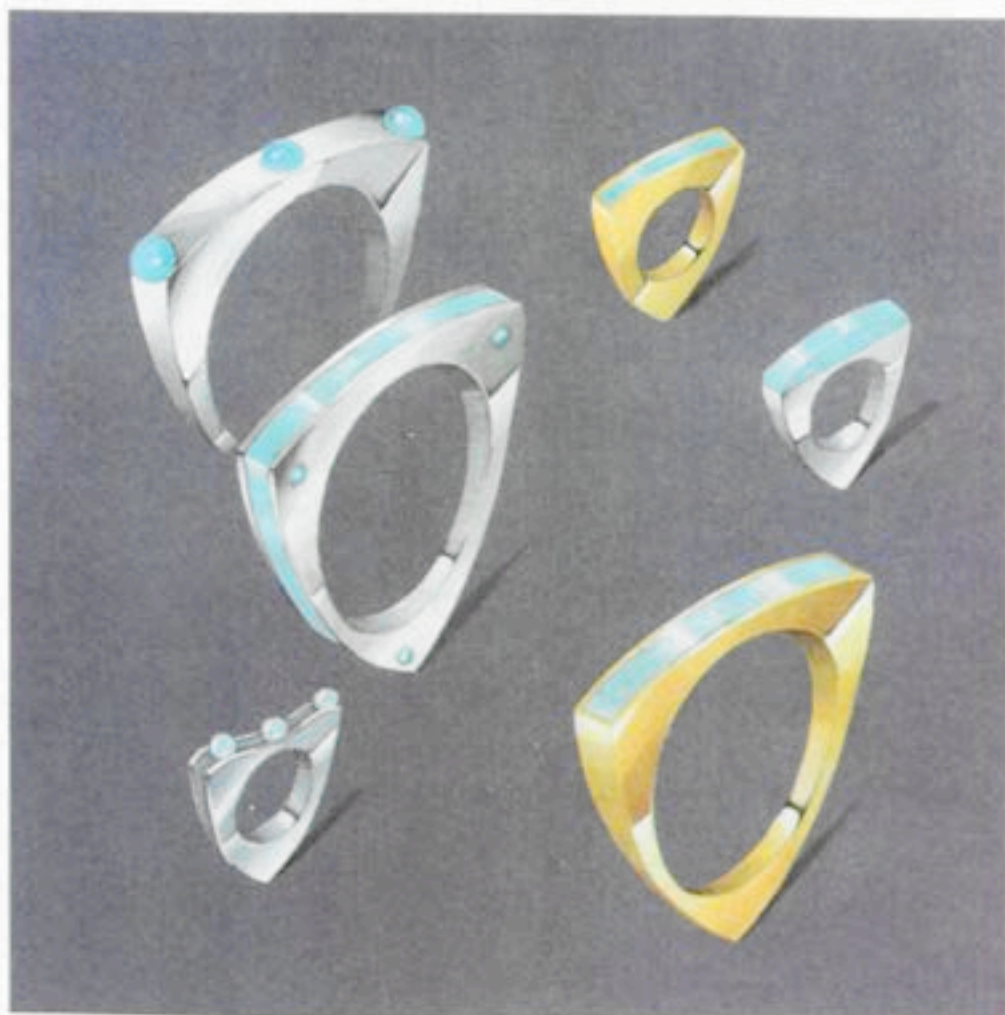
Το σημερινό σύγχρονο κόσμημα έχει δυναμικά στοιχεία στο σχεδιασμό του, αλλά συχνά ρομαντική διάθεση, χιούμορ και φαντασία. Αποτελεί κομμάτι της προσωπικότητας αυτού που το φορά ή απλά εκφράζει τη διάθεσή του.

Ακολουθούν εικόνες με σχέδια και κοσμήματα με σύγχρονο και - πολλές φορές - πρωτοποριακό πνεύμα.

7.1

7.2

Εικ. 7.1 Σχέδια για βραχιόλια της Δ. Βουτυρά.

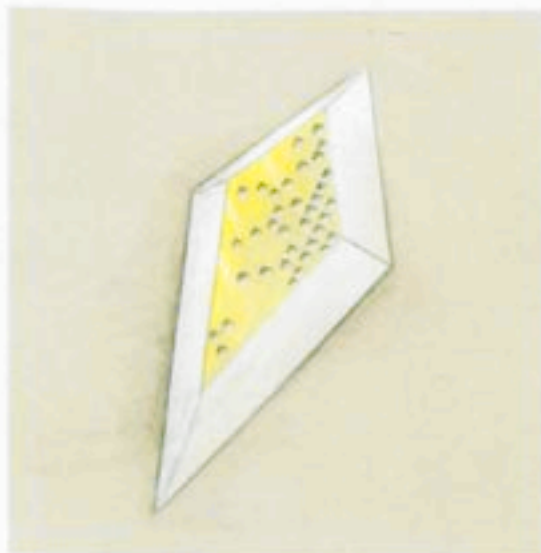
Εικ. 7.2 Σχέδια για δαχτυλίδια και βραχιόλια της Δ. Βουτυρά.

Εικ. 7.3 Σχέδιο για κόσμημα του Κ. Γκαλδανίδη.

Εικ. 7.4 Σχέδια για καρφίτσες με δύο είδη μετάλλων, της Δ. Κορμέντζα.

7.4

7.5

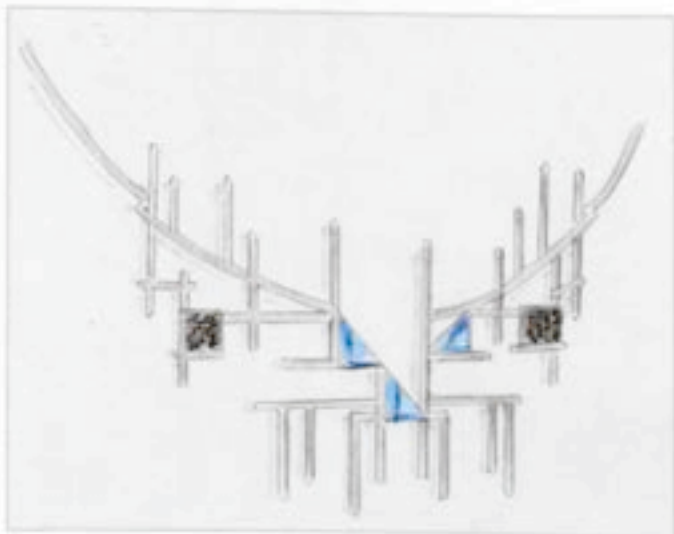

Εικ. 7.5 Σχέδιο για μενταγιόν. Εργασία μαθήτριας.

Εικ. 7.6 Σχέδιο για περιδέραιο, σε παραλλαγή. Εργασία μαθητή.

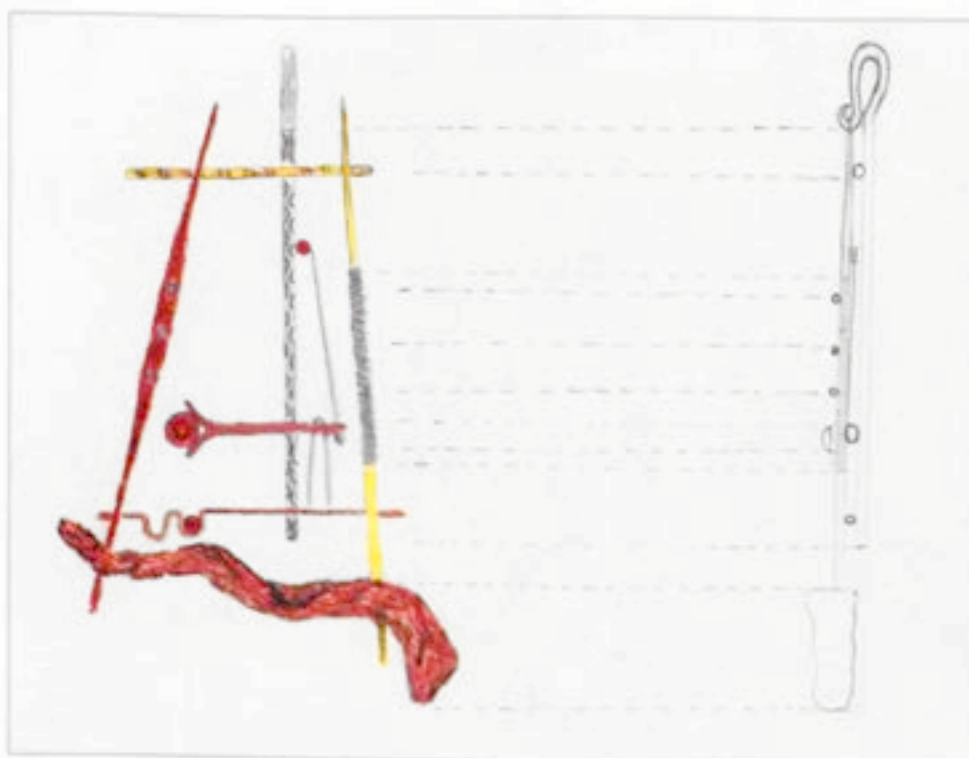
Εικ. 7.7 Σχέδιο για περιδέραιο, της Σ. Κορναράκη.

7.7

7.6

7.8

7.9

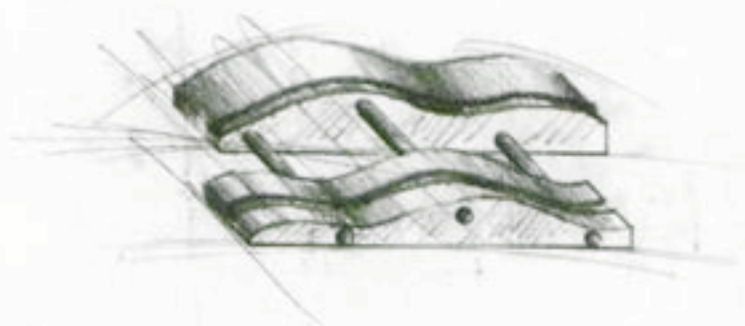

Εικ. 7.8 Σχέδιο για μενταγιόν με ξύλο, μέταλλο και παλιότερες πέτρες. Εργασία μαθητή.

Εικ. 7.9 Σχέδιο σει κοσμημάτων. Εργασία μαθήτριας.

Εικ. 7.10 Σχέδιο του Κωνσταντίνου Γκαλδανίδη.

7.10

7.11

7.12

7.13

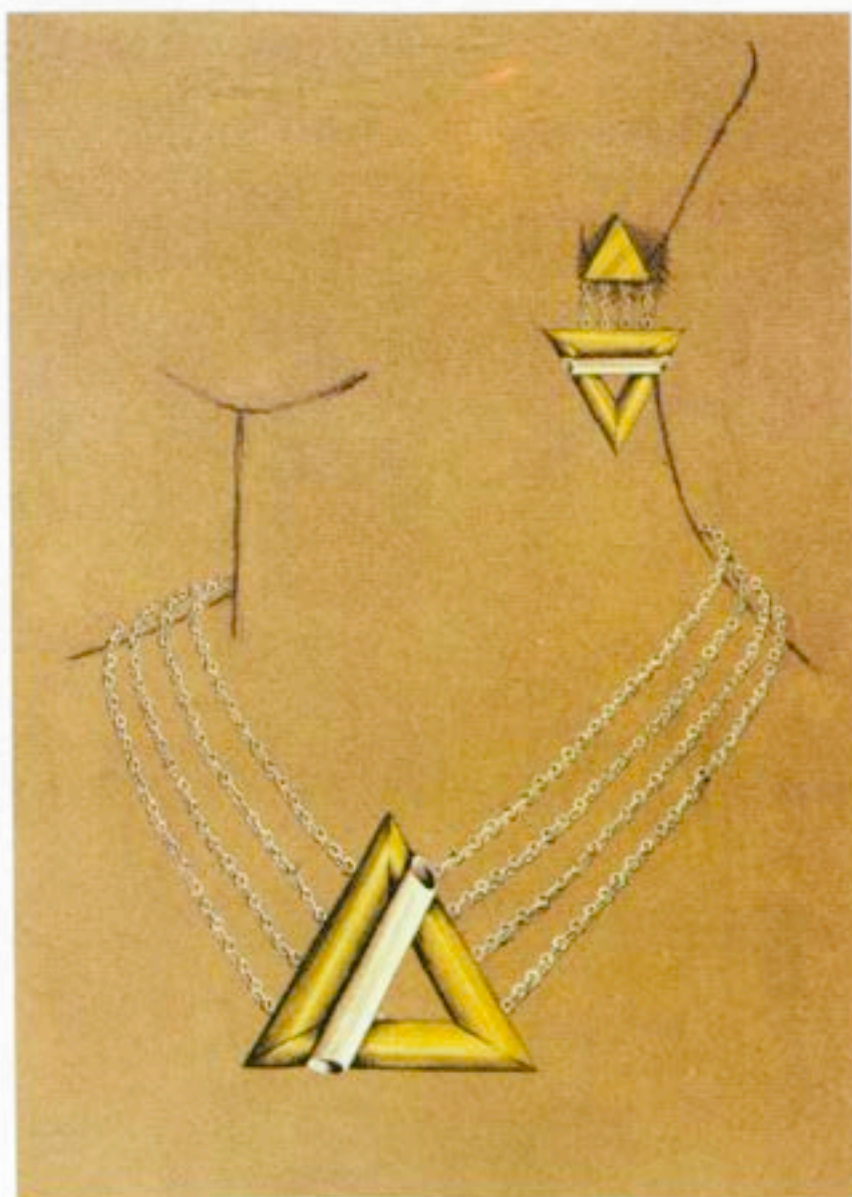

Εικ. 7.11 Περιδέραιο σε οξυδωμένο ασημί και μαύρο ακρυλικό, εμπνευσμένο από σκίτσο του Πάμπλο Πικάσο (Pablo Picasso). Γουέντι Ράμσο (Wendy Ramshaw), 1989, Αγγλία.

Εικ. 7.12 Σχέδιο για περιδέραιο επεξεργασμένο στον Η/Υ της Φ. Ταλιαδούρου

Εικ. 7.13 Σχέδιο κοσμήματος για το σώμα και το βραχίονα, της Δ. Βουτυρά.

Εικ. 7.14 Σχέδιο για περιδέραιο και σκουλαρίκια, της Δ. Κορμέντζα.

7.14

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχεδιάστε κόσμημα, που θα περιλαμβάνει ενιαία στη σχεδίασή του δαχτυλίδι και βραχιόλι.
2. Σχεδιάστε κόσμημα για τον αστράγαλο χρησιμοποιώντας εύκαμπτα και πρωτοποριακά υλικά.
3. Σχεδιάστε θωρακικό κόσμημα, που να καλύπτει και τον ώμο.
4. Σχεδιάστε κόσμημα της επιλογής σας εμπνεόμενοι από το είδος της μουσικής που προτιμάτε.

ΣΧΕΔΙΑ

- **Βόγκλη Γιώτα** Εικ. 2β, 4, 5β, 14β, 26, 1.7α-β, 1.8, 1.9, 1.10, 1.11(α,β,γ) 1.19, 1.22β, 1.26, 1.27, 1.30, 1.32, 1.34, 1.38, 1.43, 1.52, 1.54, 1.55, 1.57, 1.61β, 1.63β, 1.64, 1.66α, 1.70, 1.74α, 1.76β, 1.77, 1.78, 2.1, 2.5, 5.5, 5.9β, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6, 6.7α-β.
- **Βουτυρά Δέσποινα** Εικ. 3β, 5α, 14α, 1.20, 1.21, 1.22α, 1.47, 1.48, 1.61α, 1.76α, 2.6, 7.1, 7.2, 7.13
- **Κορμέντζα Δήμητρα** Εικ. 7.4, 7.14
- **Πουαριέ Ντιανιέλ** Εικ. 6, 16α-β, 18, 19α, 20, 1.45, 1.46, 1.49, 1.50, 1.51, 1.53, 1.62, 1.64, 1.67, 1.71, 1.72, 1.79, 1.80, 3.24, 5.12, 5.13, 5.14α-β

ΜΑΘΗΤΩΝ 14ου ΤΕΕ ΑΘΗΝΑΣ

- **Αγγελαδάκη Νατάσσα**, 2000-2001
Εικ. 22γ
- **Αργυρήs Γιώργος**, 1999-2002
Εικ. 3.25, 5.11, 7.6
- **Δεικτάκης Στέφανος**, 1998-2001
Εικ. 17β, 21, 1.73, 3.26, 3.28
- **Καρρά Μυρσίνη**, 2001-2002
Εικ. 7.9
- **Κορναράκη Σταματία**, 1998-2001
Εικ. 17α, 25α, 1.74β, 6.8, 7.7
- **Κρασιώτη Χριστίνα**, 1999-2002
Εικ. 2.3,
- **Λεούση Στέλλα**, 1998-2001
Εικ. 2α, 3α ,23γ ,25β, 1.75,
- **Νικολαΐδου Μαρία**, 1998-2001
Εικ. 7.5
- **Ρουμπίν Ερνέστ**, 2001-2002
Εικ. 5.8, 7.8
- **Ταλιαδούρου Φανή**, 1999-2001
Εικ. 7.12

ΜΑΘΗΤΩΝ 4ης ΤΕΣ ΑΘΗΝΑΣ

- **Γαλιάτσου Ε.**, 1992-1994
Εικ. 22β,
- **Γκαλδανίδης Κωνσταντίνος**, 1991-93
Εικ. 24, 1.31, 2.7, 2.8(α,β,γ), 7.3, 7.10
- **Δουλά Ελένη**, 1991-93
Εικ. 23β,
- **Ιακωβίδου Ιωάννα**, 1991-93
Εικ. 23α,
- **Κασμά Δημήτρα**, 1992-1994
Εικ. 1.36, 2.2, 2.4,

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Παραχωρήθηκαν φωτογραφίες από τον οίκο χρυσοχοΐας LAVORO, Μαρία Πουλκούρα- Βουτυρά.

Φωτογραφικό υλικό έχει ληφθεί επίσης από τους παρακάτω εκδοτικούς οίκους:

Εκδ. του Τ.Α.Π. Υπουργείου Πολιτισμού Αθήνας,

“ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ” Αθήνας,

“ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε” Αθήνας,

εκδ. “ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ” Αθήνας,

εκδ. “ΧΡΥΣΟΣ ΤΥΠΟΣ Α.Ε”. Αθήνας,

εκδ. “ΦΥΤΡΑΚΗ” Αθήνας,

εκδ. “ΦΟΡΜΑ” Αθήνας,

εκδ. Ε.Μ.Π Αθήνας.

“BRITISH MUSEUM PRESS” U.K.,

“VICTORIA & ALBERT MUSEUM Publications” U.K.,

“THAMES AND HUDSON Ltd”, U.K.,

“SCHIFFER Publications” U.S.A.,

“A. MONDATORI” Italia,

“QUINTENT Publishing” U.K.,

“SOTHEBY’S” U.K.

“PIERRE TERRAIL” Paris, France

“DOVER Publications” U.K.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α) Βιβλία σε ελληνική γλώσσα (ελληνικά ή μεταφρασμένα)

1. *Αρχαιολογία & Τέχνες*, τεύχος 58, Μάρτιος (1996), Αθήνα
2. *Corpus*, τεύχος 3, Μάρτιος (1999), Αθήνα.
3. *Corpus*, τεύχος 9, Οκτώβριος (1999), Αθήνα.
4. *Ελληνική τέχνη-Ελληνικά Αγγεία*, (1996) ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ,
5. *Ελληνικό κόσμημα, 6.000 χρόνια*, (1997) ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΩΝ, Υπ. Πολιτισμού, Αθήνα
6. *Ελληνικό κόσμημα, Επτά Μέρες*(1999) Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Αθήνα
7. *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, (1971) ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.
8. Gombrich, E. H., (1994) *Χρονικό της Τέχνης*, ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ, Αθήνα
9. Κλέε, Πάουλ, (1971, 1989), *Η Ευκαστική σκέψη 1. Τα μαθήματα στη σχολή Μπαουχάουζ*, Εκδ. Μέλισσα, Αθήνα
10. Κοζάκου-Τσιάρα, Ολγα, (1988) *Εισαγωγή στην Εικαστική Γλώσσα*, Gutenberg, Αθήνα
11. Μαγουλιώτης, Απόστολος, (1989) *Αρχή του σχεδίου και μέσα έκφρασης*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα
12. Μοσχονά - Καλαμάρα Άννα, (1990) *Θεωρία και Διδακτική της Τέχνης και Μορφολογία*, ΟΕΔΒ Αθήνα
13. *Οι Θησαυροί της Αιγύπτου*, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
14. *Οι Μεγάλοι Θησαυροί του κόσμου*, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

15. *Παγκόσμιος Ιστορία της τέχνης*, (1976) Ε. Ο ΧΡΥΣΟΣ ΤΥΠΟΣ Α.Ε., Αθήνα
16. *Παγκόσμια Ιστορία της Τέχνης*, ΦΥΤΡΑΚΗΣ-Αθήνα
17. Hauser, Arnold, *Κοινωνική Ιστορία της Τέχνης*. εκδ. ΚΑΛΒΟΣ, Αθήνα

Β) Ξενόγλωσσα βιβλία

1. Deboni, Franco & Menten Theodore, (1983) *Authentic Art Deco Jewelry Designs*, Dover Publications U.K.
2. Ellridge, Arthur, (1996) *The Triumph of Art Nouveau, Mucha*, Pierre Terrail Editions, Paris
3. Ernst, Bruno, (1987), *Le Miroir magique de M.C Escher*, éd. Medea Diffusion S.A., Suisse.,
4. Faure, Elie, (1976) *Histoire de l'Art, L'Art Moderne.1*, éd. Livre de poche, Paris, France
5. Galli, M., Riviere D, Li F., (1994) *The Art of Jewelry Design*, Schiffer Publishing Ltd, Atgen, U.S.A.
6. Galli, M., Riviere, D., Li F., (1994) *Designing Jewelry*, Schiffer Publishing Ltd, Atgen, U.S.A
7. Gtegoriotti, Guido, (1969) *Il Gioiello nei Secoli*, A. Mondadori, Italia
8. *Masterpieces of Art Nouveau Jewellery*, (1997) Sotheby's Catalog,
9. Moles, Abraham, (1978) *La psychologie du Kitsch, l' art du bonheur*, éd. Denoël/Gonthier, France

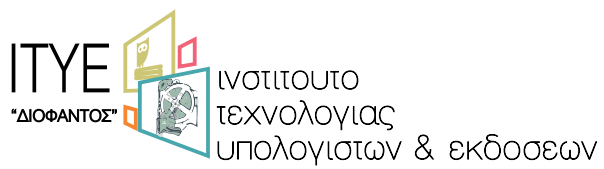
10. Newman, Harold (1987) *Illustrated Dictionary of Jewellery*, ed. Thames and Hudson, London. U.K.
11. Phillips, Clare, (2000) *Jewels and Jewellery*, Victoria and Albert Museum, London, U.K.
12. Phillips, Clare, (1996) *Jewelry from Antiquity to the Present*, Thames and Hudson Ltd, London,
13. Raulet, Sylvie, (1988) *Jewelry of the 1940s and 1950s*, Thames and Hudson Ltd, U.K.
14. Swarbrick, Janet (1998), *Jewellery*, Quintent Publishing, U.K.
15. Tait Hugh, (1986) *Seven thousand years of Jewellery*, British Museum Press, London
16. Taylor, Rod, (1986) *Educating for Art*, ed. Longman Group, U.K.
17. Trétiack, Philippe, (1997) *Cartier*, Thames and Hudson Ltd, London,

Γ) Πηγές σε ηλεκτρονική μορφή

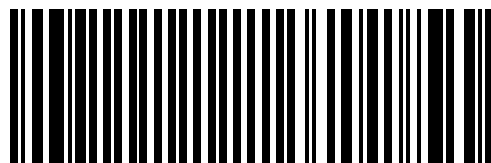
1. Microsoft, *Encarta 96 Encyclopedia*.
2. www.symbols.com

ΕΚΔΟΣΗ Β' 2006 – ΑΝΤΙΤΥΠΑ 2,500 – ΑΡ. ΣΥΜΒΑΣΗΣ 193/12-7-06

ΕΚΤΥΠΩΣΗ – ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΑΦΟΙ ΑΘ. ΤΣΑΚΙΡΗ Α.Ε.

Κωδικός Βιβλίου: 0-24-0182
ISBN 978-960-06-2959-0

(01) 000000 0 24 0182 9